

ВІСНИК

**студентського наукового товариства
Горлівського інституту іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»**

Дніпро 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ГОРЛІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Вісник

студентського наукового товариства

Горлівського інституту іноземних мов

Випуск 15

Дніпро 2025

Друкується за рішенням вченої ради
Горлівського інституту іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(протокол № 2 від 24 вересня 2025 р.)

**Головний редактор – канд. пед. наук,
доцент Н. А. Несторук**

Редакційна рада:

д-р філол. наук, професор
д-р філол. наук, професор
д-р істор. наук, професор
канд. філол. наук, доцент
канд. філол. наук, доцент
зав. відділу
наукової роботи ГПМ
провідний фахівець відділу
наукової роботи ГПМ

Т. М. Марченко
С. А. Комаров
Г. П. Докашенко
О. В. Круть
О. А. Ясинецька

Л. В. Ткаченко

Т. Ф. Русакевич

Рецензенти:

д-р філол. наук, професор
д-р філол. наук, професор

В. А. Глущенко
Н. В. Дьячок

Вісник студентського наукового товариства Горлівського інституту іноземних мов : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених «Мовна комунікація і сучасні технології у форматі різнорівневих систем». Вип. 15. Дніпро : Вид-во ГПМ ДВНЗ ДДПУ, 2025. 162 с.

Наукова проблематика збірника висвітлює актуальні питання філології та психології, що знайшли своє відображення в опублікованих доповідях здобувачів освіти й викладачів. Тематика зумовлена аналізом лексичного, граматичного, семантичного і прагматичного рівнів мови; дослідженням параметрів тексту й дискурсу; виявленням особливостей авторського стилю; розкриттям специфіки перекладознавчих проблем; увагою до новітніх технологій у навчанні іншомовної соціокультурної комунікації; забезпеченням науково-практичних відповідей на питання психолінгвістики, соціально-психологічної компетентності й психологічної допомоги.

Збірник адресовано широкому загалу науковців різного віку та рівня освіти. Відповідальність за зміст тез несуть автори.

ЗМІСТ

Артеменко Софія Кирилівна

Застосування порівнянь в описі пейзажу у творі Е. Бронте «Грозовий перевал»: порівняльний аспект 9

Бахурчук Марта Марія Ігорівна

Типи мовленнєвих актів у промовах суфражисток Енні Кенні та Еммелін Панкгерст 12

Блажиєвська Марія Вікторівна

Соціокультурні конотації в лексиці повсякденного вжитку англійської та української мов: порівняльний аспект 15

Бобильов Данило Олександрович

Психологічні особливості навчання читанню англомовних текстів у старшій школі 18

Больбіт Юлія Миколаївна

Професійний переклад як комунікативне й лінгвістичне явище 21

Васильченко Валерія Олександрівна

Переклад англомовних рекламних слоганів українською мовою: лінгвістичний аналіз 24

Вершиніна Владислава Вадимівна

Формування довільної уваги та пам'яті школярів під час вивчення англійської мови 26

Власова Ганна Олександрівна

Візуальна трансформація сучасного уроку разом із Canva 28

Ворошилов Радислав Михайлович

Мова страху як інструмент дезінформації в медіа 30

Вторук Олександр Сергійович

The pragmatics of euphemism: manipulative strategies in media communication 33

Глушко Ксенія Андріївна

Padlet TA як помічник учителя літератури 35

<i>Голубцова Олена Олександрівна</i> STEAM, STREAM та STEM-освіта в умовах сьогодення	38
<i>Гордєєв Дмитро Гордійович</i> Програма психолого-педагогічної корекції розвитку саморегуляції здобувачів освіти під час вивчення іноземної мови	41
<i>Грицан Валерія Олегівна</i> Лексико-семантичні перекладацькі трансформації в процесі перекладу англомовних пісень (на прикладі творчості Тейлор Свіфт)	43
<i>Гусак Валерія Віталіївна</i> Псевдоінтернаціоналізми та особливості їх перекладу з англійської мови українською	45
<i>Гучок Анна Миколаївна</i> Своєрідність передачі спеціальної лексики в перекладі юридичних текстів	47
<i>Духовська Алеся Сергіївна</i> Методика формування навичок усного й письмового перекладу	50
<i>Жовтан Ілона Олександрівна</i> Відтворення номіналізованих одиниць у перекладі з англійської мови українською: теоретичний аспект	52
<i>Забронська Ірина Віталаївна</i> Аналіз ефективності цифрових ресурсів і платформ у навчанні й роботі перекладача	54
<i>Заграй Тетяна Віталіївна</i> TED Talks як засіб удосконалення англомовних комунікативних умінь у старших класах закладів загальної середньої освіти	57
<i>Карабут Карина Євгенівна</i> Лінгвопрагматичні особливості англо-українського перекладу назв кінофільмів	60
<i>Ковтунович Тетяна Петрівна</i> Функції англійських ідіом у побудові образності та стилю	63
<i>Колягіна Дарина Андріївна</i> Лексико-синтаксична експресія художнього контексту із соматичним компонентом	65

Корнєв Дмитро Олегович

Особливості перекладу стоматологічної термінології у волонтерській практиці 69

Красняк Альбіна Сергіївна

Ukrainian–English translation: British and American English variations 71

Лиманська Світлана Сергіївна

Неологізація французької мови 73

Литвиненко Карина Андріївна

Функціональна граматики української мови як об'єкт сучасних лінгвістичних досліджень 77

Ляшенко Сергій Володимирович

Моделювання дефініцій базових англійських лінгвістичних термінів українською мовою 79

Мельник Станіслав Вікторович

Мовна поведінка клієнта як об'єкт психолінгвістичного моделювання: від дискурсу до рішення 82

Мірошниченко Наїна Михайлівна

Особливості створення й відтворення жартів про смерть у літературі жанру фентезі (на матеріалі роману Т. Дж. Ключа *Under the Whispering Door*) 87

Мовчан Оксана Олексіївна

Особливості методики викладання англійської мови: формування навичок усної практики та аналітичного читання на початковому етапі філологічної підготовки 90

Могилюк Дмитро Олександрович

Етапи та способи формування лексичних навичок 92

Михайлицька Катерина Романівна

Шляхи й умови підвищення медіаграмотності студентської молоді, спрямовані на протидію мові ненависті 95

Моїсєєва Аліна Сергіївна

Діалектизми Франції в інформаційних практиках користувачів соцмереж 97

Назаренко Микита Романович

Механізми психологічного перезавантаження як умова успішного опанування цифрової тривожності в юнацькому віці 101

<i>Нечитайло Маргарита Романівна</i> Використання EdTech у вивченні української драматургії 1920–1930-х років як відображення суспільних і мистецьких процесів	104
<i>Новохатня Єлизавета Русланівна</i> Англомовні аббревіатури та їх переклад українською мовою	109
<i>Пензіна Анастасія Олександрівна</i> Мотивація учнів старших класів до вивчення англійської мови: вплив позитивної мотивації та мотивації уникнення	112
<i>Осипенко Віра Юрївна</i> Elements and categories of discourse analysis	116
<i>Петрищева Катерина Геннадіївна</i> Особливості англо-українського медичного перекладу	119
<i>Пефтиц Віра Миколаївна</i> The development of Welsh English: historical and linguistic perspectives	122
<i>Приз Ілона Анатоліївна</i> Метафора в прозовому творі: основні стратегії перекладу	125
<i>Псарьов Михайло Михайлович</i> Психологічні особливості учнів, які впливають на сприйняття інноваційних методів	128
<i>Решетніков Ростислав Ігорович</i> The impact of social distance in the context of online learning on the development of foreign language speech behaviour in high school students	130
<i>Свястіна Альона Сергіївна</i> Гендерні аспекти фразеології та їх відтворення в перекладі	132
<i>Скляр Олексій Геннадійович</i> Секрети корпоративного імунітету, або як резильєнтність персоналу будує стійкість до стресу в компанії	135
<i>Скороход Анастасія Євгенівна</i> Роль інтерактивних технологій у навчанні англійської мови	139
<i>Скуратівська Марина Олегівна</i> Сучасні технології навчання іншомовної комунікації в середній школі	142

<i>Смірнов Нікіта Сергійович</i>	
Фонетичні та графічні трансформації як спосіб утворення жаргонізмів	144
<i>Тоценко Антон Юрійович</i>	
Концепт EDUCATION в англомовному дискурсі	147
<i>Федчун Катерина Сергіївна</i>	
Стилістичні засоби юридичного дискурсу в перекладі правової риторики судових драм	149
<i>Харківська Анастасія Віталіївна</i>	
Психологічні чинники формування мотивації здобувачів освіти в процесі дистанційного навчання	152
<i>Чирочкіна Ілона Олексіївна</i>	
Специфіка відтворення образу автора в перекладі	154
<i>Шаталова Валентина Владиславівна</i>	
Психолінгвістичні аспекти вивчення іноземних мов	156
<i>Юрченко Марія Ігорівна</i>	
Роль автентичних текстів у процесі розвитку критичного мислення старшокласників	159

*Артеменко Софія Кирилівна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. пед. наук, доц. Остапенко Світлана Анатоліївна,
Навчально-науковий інститут економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
Криворізького національного університету*

ЗАСТОСУВАННЯ ПОРІВНЯНЬ В ОПИСІ ПЕЙЗАЖУ У ТВОРІ Е. БРОНТЕ «ГРОЗОВИЙ ПЕРЕВАЛ»: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

У сучасному мовознавстві особливу увагу приділяють дослідженню мовних засобів, які забезпечують емоційний, образний та естетичний вплив на читача. Однією з важливих складових такого впливу є пейзажна замальовка – елемент художнього тексту, що не тільки виконує описову функцію, а й сприяє створенню загальної атмосферності твору, увиразненню внутрішніх переживань персонажів і динаміці сюжетного розвитку. При створенні пейзажних описів активно використовуються лінгвостилістичні засоби, зокрема порівняння.

Порівняння – це стилістичний прийом, заснований на частковому уподібненні двох предметів (або їхніх властивостей), що належать до різних класів, унаслідок чого увиразнюється сприйняття першого з них [1, с. 168]. Порівняння обов'язково має двочленну будову: 1) те, що порівнюється, і 2) те, з чим порівнюється.

Розрізняють порівняння логічні та образні, останні характеризуються тим, що виділяється найяскравіша ознака, часом досить несподівана; такі порівняння поширені в усіх жанрах художньої мови та публіцистики. Виділяють постійні порівняння – у прислів'ях, приказках, у інших жанрах фольклору та стилізованих текстах [3, с. 118].

У романі Емілі Бронте «Грозовий перевал» пейзаж оживає завдяки широкому спектру лінгвостилістичних засобів. До найпоширеніших у творі можна віднести порівняння.

У творі зустрічаються порівняння, виражені через:

- **сполучні слова:** «...and by a range of gaunt thorns all stretching their limbs one way, *as if* craving alms of the sun» [4, с. 4], «...took an opportunity of escaping into the free air, now clear, and still, and cold *as* impalpable ice» [4, с. 39], «...the weather was sweet and warm, the grass *as* green *as* showers and sun could make it...» [4, с. 413], (природа використана для опису: «...and her bright cheek, *as* soft and pure in its bloom *as* a wild rose...» [4, с. 270], «...but he was *as* obstinate *as* a mule, and, instead of snatching at her bait, in wet weather he took to smoking with Joseph» [4, с. 394], «My love for Linton is *like* the foliage in the woods: time will change it, I'm well aware, *as* winter changes the trees» [4, с. 104], «...for we heard him sporting *like* a horse» [4, с. 237], «Cathy and her brother harassed me terribly: he was *as* uncomplaining *as* a lamb» [4, с. 48]);

- **конструкції з формами ступенів порівняння прикметників:** «‘These are the earliest flowers at the Heights,’ she exclaimed» [4, с. 171], «The grey church looked greyer, and the lonely churchyard lonelier» [4, с. 386];

- **речення порівняльної структури з предикативною частиною:** «It was well he did, for the whole hill-back was one billowy, white ocean» [4, с. 39], «...and the cold blue sky was half hidden by clouds – dark grey streamers, rapidly mounting from the west, and boding abundant rain» [4, с. 290], «The contrast resembled what you see in exchanging a bleak, hilly, coal country for a beautiful fertile valley» [4, с. 88], «My love for Linton is like the foliage in the woods: time will change it, I’m well aware, as winter changes the trees» [4, с. 104], «...but he was as obstinate as a mule, and, instead of snatching at her bait, in wet weather he took to smoking with Joseph» [4, с. 394], «Cathy and her brother harassed me terribly: he was as uncomplaining as a lamb» [4, с. 48].

Деякі порівняння можна також охарактеризувати як індивідуально-авторські, утворені із вже існуючих порівнянь. До таких порівнянь можна віднести «...the grass as green as showers and sun could make it...» [4, с. 413] (оригінальне порівняння звучить як «as green as grass»), у якому те, з чим порівнюється, стає тим, що порівнюють. Також порівняння «as obstinate as a mule» є авторським, оскільки оригінальна ідіома звучить як «be as stubborn as a mule» – тут використовується синонім слова «stubborn» – «obstinate». Це свідчить про те, що шаблонні порівняння можна варіювати та робити їх більш образними, поетичними та індивідуальними, створюючи нові варіанти.

Порівняння в українському перекладі можна класифікувати на:

- ті, що виражені через сполучні слова **мов** та **як**: *повітря, мов незримий лід; висока трава, мов хвилі; час змінить його, як зима змінює дерева* (частини природи також використовуються для опису характерів: *сумирний, мов ягнятко; надутий, мов сич; рум’яне личко, ніжне й сяюче, мов ледь розквітла брунька шипшини*) [2];

- ті, що виражені через **конструкції з формами ступенів порівняння прикметників та прислівників**: «...самотній цвинтар видавався іще самотнішим» [2], «Взимку немає нічого сумнішого, а влітку – нічого гарнішого за оці долини, оточені пагорбами, і ці горді узгір’я у вересовому вбранні» [2], «...а попереду дедалі яскравіше сяяв у ніжному серпанку молодий місяць...» [2];

- ті, що виражені реченням **порівняльної структури з предикативною частиною**: «Взимку немає нічого сумнішого, а влітку – нічого гарнішого за оці долини, оточені пагорбами, і ці горді узгір’я у вересовому вбранні» [2];

- виражені через **форми орудного відмінка**: «...чи на мухомор, що яскравою цяткою блимне поміж бурого листя» [2].

В обох мовах використовуються порівняння через *as/like ~ як/мов*, через ступені прикметників (в українській також прислівників), предикативні порівняння. Проте порівняння, виражені через форми орудного відмінка, є особливістю суто української мови, оскільки в англійській такого відмінка

немає (і хоча він може передаватися через прийменник *with*, у тексті такі порівняння не зустрічаються).

Також деякі порівняння не є тотожними. Наприклад, англійське порівняння «...and by a range of gaunt thorns all stretching their limbs one way, as if craving alms of the sun» [4, с. 4] в українській мові стає прислівником: «...і спостерігши рядок кущів глоду, що страдницьки простягли свої гілочки до далекого сонця» [2]. Це не порівняння, а оцінка дії через емоційно забарвлений прислівник *страдницьки* (тобто страждаючи, мученицьки, з болем). Невідповідність виникає через особливості української мови, оскільки конструкції типу «кущі глоду, ніби просячи милостиню» чи «кущі глоду, що ніби просять милостиню» є неприродними або можуть здатися занадто буквальними.

Схожа ситуація простежується в англійській метафорі «...but close by great swells of long grass undulating in waves to the breeze...» [4, с. 314]. В українському тексті це речення виражене порівнянням – «...і поруч брижитися під вітром висока трава, мов хвилі...» [2], що є більш гармонійним та притаманним українській мові варіантом перекладу, оскільки дослівний переклад «але поруч із великими хвилями довгої трави, що хвилюється на вітерці» звучить не так природно, як порівняння «трава брижитися, мов хвилі».

Отже, порівняння в англійській та українській мовах мають спільні граматичні типи (через *as/like* – *як/мов*, ступені порівняння, предикативні порівняння), проте виявляються істотні міжмовні відмінності (наприклад, орудний відмінок для творення порівнянь в українському тексті, а також особливості передачі порівнянь). Порівняння також мають відмінності при перекладі (наприклад, деякі порівняння при перекладі на українську мову втрачаються або навпаки – утворюються, що зумовлено особливостями мови).

Водночас, використані в обох текстах порівняння виконують однакові функції: передають емоції, створюють образність, роблять текст більш живим, підсилюють виразність висловлювання, розкривають характер персонажів та відображають індивідуальний стиль письма.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арешенков Ю. О. Лінгвістичний аналіз художнього тексту: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2007. 177 с.

2. Бронте Е. Буремний перевал / пер. О. Андріяш. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=1311> (дата звернення: 27.09.2025).

3. Коломієць І. І. Основні лінгвостилістичні поняття і категорії: словник-довідник філолога. Умань: «Візаві», 2015. 202 с.

4. Bronte E. Wuthering Heights. Planet Ebook. 428 p. URL: <https://www.planetebook.com/free-ebooks/wuthering-heights.pdf> (дата звернення: 27.09.2025).

*Бахурчук Марта Марія Ігорівна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Шуляк Ірина Михайлівна,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

ТИПИ МОВЛЕННЄВИХ АКТИВ У ПРОМОВАХ СУФРАЖИСТОК ЕННІ КЕННІ ТА ЕММЕЛІН ПАНКГЕРСТ

Суфражистський рух, який діяв у Великій Британії, має велике значення в боротьбі жінок за права у всьому світі, адже саме із цієї країни він поширився іншими європейськими країнами. Аналіз різних типів мовленнєвих активів, а саме репрезентативів, директивів, експресивів, комісивів і декларативів, дозволяє виявити способи переконання, заклику до дій та вираження позиції учасниць руху.

Дослідження спирається на типологію мовленнєвих активів, запропоновану Дж. Серлем. У своїх працях він надав класифікацію, за якою мовленнєві акти поділяються на кілька категорій. Цю проблематику розглядала велика кількість дослідників, серед яких А. Міщенко, який детально описав модель комунікації через мовленнєві акти.

Дослідження мовленнєвих активів у промовах суфражисток є важливим, оскільки показує, яким чином мовні засоби впливу сприяли формуванню суспільної свідомості. Репрезентативи закріплюють доказову базу для політичних вимог, директиви спонукають аудиторію до дій, експресиви встановлюють емоційний контакт, комісиви демонструють відданість ідеям і принципам. Такий комплексний підхід дозволяє глибше оцінити роль мови як стратегічного інструменту в політичному дискурсі суфражистського руху.

Метою є систематичний аналіз типів мовленнєвих активів у промовах суфражисток Енні Кенні та Еммелін Панкгерст, виявлення їхніх функцій у реалізації поставлених цілей суфражистського руху.

У своїх виступах суфражистки використовували різні типи мовленнєвих активів, які віддзеркалювали особливі комунікативні завдання дискурсу руху жінок у боротьбі за права. Репрезентативи в промовах суфражисток слугують для констатації нерівного правового становища жінок у британському суспільстві початку ХХ ст., формуючи доказову основу для вимог виборчого права [2]. Панкгерст демонструє репрезентативний мовленнєвий акт у твердженні: *“What security of maintenance has the married woman? Many a married woman having given up her economic independence in order to marry, how is she compensated for that loss?”* [5]. Це директив, виражений риторичним запитанням. Репрезентативна інтенція реалізується через риторичні запитання, що фактично містять твердження про відсутність економічних гарантій для

заміжніх жінок. Конструкція *“What security”* з імпліцитною негативною відповіддю створює ефект нульового результату, підкреслюючи відсутність правового захисту.

Директиви у промовах суфражисток посідають друге місце за чисельністю й використовуються для того, щоб мобілізувати аудиторію та закликати до політичних дій. Вони виражають спонукання до змін у поведінці як слухачів, так і політичних інституцій [1, с. 92–93; 3]. Кенні використовує директив у закликові: *“Let them face facts, and say: ‘We, as a Liberal Government, can no longer bring these coercive measure against women. Instead, we will bring in a measure ad give women equality of voting rights with their men folk’”* [4]. Директивний мовленнєвий акт реалізується через конструкцію *“Let them”* з інфінітивом, що створює непрямий, але категоричний спосіб вираження політичної вимоги до уряду.

Експресиви в суфражистському дискурсі забезпечують емоційний контакт із аудиторією та виражають особисте ставлення мовця до політичної ситуації, передаючи його психологічний стан без прямого заклику до дії [1, с. 92–93]. Кенні демонструє експресивний акт у критичному висловлюванні: *“McKenna is not almighty, He may thin he is, but even Mr. McKenna has not the power over life and death. Some day a terrible tragedy will happen in Holloway”* [4]. Експресивний мовленнєвий акт реалізується через емоційну оцінку політичного діяча з виявленням глибокого обурення його діяльністю. Заперечна конструкція *“is not almighty”* знижує високий статус міністра внутрішніх справ і виражає зневагу до його претензій на всевладдя.

Більш інтенсивний експресивний акт спостерігається в емоційній характеристиці судової системи та демонстрації зневажливого ставлення до її рішень. Кенні заявляє: *“This judge sentenced me to 16 or 18 months—I do not know which, for of course I am not going to serve it—I believe it was 16 months in the third division though he knew perfectly well that we should not do any work when in prison”* [4]. Експресивна функція реалізується через демонстрацію повної зневаги до судового рішення як способу вираження протесту проти несправедливої системи правосуддя.

Комісиви демонструють непохитну відданість ідеалам руху й готовність до особистих жертв. Вони виражають зобов’язання щодо майбутньої поведінки й підкреслюють стійкість переконань навіть у складних обставинах [1, с. 92; 3].

Кенні формулює комісив у категоричній заяві: *“I have no intention whatever of serving the sentence imposed upon me. Why have I no intention of serving my sentence? Because I do no think it is right that any woman Suffragist should be thrust into prison while Sir Edward Carson and all the rest of the Unionist leaders are allowed to go to Belfast and rouse up rebellion”* [4]. Комісивний мовленнєвий акт реалізується через категоричну відмову від виконання

судового рішення як форму політичного протесту проти подвійних стандартів правосуддя. Негативна конструкція з інтенсифікатором “*no intention whatever*” підкреслює абсолютний характер прийнятого рішення та неможливість будь-яких компромісів. Риторичне запитання “*Why have I no intention*” створює структуру самозвіту й дозволяє детально обґрунтувати мотиви такої позиції.

Отже, мовленнєві акти в промовах суфражисток виконують багаторівневу функцію. Передусім вони інформують аудиторію про соціально-правові проблеми жіноцтва та нерівність у суспільстві. Завдяки використанню директив вони закликають суспільство до дій, спонукають долучатися до руху. Експресиви у свою чергу формують емоційний контакт із аудиторією, передаючи психологічний стан мовця, його обурення чи співчуття, що посилює емоційне залучення та солідарність слухачів. Комісиви демонструють відданість ідеям руху та готовність до особистих жертв. Використання такого комплексного підходу дозволяє оцінити дискурс суфражистського руху як ефективний інструмент впливу на аудиторію. Він сприяв формуванню суспільної свідомості, підсилював аргументацію на користь жіночого виборчого права й емансипації загалом, демонструючи, що мова може одночасно виконувати ряд функцій, зокрема інформаційну, мотиваційну й емоційну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міщенко А. Л. Теорія мовленнєвих актів та інструктивні тексти. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]*. 2012. № 23. С. 92–95.
2. Speech Act Theory (J.L. Austin, John Searle). Eustochos. URL: <https://eustochos.com/speech-act-theory-j-l-austin-john-searle/> (дата звернення: 19.08.2025).
3. Speech Acts, Intentions and Conversational Implicature. SubStrata's Blog: Sales Science – Social Signal Processing Technology to Fuel the Business World of Tomorrow. URL: https://www.substrata.me/blog/2020/03/speech-acts-intentions-and-conversational-implicature/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 23.09.2025).
4. Womans vote – Kenney1 – Speaking While Female Speech Bank. Speaking While Female Speech Bank. URL: <https://speakingwhilefemale.co/womans-vote-kenney1/> (дата звернення: 23.09.2025).
5. Womans vote – Pankhurst8 – Speaking While Female Speech Bank. Speaking While Female Speech Bank. URL: <https://speakingwhilefemale.co/womans-vote-pankhurst8/> (дата звернення: 23.09.2025).

*Блажисєвська Марія Вікторівна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. пед. наук, доц. Остапенко Світлана Анатоліївна,
Навчально-науковий інститут економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
Криворізького національного університету*

СОЦІОКУЛЬТУРНІ КОНОТАЦІЇ В ЛЕКСИЦІ ПОВСЯКДЕННОГО ВЖИТКУ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Лексика повсякденного вжитку є фундаментальним компонентом розмовного регістру мовлення, що відображає базові потреби й щоденні комунікативні ситуації мовців. За визначенням А. Іванова, лексика повсякденного вжитку – це «сукупність слів та виразів, що використовуються носіями мови у щоденному спілкуванні та відображають побутові реалії життя» [1, с. 51].

Конотативні значення в лексиці розмовного регістру являють собою складне й багатогранне лінгвістичне явище, що потребує всебічного теоретичного осмислення. За визначенням Л. Мацько, конотація – це «додаткове значення мовної одиниці, що накладається на її основне, денотативне значення та виражає емоційно-оцінні відтінки» [3, с. 31].

Соціокультурні конотації в лексиці повсякденного вжитку – це додаткові смислові та емоційно-експресивні нашарування, що відображають специфіку національного світосприйняття й культурних цінностей.

Проаналізуємо приклади соціокультурної конотації лексики повсякденного вжитку різних сфер як культурно зумовленого компонента значення, що відображає асоціативно-образні уявлення носіїв мови.

У сфері освіти спостерігаємо яскраві приклади соціокультурних конотацій: *best and brightest students* – *найкращі та найздібніші учні*. В англійській мові це усталений вираз із позитивною конотацією елітарності освіти: вираз відображає специфіку американської освітньої системи, а соціокультурний контекст підкреслює цінність академічних досягнень. Український переклад зберігає основне значення, але втрачає частину культурних асоціацій.

У медичній сфері соціокультурні конотації проявляються особливо яскраво: *guinea-pig for a prototype drug* – *піддослідний кролик для експериментальних ліків*. Метафоричний образ має різне культурне наповнення в обох мовах. В українській мові традиційно використовується образ кролика замість морської свинки. Медичний контекст додає негативної конотації

експериментам. Отже, культурні відмінності проявляються навіть в усталених виразах.

В описі соціальної активності зустрічаємо характерні конотації: *active community members* – *активні члени громади*. Поняття «community» в американській культурі має ширше значення, ніж українське «громада». Соціальна активність розглядається як важлива цінність в обох культурах. Однак американський контекст додає конотацію громадянської відповідальності.

Культурні відмінності проявляються у розумінні соціальної ролі особистості. *We hope together, we dream together* – *ми сподіваємося разом, ми мріємо разом*. Повтор створює особливий ритмічний малюнок в обох мовах. В американській культурі це відображає цінність командної роботи та спільності. Український переклад зберігає емоційну силу виразу. Соціокультурний контекст підкреслює важливість колективних зусиль.

У сфері благодійності спостерігаємо наступні конотації: *raised funds* – *збрали кошти*. В американській культурі «fundraising» має усталені традиції та позитивні конотації. В американському контексті це звична практика для школярів. Український переклад передає основне значення, але втрачає частину культурних асоціацій. Культурні відмінності проявляються у ставленні до благодійності.

В описі лідерства знаходимо характерні соціокультурні маркери: *group leadership* – *групове керівництво*. В американській культурі лідерство розглядається як важлива складова особистісного розвитку. Український переклад не повністю передає всі конотації оригіналу. Поняття лідерства має різне культурне наповнення, тоді як соціальний контекст визначає сприйняття лідерських якостей.

У сфері досліджень зустрічаємо специфічні конотації: *immediate effect on other people* – *негайний вплив на інших людей*. В обох культурах це має позитивну конотацію соціальної користі. Американський контекст підкреслює практичну спрямованість досліджень. Культурні відмінності проявляються у ставленні до наукових результатів.

Опис навчального процесу розкриває цікаві соціокультурні особливості: *we were not taught impressive terminology* – *нас не навчали вражаючої термінології*. В американській освітній культурі це протиставляється традиційному підходу. Український переклад передає критичне ставлення до формального навчання. Соціокультурний контекст відображає зміни в освітній парадигмі. В обох культурах це має конотацію інноваційності.

Для опису соціальних взаємодій важливі культурні конотації: *interconnectedness of life* – *взаємопов'язаність життя*. В американській культурі це має філософське та соціальне значення. Український переклад

зберігає глибину змісту. Поняття взаємозалежності має універсальний характер. Культурні відмінності проявляються у способах вираження цієї ідеї.

Опис волонтерської діяльності містить важливі соціокультурні маркери: *gathered thirty students and chaperones* – *зібрав тридцять учнів та супроводжуючих*. В американській культурі участь дорослих-супровідників є обов'язковою. Український переклад не повністю передає цей соціальний контекст. Культурні відмінності проявляються в організації молодіжних заходів: система супроводу відображає особливості американської культури.

У сфері особистісного розвитку знаходимо характерні конотації: *to motivate them to reach new heights* – *мотивувати їх досягати нових висот*. Метафора висоти має універсальний характер в обох культурах. Американський контекст підкреслює важливість особистісного зростання. Український переклад зберігає образність виразу. Соціокультурні відмінності проявляються у способах мотивації.

В описі соціальних проблем зустрічаємо специфічні конотації: *slowly disconnecting from their community* – *повільно відокремлюються від своєї спільноти*. В американській культурі це сприймається як серйозна соціальна проблема. Український переклад не повністю передає драматизм ситуації. Поняття «community» має особливе значення в американській культурі, а соціокультурний контекст підкреслює важливість громадських зв'язків.

Опис емоційних переживань розкриває культурні особливості: *hodge-podge of feelings* – *мішанина почуттів*. Розмовний характер виразу в англійській мові має специфічні конотації. Український переклад обирає більш нейтральний відповідник. В американській культурі допускається більша свобода у вираженні емоцій, а культурні відмінності проявляються у способах опису почуттів.

Отже, аналіз соціокультурних конотацій у лексиці повсякденного вжитку виявив як спільні, так і відмінні риси в англійській та українській мовах. Спільними є універсальні людські цінності та базові емоційні реакції, тоді як відмінності проявляються у специфічних культурних асоціаціях та способах вираження оцінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської і української мов : навч. посіб. 2-ге вид., доповн. і перероб. Вінниця : Нова Книга, 2011. 224 с.
2. Корунець І. В. Порівняльна типологія української та англійської мов : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2004. 464 с.
3. Мацько Л. І., Сидоренко О. М, Мацько О. М. Стилiстика української мови: Підручник. К.: Вища школа, 2003. 462 с.

*Бобильов Данило Олександрович, здобувач ВО (магістратура);
наук. керівники – канд. філол. наук, ст. викл. Андрущенко Вікторія Олегівна,
канд. психол. наук, доц. Дроздова Діана Сергіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ЧИТАННЮ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

Аналіз підручників і навчальних матеріалів для розвитку навичок читання англомовних текстів у старшій школі є важливим етапом у формуванні ефективної методики викладання. Сучасні підручники, що використовуються в навчальних закладах, різняться за підходами до організації навчального процесу, змістом, структурою текстового матеріалу та рівнем адаптації до потреб учнів.

Насамперед багато сучасних підручників орієнтовані на комунікативний підхід, який передбачає активне залучення учнів до читання як одного зі засобів розвитку мовленнєвих навичок. У таких матеріалах текстова база різноманітна: від коротких діалогів і описів до науково-популярних статей і художніх уривків. Це сприяє формуванню умінь працювати з різними жанрами та стилями, що є важливим для розвитку всебічної читацької компетентності.

Важливою особливістю сучасних підручників є використання автентичних текстів або їх адаптованих варіантів. Це дозволяє учням ознайомитися з реальною мовою, її структурою і лексикою, що інтегрує навчальний процес із практичним застосуванням мови. Однак рівень складності таких текстів часто потребує додаткових пояснень і підтримки з боку вчителя, що висуває певні вимоги до методичного забезпечення навчального процесу [2].

Аналіз навчальних матеріалів також засвідчує різний рівень інтеграції вправ на розвиток навичок читання. Найефективніші підручники пропонують комплекс завдань: роботу з лексикою, вправи на розуміння загального змісту та деталей, аналітичні завдання, а також творчі вправи, що стимулюють рефлексію та критичне мислення. Такий підхід забезпечує послідовний і системний розвиток читацьких умінь.

Отже, системний аналіз підручників і навчальних матеріалів дозволяє встановити їхні сильні і слабкі сторони, визначити оптимальні підходи до формування навичок читання і підвищити ефективність навчального процесу в старшій школі. Такий аналіз є основою для розробки чи вдосконалення методичних рекомендацій, які відповідають сучасним вимогам освіти [1].

Аналіз підручника «New English File» (автори: Clive Oxenden, Christina Latham-Koenig) [9].

Підручник «New English File» відомий своєю комунікативною спрямованістю та інтеграцією різних видів мовленнєвої діяльності. Він містить різноманітні автентичні та адаптовані тексти, що охоплюють повсякденні теми

та культурні аспекти англomовних країн. Тексти структуровані таким чином, щоб спонукати учнів до активного читання: спочатку вводиться тема, далі йде робота з лексикою, після чого пропонуються завдання на розуміння загального змісту та деталізацію [9].

Аналіз підручника «English File» (автори: Christina Latham-Koenig, Clive Oxenden, Paul Seligson) [8].

«English File» поєднує традиційний і комунікативний підходи, пропонуючи збалансовану систему вправ для розвитку всіх мовних навичок. Підручник містить різноманітні тексти – діалоги, оповідання, інформаційні статті, які подаються з чіткою структурою і супроводжуються детальними вправами.

Для читання передбачено завдання, які допомагають учням працювати з ключовими словами, розпізнавати головні ідеї та формулювати висновки. Вправи розроблені з урахуванням рівня учнів, що дозволяє поступово ускладнювати матеріал. Значна увага приділяється розвитку лексики та навичок роботи з контекстом, що підтримує ефективність читання [8].

Аналіз підручника «Cutting Edge» (автори: Sarah Cunningham, Peter Moor) [6].

«Cutting Edge» характеризується сучасним підходом до викладання, сфокусованим на розвитку комунікативних навичок через роботу з актуальними темами. Тексти підручника базуються як на автентичних, так й адаптованих матеріалах, що відображають сучасне життя, культуру й технології.

Завдання на читання передбачають вправи на сканування, знаходження деталей, передбачення змісту та узагальнення. Особливу увагу приділено розвитку критичного мислення через дискусії та аналіз прочитаного. Підручник має гнучку структуру, що дозволяє враховувати рівень і потреби учнів [3].

Аналіз підручника «Gateway» (автори: David Spencer, Phil Biggerton) [10].

«Gateway» є класичним прикладом підручника, що інтегрує вивчення мови з розвитком загальної компетентності. Тексти підручника охоплюють широке коло тем, що пов'язано з реальним життям і соціальними проблемами, що підвищує мотивацію учнів. Завдання з читання сконцентровані на розумінні основної ідеї, деталях, а також на вмінні формулювати логічні висновки [10].

Психолого-методичні рекомендації щодо організації навчального процесу формування читацької компетентності в старшій школі базуються на комплексному врахуванні особливостей психіки, мотивації та індивідуальних потреб учнів. Вони мають сприяти створенню сприятливого освітнього середовища, де кожен учень почуватиметься впевнено та зможе максимально ефективно засвоювати матеріал [4].

Передусім важливо враховувати когнітивні особливості старшокласників, які характеризуються підвищеною здатністю до абстрактного мислення, аналізу та синтезу інформації. Це дає змогу впроваджувати завдання, що стимулюють критичне мислення, роботу з інформацією різного рівня складності й формують

навички самостійного навчання. Проте необхідно поступово ускладнювати навчальний матеріал, щоб не спричинити перевантаження учнів і зберігати мотивацію.

Значну роль відіграє мотиваційний компонент. Педагогу слід створювати навчальні ситуації, які відповідають інтересам і життєвому досвіду учнів, використовувати автентичні й цікаві тексти, а також впроваджувати ігрові, проєктні та інтерактивні методи навчання. Це сприяє підвищенню внутрішньої мотивації й активному залученню учнів у процес навчання [2].

Важливо забезпечувати диференціацію навчання, враховуючи індивідуальні особливості – рівень підготовки, темп засвоєння інформації, тип навчального сприйняття. Методично це можна реалізувати через варіативність завдань, підтримку і корекцію на різних етапах роботи, а також організацію роботи в групах за інтересами або рівнями.

Отже, психолого-методичні рекомендації для організації навчального процесу читання мають забезпечувати баланс між вимогами до розвитку вищих психічних функцій і підтримкою мотивації, індивідуалізацією навчання, формуванням рефлексивних умінь і створенням позитивного психологічного клімату. Такий підхід є ключем до успішного формування читацької компетентності в старшокласників [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Литвиненко М. В. Інтерактивні методи навчання у формуванні читацьких умінь. Харків : Основа, 2018. 160 с.
2. Павленко Т. М. Використання комунікативних технологій на уроках англійської мови. Харків : Основа, 2018. 155 с.
3. Семененко В. І. Навчальні технології у викладанні англійської мови. Харків : Основа, 2019. 200 с.
4. Сидоренко Т. М. Розвиток читацьких навичок засобами інтерактивних технологій. Київ : Академія, 2020. 160 с.
5. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. 6th edn. New York : Pearson, 2020. 408 p.
6. Cunningham S., Moor P. Cutting Edge Intermediate. 3rd edn. Pearson : Pearson Education, 2013. 176 p.
7. Grabe W., Stoller F. L. Teaching and Researching Reading. 2nd edn. London : Routledge, 2011. 288 p.
8. Oxenden C., Latham-Koening C. English File Intermediate. 4th edn. Oxford: Oxford University Press, 2019. 168 p.
9. Oxenden C., Latham-Koening C. New English File Elementary. 1st edn. Oxford : Oxford University Press, 2004. 160 p.
10. Spencer D. Gateway B1. 2nd edn. Macmillan : Macmillan Publishes, 2016. 152 p.

*Большіт Юлія Миколаївна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПРОФЕСІЙНИЙ ПЕРЕКЛАД ЯК КОМУНІКАТИВНЕ Й ЛІНГВІСТИЧНЕ ЯВИЩЕ

У сучасному світі, де глобалізація й інтеграційні процеси охоплюють усі сфери життя, переклад посідає стратегічно важливе місце. Він забезпечує обмін знаннями, культурними надбаннями, науковими відкриттями та практичним досвідом між народами й державами. Переклад стає основним засобом міжкультурної комунікації, а тому постає потреба розглядати його не лише як мовний процес, але і як багатовимірне явище, що поєднує лінгвістичний, комунікативний і культурний виміри. Так, Р. Белл окреслює триєдину природу перекладу як процесу, продукту й наукового об'єкта, акцентуючи роль перекладача як двомовного посередника (білінгвального медіатора) між відправником і новою аудиторією [3, с. 21]. С. Басснетт показує еволюцію дисципліни від лінгвістичного до культурного повороту, де мова мислиться як невід'ємна частина культури [7, с. 15].

Професійний переклад має мовне підґрунтя, адже без роботи з граматикою, лексикою, семантикою та стилістикою неможливо досягти адекватності. Ключовою категорією є еквівалентність, яка не означає буквальної тотожності: жодні дві мови не збігаються повністю [7, с. 20]. На практиці це проявляється в доборі міжмовних відповідників із урахуванням контексту: англ. *to give somebody a hand* у комунікативному перекладі природно передається як *допомогти*, а не *подати руку* [4, с. 83]. П. Ньюмарк розрізняє семантичний і комунікативний переклад: перший орієнтований на форму й авторський стиль, другий – на читача та зрозумілість повідомлення [5, с. 39]. Для інструкцій чи публічної інформації доцільні комунікативні рішення (наприклад, *insert a battery* – *установіть батарею* [4, с. 118]), тоді як у художньому перекладі семантичний підхід допомагає зберегти ідіостиль (наприклад, *melancholy shade* – *смутий відтінок* [5, с. 66]). В українській науковій традиції питання еквівалентності й точності перекладу докладно досліджує Л. Черноватий, який наголошує на поєднанні лінгвістичних та комунікативних чинників у професійному перекладі [2, с. 45].

Функціональний підхід розглядає переклад як цілеспрямовану діяльність, де головним критерієм є виконання перекладеним текстом своєї функції в новій культурі [10, с. 158]. Наприклад, рекламний слоган із грою слів часто потребує транскреації для досягнення тієї ж комунікативної дії: *Open happiness* – *Відкрий радість*, а не формально *Відкрий щастя напою* [6, с. 63].

Культурний вимір перекладу виявляється у виборі між одомашненням і відчуженням (доместикацією та форенізацією). Л. Венуті обґрунтовує ці стратегії як етичні позиції: одомашнення полегшує сприйняття, усуваючи

інакшість; відчуження зберігає культурну специфіку, навіть якщо ускладнює читання [14, с. 82]. У межах цієї дискусії О. Палопоскі демонструє, що стратегія – не лише техніка, а й сигнал культурної політики видання [10, с. 40]. Наприклад: *sakura* в путівнику – *сакура* (форенізація), якщо важлива культурна маркерність, або *японська вишня* (доместикація), якщо пріоритет – швидке розуміння аудиторією.

Кожен переклад є інтерпретацією. Герменевтичний погляд Р. Штольце наголошує на розумінні як осерді перекладацького процесу: перекладач працює не лише зі знаками, а зі смислами й підтекстами [9, с. 135]. У філософській перспективі В. Беньямін описує переклад як «післяжиття» твору – форму його існування в іншій мовній спільноті [8, с. 12]. Завдання перекладача – не «обслуговувати» читача, а виявляти спорідненість мов і наближати «чисту мову» через співзвуччя форм [8, с. 18].

Проблемність перекладу добре артикульовано в дескриптивній парадигмі. Г. Турі розрізняє потенційні, реконструйовані та процесуальні проблеми [10, с. 171]. Розгляньмо приклади. Потенційна проблема – ідіома *break the ice*: у діловому листуванні це не *розбити лід*, а *розрядити атмосферу*. Реконструйована – систематична зміна тону в серії перекладів новин, спричинена редакційною політикою. Процесуальна – рішення між *державна допомога* й *державне субсидіювання* у правничому тексті: вибір залежить від контексту й правової термінології.

Професійні компетентності виходять за межі суто мовних навичок. Так, Л. Боукер показує, що на ринку праці високо цінуються технологічні вміння (САТ-інструменти, локалізація, робота з контентом) [11, с. 965]. У спеціалізованих галузях перекладач витрачає значну частку часу на термінологічні пошуки; І. Дуран-Муньйос виокремлює потребу в якісних ресурсах із прикладами вживання й фразеологією [12, с. 34]. Наприклад, у технічному перекладі *powertrain* стабільно відтворюють як *силовий агрегат*, а не *трансмісія* (надто вузько) і не *енергетичний блок* (не усталено). В. Карабан наголошує, що формування професійних компетентностей перекладача має спиратися не лише на мовну підготовку, а й на розвиток аналітичного мислення, здатності працювати з різними жанрами й термінологією [1, с. 112].

Соціальний і політичний виміри перекладу також суттєві. А. Лефевр характеризує переклад як переписування, на яке впливають авторитетність і галузеві норми [15, с. 89]. У медійному й конфліктному контекстах перекладач стає «агентом ризику», від рішень якого залежить фреймування подій і довіра аудиторії [6, с. 310]. Для літератури критика перекладу наполягає на перевірці цілісності голосу оповідача, відтворенні образності та відповідності жанровим очікуванням [13, с. 28].

Сучасні тенденції фіксуються в енциклопедичних оглядах: зростає питома вага аудіовізуального перекладу, локалізації, мультимодальних форматів [6, с. 58]. Машинний переклад і постредагування стають типовими елементами виробничого циклу, але вирішальними для якості залишаються людські рішення щодо стилю й культурної релевантності. Наприклад, субтитр

I'm on it у серіалі доречно відтворювати лаконічно як «Займаюся», а не «Я над цим працюю / Я це роблю зараз» [6, с. 97].

Отже, професійний переклад є багатовимірним явищем, що поєднує лінгвістичний аналіз, комунікативну ефективність і культурну медіацію. Він забезпечує точність мовної передачі та прагматичний вплив повідомлення, виступає інструментом культурного діалогу й глобальної комунікації. Сучасна практика висуває до перекладача вимоги, що охоплюють не лише знання мов, а й культурну обізнаність, технологічні навички та етичну відповідальність. Ці положення перегукуються з українською школою перекладознавства, де підкреслюється роль перекладу як інструмента міжкультурної комунікації та актуалізується необхідність поєднання лінгвістичних і професійно орієнтованих компетентностей перекладача в сучасному світі.

Перспективою дослідження є подальший аналіз лінгвостилістичних норм, стилістичних трансформацій і використання цифрових технологій у сучасному професійному англо-українському перекладі з урахуванням культурних, прагматичних і функціональних аспектів текстів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми : навч. посіб. 5-те вид., випр. Вінниця : Нова Книга, 2018. 656 с.
2. Черноватий О. М. Теорія і практика перекладу (англійська мова) : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2013. 576 с.
3. Bell R. T. Translation and Translating: Theory and Practice. London ; New York : Longman, 1991. 298 p.
4. Newmark P. A Textbook of Translation. New York : Prentice Hall, 1988. 292 p.
5. Newmark P. Approaches to Translation. Oxford ; New York : Pergamon Press, 1981. 200 p.
6. Routledge Encyclopedia of Translation Studies / Ed. by M. Baker, G. Saldanha. 2nd ed. London ; New York : Routledge, 2009. 675 p.
7. Bassnett S. Translation Studies. Revised Edition. London ; New York : Routledge, 2002. 176 p.
8. Benjamin W. Die Aufgabe des Übersetzers. In: *Gesammelte Schriften*. Bd. IV/1. Frankfurt am Main : Suhrkamp, 1972 [1923]. S. 9–21.
9. Stolze R. Übersetzungstheorien. Eine Einführung. Tübingen : Narr Francke Attempto Verlag, 2011. 320 p.
10. Handbook of Translation Studies / Ed. by L. Van Doorslaer, Y. Gambier. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2010–2013.
 - Paloposki O. Domestication and Foreignization. Vol. 2. 2011. P. 40–45.
 - Holz-Mänttari J. Theory of Translational Action. Vol. 2. 2011. P. 158–160.
 - Toury G. Translation Problem. Vol. 2. 2011. P. 170–174.

11. Bowker L. What Does It Take to Work in the Translation Profession in Canada in the 21st Century? *Meta: Journal des traducteurs*. 2004. Vol. 49, Iss. 4. P. 960–972.
12. Durán-Muñoz I. Translator's Needs and Translation Resources: A Case Study. *Journal of Specialized Translation*. 2010. Iss. 14. P. 29–50.
13. Burkhardt A. Probleme und Kritik von literarischer Übersetzung. München : GRIN Verlag, 2009. 44 p.
14. Venuti L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. London ; New York : Routledge, 1995. 353 p.
15. Lefevere A. Translation, Rewriting and the Manipulation of Literary Fame. London ; New York : Routledge, 1992. 216 p.

*Васильченко Валерія Олександрівна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНИХ РЕКЛАМНИХ СЛОГАНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Актуальність проблеми перекладу рекламних слоганів зумовлена глобалізацією та проникненням міжнародних брендів на український ринок. Рекламний слоган є одним із найважливіших елементів маркетингової комунікації, оскільки він концентрує ключове повідомлення бренду, викликає емоційний відгук і сприяє формуванню позитивного образу продукту у свідомості споживача [1; 2]. Недосконале передавання змісту слогана в перекладі може призвести до втрати впізнаваності бренду, зміни сприйняття рекламного повідомлення та зниження ефективності маркетингових стратегій.

Мета дослідження полягає у виявленні ефективних методів перекладу англомовних рекламних слоганів українською мовою та аналізі практичних прикладів відомих брендів. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: класифікувати основні методи перекладу слоганів, вивчити відомі рекламні слогани та їхні українські версії, дослідити лексико-семантичні та граматичні трансформації, а також оцінити культурну адаптацію та ефективність передавання емоційного навантаження [3–5].

Одним із найпоширеніших методів перекладу слоганів є **калькування**, коли структура та значення оригіналу максимально наближені до цільової мови. Наприклад, слоган Nike «*Just do it*» українською перекладено як «*Просто зроби це*», що зберігає мотиваційний заклик до дії та простоту оригіналу [2]. Рекламне гасло De Beers «*A diamond is forever*» отримало українську версію «*Діамант – це назавжди*», що зберігає символічний і романтичний підтекст [3], а вислів McDonald's «*I'm lovin' it*» перекладено українською як «*Я це люблю*», що зберігає емоційний підтекст і забезпечує легке сприйняття аудиторією [4].

Дослівний переклад застосовується, коли структура й семантика оригінального слогана цілком природні для цільової мови і не потребують змін. Цей метод дозволяє зберегти початковий зміст і стиль без втрати рекламного ефекту. Наприклад, слоган Coca-Cola «*Open happiness*» перекладено як «*Відкрий щастя*» [1], а рекламне гасло Disneyland «*The happiest place on Earth*» – як «*Найщасливіше місце на Землі*» [5]. Обидва переклади повністю зберігають позитивну конотацію та легко сприймаються українською аудиторією.

Модуляція передбачає зміну смислового чи граматичного акценту з метою досягнення природності перекладу й підсилення рекламного ефекту. Цей метод використовується, коли дослівний переклад звучав би неприродно або не передавав емоційний відтінок оригіналу. Наприклад, слоган Adidas «*Impossible is nothing*» перекладено як «*Немає нічого неможливого*», де змінено порядок слів для підкреслення позитивного смислового акценту [5]. Рекламне гасло L'Oréal «*Because you're worth it*» перекладено як «*Бо ти цього варта*», підкреслюючи цінність і індивідуальність жіночої категорії споживачів [4].

Лексико-семантична адаптація дозволяє підібрати слова або вирази, які передають бажаний зміст та емоційний відтінок, якщо дослівний переклад не зберіг би рекламний ефект. Наприклад, слоган KFC «*Finger-lickin' good*» перекладено як «*Смачно до останньої крихти*» [5], підкреслюючи апетитність і позитивну емоційну конотацію.

Лексико-синтаксична трансформація використовується для адаптації структури речення до граматичних і стилістичних норм цільової мови, забезпечуючи легкість сприйняття й ритмічність. Наприклад, слоган KitKat «*Have a break, have a KitKat*» перекладено як «*Зроби паузу – з'їж KitKat*», де тире підкреслює ритмічність рекламного ефекту [2]. Слоган Red Bull «*Red Bull gives you wings*» отримав українську версію «*Red Bull надає крила*», що передає образну метафору й асоціації з енергією загалом [1].

Отже, класифікація методів перекладу рекламних слоганів переважно розрізняє калькування, дослівний переклад, модуляцію, лексико-семантичну адаптацію та лексико-синтаксичну трансформацію. Кожен метод застосовується залежно від структури слогана, очікуваного впливу на цільову аудиторію та мовних особливостей, забезпечуючи адекватність, легкість сприйняття та бажаний рекламний ефект.

Переклад рекламних слоганів є складним міждисциплінарним процесом, що вимагає поєднання лінгвістики, маркетингу й культурології. Ефективна локалізація слоганів сприяє підвищенню впізнаваності бренду, залученню нових споживачів та зміцненню емоційного зв'язку з аудиторією. Перспектива дослідження передбачає увагу до сприйняття українських версій слоганів, оцінку креативності перекладу та розробку рекомендацій для локалізації продукції міжнародних кампаній.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнедкова О. Г., Зигарь А. Р. Лінгвістичні методи впливу в англомовних рекламних слоганах. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія*. 2022. Вип. 5, ч. 1. С. 140–145. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/5_2022/part_1/24.pdf (дата звернення: 30.09.2025).
2. Bihunov D., Ivashkevych E. English-Language Advertising Slogans and Their Ukrainian Translations: Comprehension Among Ukrainians. *Cultural Studies in Eastern Europe*. 2021. Vol. 15, No. 2. P. 118–133. URL: <https://journals.ispan.edu.pl/index.php/cs-ec/en/article/view/cs.2336> (дата звернення: 30.09.2025).
3. Górski T. P. Advertising Slogans in Translation: A Functionalist Approach Corpus-Based Study. *Studia Anglica Resoviensia*. 2018. Vol. 15, No. 2. P. 116–134. URL: <https://repozytorium.ur.edu.pl/items/5664c7f2-8511-4b87-906a-3d65347bf3b3> (дата звернення: 30.09.2025).
4. Mulyk K., Humennyi K. M. On peculiarities of translating english advertising slogans into ukrainian. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : Лінгвістичні науки : зб. наук. праць*. Одеса : Астропринт, 2019. № 29. С. 169–183. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/8601> (дата звернення: 30.09.2025).
5. Sichkar S. Training of Future Translators Through Advertising Slogans Translation. *Research Results in Economics and Management*. 2023. Vol. 15, No. 2. P. 418–439. URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/download/6110/4287> (дата звернення: 30.09.2025).

Вершиніна Владислава Вадимівна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівники – канд. філол. наук, ст. викл. Скоплєв Андрій Олександрович,
канд. психол. наук, доц. Дроздова Діана Сергіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ФОРМУВАННЯ ДОВІЛЬНОЇ УВАГИ ТА ПАМ'ЯТІ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Пам'ять і увага є фундаментальними психічними процесами, які визначають ефективність навчальної діяльності школярів. Особливо це актуально у процесі вивчення іноземних мов, зокрема англійської, де учні повинні не лише механічно запам'ятовувати нові слова та граматичні конструкції, а й застосовувати їх у практичних комунікативних ситуаціях.

Метою дослідження є виявлення психолого-педагогічних умов, що сприяють ефективному формуванню довірливої уваги та пам'яті школярів у

процесі вивчення англійської мови.

У сучасній системі освіти особливу увагу приділяють розвитку пізнавальних процесів, зокрема пам'яті, адже вона є основою навчальної діяльності учня [3]. Середній шкільний вік (10–13 років) характеризується активним формуванням когнітивної сфери, тому саме в цей період доцільно створювати умови для цілеспрямованого розвитку пам'яті. Розуміння особливостей цього процесу важливе для ефективної організації освітнього середовища та розвитку індивідуального потенціалу учнів.

На думку Костюк [2], у цей період діти починають усвідомлено керувати своїми пізнавальними процесами та концентрувати увагу на важливих навчальних завданнях. Довільна увага формується через спеціально організовану діяльність, що дозволяє школярам навчитися контролювати свої дії та ефективно опрацьовувати інформацію.

Вивчення англійської мови сприяє розвитку цих когнітивних процесів. Засоби навчання, такі як мнемотехніки, асоціації, візуальні вправи, допомагають школярам розвивати довільну пам'ять і підвищують рівень усвідомленого запам'ятовування. Практичні вправи з граматики та лексики стимулюють концентрацію уваги та формують навички самоконтролю у мовленнєвій діяльності, що підтверджує дослідження Басай [1].

Важливим чинником ефективного розвитку довільної уваги та пам'яті є організація навчального процесу. Зокрема, інтерактивні методи навчання – рольові ігри, робота в парах і групах, проектна діяльність – створюють умови для практичного застосування знань і стимулюють когнітивну активність [1; 5]. Структурована подача матеріалу, використання наочності та мультимедійних ресурсів допомагають знизити когнітивне навантаження й підвищити ефективність запам'ятовування.

Не менш важливим є індивідуальний підхід до учнів. За даними Стародуб [4], розвиток довільної уваги та пам'яті залежить від особливостей пізнавального стилю та темпераменту дитини. Тому педагогові слід враховувати індивідуальні особливості учнів і поєднувати раціональні та емоційні стимули навчання.

Формування довільної уваги та пам'яті відбувається ефективніше, коли навчальні завдання мають практичний сенс і особистісну значущість для школярів. Наприклад, рольові ігри у класі («магазин», «аеропорт», «урок» англійської) дозволяють учням активно застосовувати нові знання, що сприяє розвитку пам'яті та концентрації уваги.

Отже, формування довільної уваги та пам'яті школярів у процесі вивчення англійської мови є комплексним завданням. Ефективність цього процесу залежить від використання інтерактивних методів навчання, врахування вікових особливостей учнів, створення сприятливого емоційного середовища та індивідуального підходу. Розвиток когнітивних процесів не лише підвищує ефективність засвоєння англійської мови, а й сприяє загальному інтелектуальному та особистісному розвитку учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Басай Н. П. Засоби навчання іноземних мов у початковій школі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2017. Вип. 1 (40). С. 19–22.
2. Костюк Г. С. Психологія в середній школі. К., 1948. 83 с.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. Київ : Абрис, 1997. 416 с.
4. Стародуб Т. Ф. Розвиток мовлення молодших школярів. Криворіз. держ. пед. ун-т, 2004. URL: <https://doi.org/10.31812/123456789/5581> (дата звернення: 29.09.2025).
5. Levitsky V. Formation of figurative skills in children of elementary school age with impaired mental development. *Actual problems of the correctional education (pedagogical sciences)*. 2020. Vol. 1, No. 15. P. 121–130. URL: <https://doi.org/10.32626/2413-2578.2020-15.121-130> (accessed 29 September 2025).

Власова Ганна Олександрівна, викладач,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ВІЗУАЛЬНА ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОГО УРОКУ РАЗОМ ІЗ CANVA

Сучасний освітній процес перебуває у процесі постійних трансформацій: цифрові платформи й інструменти допомагають учителям удосконалювати способи репрезентації навчального матеріалу та створювати багатофункціональні візуальні дизайни, які підвищують увагу, розуміння й запам'ятовування учнів. Водночас умови дистанційного та змішаного навчання також сприяють зростанню ролі візуального контенту в навчанні, а для працівників освіти стає дедалі більш актуальною потреба у швидкому створенні якісних мультимедійних матеріалів.

Глобальна дискусія про візуальну грамотність підкреслює, що вміння критично читати й створювати візуальні повідомлення є однією із ключових компетенцій XXI століття: учні повинні не лише сприймати картинки, а й вміти аналізувати їх. Впровадження в класі інструментів, які сприяють цьому, набуває стратегічного значення для школи й університету [1].

Теоретичну основу окреслених змін дає теорія мультимедійного навчання, розроблена Річардом Е. Мейєром, яка показує, що поєднання слів і зображень підвищує рівень засвоєння матеріалу учнями. Зокрема, принципи простоти, сигналізації, контрасту та поєднання вербального й візуального – прямий інструмент для дизайну навчальних матеріалів [2].

На нашу думку, в цьому контексті Canva – вебплатформа для графічного дизайну з освітньою версією Canva for Education – постає як потужний інструмент для перетворення уроку: вона поєднує доступні шаблони, мультимедійні можливості, колективну роботу й експорт у різні формати, тому

вчитель може швидко створити візуально-структурований навчальний контент та трансформувати класну взаємодію.

Метою нашої роботи є теоретичний огляд функцій Canva з практичними прикладами й рекомендаціями щодо застосування для розробки сучасних уроків. Приклади, розроблені нами та описані нижче, були створені в рамках роботи за проектом Erasmus+ «Модернізація університетських освітніх програм з іноземних мов на основі інтеграції з інформаційними технологіями (DigiFLEd)».

Canva зростає як доступний інструмент, що дозволяє вчителю без глибоких навичок дизайну швидко створювати інклюзивні та мультимедійні матеріали [3]. Тож які саме функції Canva мають найбільший освітній потенціал і як їх інтегрувати в різні етапи уроку? Насамперед це велика кількість готових і безкоштовних шаблонів різних типів контенту, серед яких відео, презентації, текстові документи. Це забезпечує швидке створення візуального стилю курсу, розклад уроків, робочі листи. Наприклад, створення набору лексичних карток з однаковим стилем і темою, які складаються з картинки, транскрипції та прикладів застосування. Створення подібних презентацій має низку переваг над іншими ресурсами, зокрема:

- можливість використання створеного контенту як онлайн через функцію демонстрації екрану, так і офлайн – роздатковий матеріал;
- вбудовані функції озвучування тексту (як через диктофон, так і за допомогою штучного інтелекту);
- створення анімованих слайдів із можливістю додавання субтитрів;
- експорт у різні формати, MP4 включно.

Розширенню візуальних можливостей сприяє наявність у сервісі локалізованих ресурсів, як-от відео, ілюстрації та музика. Окремої згадки заслуговують останні AI-функції Canva: генерація зображень/тексту, локалізація, голосові підказки, і їх застосування при створенні вправ та адаптації контенту. Ці функції можна використовувати для генерації ілюстрацій до лексичних одиниць, швидкої локалізації підписів, а також для створення коротких ігор. Хоча створення міні-ігор доступно наразі лише для англomовної версії сайту, ми виявили, що використовувати цю функцію можна і для вивчення інших мов. Наприклад, для створення вправи на поєднання слів з картинкою або визначенням потрібно прописати інструкції та лексику цільовою мовою.

Ще одним способом використання Canva є створення інтерактивних постерів і таких, що виступають зоровою опорою. Наприклад, для здобувачів освіти, які вивчають українську як іноземну, доцільно підготувати схеми з утворення певних відмінків на окремих словах. В одному постері можна поєднати схеми з конкретними прикладами, кольорове кодування та введення прикладів речень, а також візуальний дизайн у стилі «дидактичного мінімалізму».

Отже, використання Canva сприяє візуальній трансформації сучасного уроку та підвищує його ефективність, особливо у вивченні мовних дисциплін.

Наведені приклади та функції платформи не є вичерпними. Аналіз функціональних можливостей Canva показав, що інструмент надає широкі можливості для створення дидактично обґрунтованих матеріалів різних типів: інфографіки, презентацій, інтерактивних завдань, лексичних карток, відеоконтенту й онлайн-постерів. Впровадження принципів мультимедійного навчання сприяє можливості адаптації матеріалів до різних рівнів володіння мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Jones L. Rethinking Family: Doing Family in the 21st Century. *Journal of Family Social Work*. 2019. Vol. 22, Issue 2. P. 150–165. DOI: <https://doi.org/10.1080/1051144X.2019.1580438> (дата звернення: 04.10.2025).
2. Mayer R. E. Multimedia Learning. 2nd ed. Jacksonville State University. 2009.
URL: <https://www.jsu.edu/online/faculty/MULTIMEDIA%20LEARNING%20by%20Richard%20E.%20Mayer.pdf> (дата звернення: 04.10.2025).
3. Pratiwi N. K. Using Canva as Media for English Language Teaching (ELT) in Developing Creativity for Informatics Students. ResearchGate. 2022.
URL: https://www.researchgate.net/publication/361920745_Using_Canva_as_Media_for_English_Language_Teaching_EL_T_in_Developing_Creativity_for_Informatics_Students%27 (дата звернення: 04.10.2025).

Ворошилов Радислав Михайлович, здобувач ВО (магістратура);
наук. керівники – канд. філол. наук, доц. Шкуронат Марина Юрійвна,
канд. психол. наук, доц. Дроздова Діана Сергіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

МОВА СТРАХУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В МЕДІА

У сучасному медійному просторі інформаційні потоки стають все більш насиченими й різноманітними, що створює сприятливі умови для маніпуляції свідомістю аудиторії. Одним із найбільш ефективних засобів такої маніпуляції є використання мови страху, яка апелює до емоційного сприйняття та формує психоемоційний тиск на реципієнта [1]. Цей тип медіа-комунікації активує когнітивні механізми, пов'язані з базовими емоціями, як-от тривога, неспокій і відчуття небезпеки. Психолінгвістичний підхід дозволяє простежити, як мовні засоби, що несуть страх, зменшують критичність мислення й підвищують вірогідність прийняття неправдивих або перекоханих даних [2].

У лексичній площині мова страху характеризується використанням слів із негативною конотацією, зокрема «загроза», «катастрофа», «криза», «паніка», що викликають сильну емоційну реакцію в читача або слухача. Для підсилення емоційного ефекту в текстах часто застосовуються метафори апокаліптичного

характеру, які створюють образ глобальної загрози, що нависає над суспільством, а також лексичні повтори й акцентування, що змушують аудиторію відчувати невідворотність небезпеки [3]. Евфемістичні конструкції часто маскують справжній зміст загроз і створюють відчуття невизначеності, наприклад, замість слова «війна» використовуються «конфлікт» або «напружена ситуація», що дозволяє маніпулювати сприйняттям [1].

Синтаксичні та стилістичні засоби мови страху стосуються використання коротких, уривчастих речень, риторичних питань і окликів, які формують відчуття терміновості та екстреності ситуації. Ці прийоми активізують емоційний відгук у реципієнта, сприяючи формуванню панічного ставлення до представленої події. Гіперболізація та перебільшення, властиві стилістиці маніпулятивних медіа, створюють ефект драматизації і підсилюють відчуття загрози [4].

З психолінгвістичної точки зору, мова страху діє не лише на когнітивному, а й на емоційному рівні, активізуючи когнітивні тригери, що формують автоматичні оцінки та упередження. Повторення загрозливого повідомлення підвищує його правдоподібність, а яскраві та образні фрази легко запам'ятовуються, викликаючи паніку. Крім того, мова страху сприяє груповій ідентифікації «свої – чужі», що підсилює поляризацію суспільства [5].

Особливу роль у поширенні мови страху відіграють соціальні мережі, де алгоритми надають перевагу контенту з високим емоційним навантаженням. Це спричиняє швидке поширення повідомлень і формування інформаційних «бульбашок», що підвищує ефективність маніпуляції. В умовах такої цифрової динаміки мова страху стає потужним засобом дезінформації, що впливає на поведінку масової аудиторії [6].

Використання мови страху в медіа має також соціальні наслідки, які проявляються у формуванні атмосфери недовіри та паніки, посиленні конфліктів і зниженні здатності критично аналізувати інформацію. Ці ефекти підкреслюють актуальність дослідження психолінгвістичних аспектів мови страху, а також важливість розробки стратегій протидії дезінформації. Ефективною відповіддю на цей виклик може стати підвищення медіаграмотності, розвиток критичного мислення, навчання методам перевірки фактів та формування емоційної стійкості до маніпулятивного контенту [2; 5; 7].

Варто зазначити, що мова страху в медійному дискурсі не є випадковим явищем, а результатом ретельно продуманих стратегій комунікатора. Вона часто використовується як елемент політичної чи військової пропаганди, де ключовим завданням є не стільки інформування, скільки формування в масовій аудиторії відчуття загрози, нестабільності й потреби в «захисті». Такий підхід дозволяє легше керувати суспільними настроями, знижувати рівень критичного сприйняття та створювати простір для легітимізації радикальних рішень [6].

Не менш важливим є питання довготривалого впливу мови страху. Постійне зіткнення з інформацією, що насичена загрозливими образами, призводить до розвитку хронічної тривожності й емоційного вигорання аудиторії. Це має наслідком не лише індивідуальні психологічні проблеми, але

й суспільні, зростання недовіри до офіційних джерел, поляризацію груп, а також поширення конспірологічних теорій. У такому контексті мова страху стає не просто інструментом впливу, а й фактором соціальної дестабілізації [5].

Цікавою є й роль культурного контексту у сприйнятті мови страху. У різних країнах одні й ті самі терміни або метафори можуть викликати різні емоційні реакції залежно від історичного досвіду й колективної пам'яті. Наприклад, слова «окупація» чи «геноцид» для українського суспільства мають набагато сильніший емоційний заряд, ніж для аудиторії країн, що не мали подібного досвіду. Це ще раз підкреслює важливість психолінгвістичного аналізу, який враховує не лише семантику, а й культурні коди та соціально-історичний контекст [1].

Водночас слід розглядати й потенціал позитивних стратегій протидії мові страху. Одним із них є створення альтернативних інформаційних наративів, які базуються на мовних практиках підтримки, солідарності та конструктивної дії. Дослідження показують, що використання мови довіри, взаємодопомоги та раціональних аргументів може знижувати ефективність маніпуляцій, спрямованих на викликання паніки. Тож формування медіапростору, де акцент робиться на надійних джерелах і прозорій комунікації, є ключовою умовою інформаційної безпеки суспільства [7].

Отже, мова страху є універсальним і ефективним інструментом дезінформації у сучасних медіа, оскільки спирається на базові когнітивні та емоційні механізми людини. Розуміння її особливостей дозволяє не лише аналізувати сучасні медіатексти, але й розробляти практичні рекомендації щодо зменшення негативного впливу маніпулятивних повідомлень на свідомість аудиторії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко С. Психолінгвістичні аспекти мови страху у медіа. *Лінгвістичні дослідження*. 2022. № 15. С. 45–53. URL: <https://ldsciencelinguistics.org.ua/bon/2022> (дата звернення: 26.09.2025).
2. Горошко О. Д. Маніпулятивні стратегії у сучасних медіа: психолінгвістичний підхід. *Вісник Харківського нац. університету*. 2021. № 81. С. 102–109. URL: <https://vkhnu.edu.ua/goroshko2021> (дата звернення: 26.09.2025).
3. Іванова М. С. Лексико-семантичні механізми створення паніки в медіа. *Наукові записки НаУКМА*. 2020. Т. 229. С. 88–95. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/20779> (дата звернення: 26.09.2025).
4. Петренко О. В. Стилїстика страху у медіатекстах: аналіз сучасних тенденцій. *Філологічні студії*. 2022. Вип. 10. С. 34–42. URL: <https://philstudies.org.ua/petrenko2022> (дата звернення: 26.09.2025).
5. Лисенко Ю. Психолінгвістичні механізми впливу фейкових новин. *Наукові записки НаУКМА*. 2021. Т. 231. С. 102–108.

URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/20780> (дата звернення: 26.09.2025).

6. Wodak R. The politics of fear: What right-wing populist discourses mean. London : SAGE, 2015. 240 p. URL: <https://doi.org/10.4135/9781446270073> (дата звернення: 26.09.2025).

7. Tandoc E. C., Lim Z. W., Ling R. Defining “Fake News”: A typology of scholarly definitions. *Digital Journalism*. 2018. Vol. 6(2). P. 137–153. URL: <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1360143> (дата звернення: 26.09.2025).

Вторук Олександр Сергійович, здобувач ВО (магістратура);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Козачишина Оксана Леонідівна,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

THE PRAGMATICS OF EUPHEMISM: MANIPULATIVE STRATEGIES IN MEDIA COMMUNICATION

Euphemisms are a powerful tool of linguistic adaptation, widely used in media and political discourse to shape public opinion, soften the negative effect of information, and construct desirable images. Their manipulative function allows speakers to influence public consciousness, programming audiences toward particular attitudes. Studying euphemisms is crucial for understanding mechanisms of linguistic influence, as they serve as instruments of hidden persuasion in the modern information space.

Here are several main reasons for the use of euphemisms in media and political discourse:

1. Manipulative function in politics and mass media

Political discourse widely employs euphemisms to soften negative content, create favorable images, and influence public perception. Political decisions are legitimized through mild formulations: wars are called “*peacekeeping missions*”, economic crises – “*temporary difficulties*”, employee dismissals – “*staff optimization*”. In this way, real events acquire a more acceptable connotation, reducing public resistance [1, p. 45]. As P. Chilton notes, political discourse is a key element of social influence that shapes public perceptions of reality [4, p. 78].

2. Euphemisms as a tool for programming public opinion

Media discourse actively applies euphemisms as a mechanism for managing social attitudes. By using softened terms, the emotional background of messages is altered, enabling the creation of a favorable information agenda. For example, “*tax increase*” is replaced by “*tax reform*”, which reduces negative perceptions of financial changes. According to A. Bird, framing information through euphemisms is a powerful way of constructing social reality and controlling mass consciousness [2,

p. 112]. R. Fowler adds that media not only reflect events but also shape the ideological context of their perception [3, p. 98].

3. Socio-cultural aspects

Euphemisms are a key element in regulating social communication, particularly in the fields of political correctness and censorship. For example, instead of “*died*”, the phrase “*passed away*” is used, while “*disabled*” is replaced with “*a person with special needs*”. Moreover, social media increasingly introduce automated censorship systems, which force users to invent new euphemisms to bypass content-control algorithms. This creates a new layer of hidden linguistic manipulation that requires further study [4, p. 134].

4. Euphemisms as an economic strategy

Marketing and advertising use euphemisms to create a positive image of products and services. For instance, a “*cheap*” product is called “*affordable*”, and an “*old*” one – “*time-tested*”. This fosters consumer trust and loyalty [1, p. 67]. In modern digital marketing, the use of euphemisms expands significantly thanks to behavioral analytics, allowing companies to influence consumer choices more effectively.

5. Euphemisms in legal and diplomatic discourse

Legal practice also actively employs euphemisms to soften rhetoric. For example, instead of “*corruption*”, the term “*non-transparent financial operations*” is often used. In international agreements and diplomacy, euphemistic formulations help reduce conflict between parties, making statements less aggressive [3, p. 145]. Such strategies allow diplomats to maintain balance, though they may distort the real essence of events.

6. Euphemisms and ideology in media discourse

Euphemisms not only soften expressions but also actively construct ideological frames of reality. As K. Allan and K. Burridge argue, they function both as a “shield and a weapon,” protecting the speaker while imposing a particular interpretation of events on the audience [1, p. 21]. In the news, for example, substituting “*invasion*” with “*intervention*” lends legitimacy to political actions. R. Fowler emphasizes that media language is always “saturated with ideology,” and lexical choices, including euphemisms, directly affect how readers understand events [3, p. 14].

Euphemisms in media and discourse serve not only as stylistic devices but also as powerful instruments of manipulation. They soften or obscure sensitive information, influencing public perception and shaping collective opinion. By replacing direct or potentially negative terms with more neutral or favorable expressions, euphemisms help maintain a desired image, reduce social tension, and legitimize controversial decisions. At the same time, the frequent use of euphemisms poses risks, as it can distort reality and limit critical evaluation of important issues. Therefore, the study of euphemistic strategies is essential for understanding how language functions as a tool of influence in modern communication. Raising awareness of such mechanisms encourages audiences to approach political and media discourse more critically, fostering resistance to hidden manipulation.

REFERENCES

1. Allan K., Burridge K. Euphemism and Dysphemism: Language Used as Shield and Weapon. Oxford: Oxford University Press, 2019. URL: https://www.academia.edu/59570521/Euphemism_and_Dysphemism_Language_Used_As_Shield_and_Weapon (accessed 2 October 2025).
2. Bird A. The Language of Politics: Power and Persuasion in the Modern World. London: Routledge, 2020. URL: <https://coehuman.uodiyala.edu.iq/uploads/Coehuman%20library%20pdf/English%20library%20كتاب%20الانكليزي/linguistics/langpolit.pdf> (accessed 2 October 2025).
3. Fowler R. Language in the News: Discourse and Ideology in the Press. London: Routledge, 1991. URL: https://archive.org/details/languageinnewsdi0000fowl_c9o9/page/n9/mode/2up (accessed 2 October 2025).
4. Chilton P. Analysing Political Discourse: Theory and Practice. London: Routledge, 2004. URL: <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/Analysing-political-discourse-Theory-and-Practice-by-Paul-Chilton.pdf> (accessed 2 October 2025).

*Глушко Ксенія Андріївна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Скляр Ірина Олександрівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Padlet ТА ЯК ПОМІЧНИК УЧИТЕЛЯ ЛІТЕРАТУРИ

Освітній простір зазнає докорінних трансформацій, зумовлених стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). В умовах цифровізації та вимог Нової української школи (НУШ) традиційні методи викладання літератури стикаються з подвійним викликом: необхідністю збереження глибини літературного аналізу та адаптацією до інформаційної культури сучасного учня. Саме тому **актуальність** цього дослідження визначається потребою у створенні ефективного освітнього «містка» між класичним текстом і цифровими інструментами. Цільова інтеграція Padlet ТА в освітній процес дозволяє не лише подолати пасивність сприйняття матеріалу та трансформувати його в активну дослідницьку діяльність, але й імплементувати механізми рефлексії та зворотного зв'язку у реальному часі. Це критично важливо для якісної персоналізації навчання, формування медіаграмотності учнів та посилення критичного мислення під час аналізу складного літературного тексту.

Практичне підґрунтя для цієї розвідки сформувалося завдяки засвоєнню передового досвіду, отриманого під час вебінарів, організованих у межах проєкту Erasmus+ «Модернізація університетських освітніх програм з іноземних мов на основі інтеграції з інформаційними технологіями

(DigiFLEd)». Набуті цифрові компетентності ми безпосередньо трансформували та впровадили в методику викладання української літератури. Таким чином, наше дослідження демонструє прямий шлях імплементації інноваційних підходів, орієнтованих на цифровізацію гуманітарної освіти.

Метою дослідження є: обґрунтування ролі та демонстрація ефективного використання Padlet Team Account (TA) як центрального помічника вчителя літератури у створенні колаборативного та рефлексивного освітнього середовища.

Сучасні українські науковці підкреслюють, що інтеграція технологій кардинально змінює роль педагога. Л. Задорожна наголошує, що вчитель перетворюється на «цифрового куратора» та «архітектора навчального середовища» [6]. Він більше не є єдиним джерелом знань, а стає фасилітатором, який навчає учнів критичній навігації в інформаційному просторі. Водночас, І. Стеценко та М. Жалдак акцентують на тому, що EdTech-інструменти повинні стимулювати рефлексивність [7]. Можливість миттєвого відображення власних ідей, зіставлення їх із думками однолітків та коментування робіт одне одного сприяє поглибленому аналізу тексту, виходячи за межі стандартних репродуктивних питань. Це є особливо цінним для вивчення складних модерністських та драматичних творів, які вимагають багатовекторної інтерпретації. Таким чином, цифрові інструменти стають не просто допоміжним засобом, а невід'ємною частиною методики формування читацької компетентності (В. Биков) [2]. Padlet є одним із найбільш адаптивних інструментів, який відповідає цим вимогам.

Padlet – це універсальна хмарна платформа для створення інтерактивних віртуальних «дошок». Версія *Padlet Team Account (TA)* надає вчителю літератури низку управлінських функцій, необхідних для ефективної роботи з великими групами та курсами:

1. *Адміністрування та організація контенту:*

- централізований Dashboard забезпечує створення та організацію дошок за чіткою ієрархічною структурою (класи, теми, роки, модулі), що замінює хаотичне накопичення матеріалів;
- інструмент «Скринька» (Backpack) дозволяє вчителю створювати приватні освітні простори, де учні можуть працювати над чутливими або індивідуальними проєктами, гарантуючи контроль приватності та академічну доброчесність;
- можливість створювати власні, детально налаштовані шаблони (наприклад, «Схема аналізу поетичного тексту», «Літературний портрет»), які швидко тиражуються для різних груп, значно скорочуючи час на підготовку.

2. *Оцінювання та зворотний зв'язок:*

- вбудоване оцінювання (Grading) дозволяє призначати бали або оцінки (зірочки, відсотки) за окремі дописи чи дошку загалом, що спрощує процес формувального оцінювання та інтеграцію результатів у загальну систему обліку;

- учні можуть коментувати роботу одне одного, створюючи динамічне середовище для дискусій. Вчитель може використовувати цю функцію для надання детального, але швидкого індивідуального зворотного зв'язку щодо інтерпретації тексту;

- функція модерації забезпечує безпечне освітнє середовище, вимагаючи схвалення вчителем будь-якого допису перед його публікацією на дошці.

3. Формати для літературного аналізу:

Padlet пропонує різні формати, які ідеально адаптуються під специфіку літературознавства:

- полотно (Canvas) ідеально для створення «ментальних карт» або схем зв'язків між персонажами/образами твору;

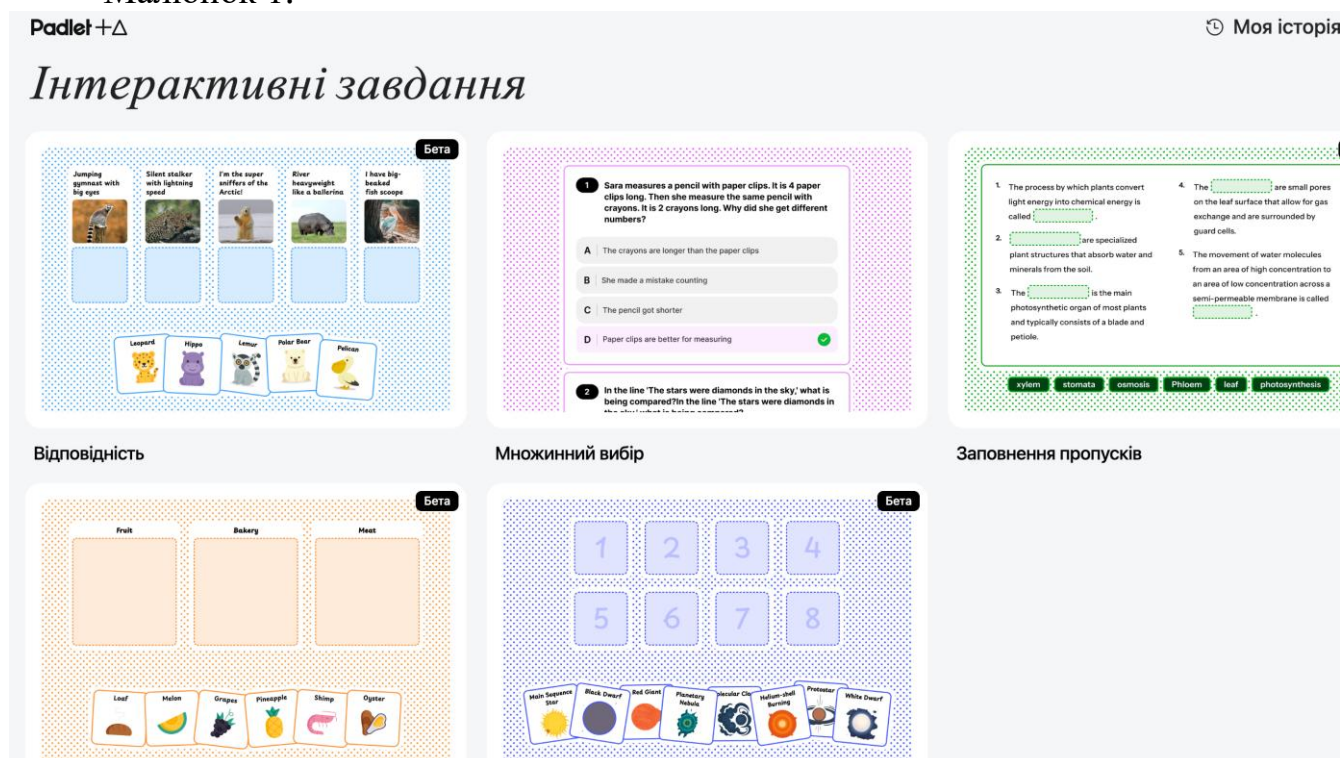
- хронологія (Timeline) – незамінний для вивчення біографій письменників або послідовності подій у романах;

- карта (Map) використовується для візуалізації географії твору (наприклад, подорожі героїв) або місць, пов'язаних із життям автора.

4. Інструменти – особисті помічники вчителя:

плани занять, ідеї для роботи в класі, мультимедійні презентації, робочі аркуші тощо (див. мал. 1.).

Малюнок 1.

Інтеграція цифрових інструментів, зокрема Padlet, в освітній процес є не просто даниною моди, а стратегічною необхідністю, що відповідає сучасним вимогам до якості освіти. Padlet TA – це ефективний інструментарій для «цифрового куратора», що дозволяє комплексно керувати навчальним контентом, забезпечувати миттєвий зворотний зв'язок, організовувати спільну роботу над літературним матеріалом. Перехід від монологічної лекції до полілогічного обміну думками у цифровому середовищі дозволяє сформувати компетентного, критично мислячого та медіаграмотного читача, готового до викликів цифрової епохи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анісімова О. Е. Цифрові технології у викладанні літератури: нові виклики та перспективи. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2022. Вип. 33. С. 121–126.
2. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ : *Атіка*, 2021. 608 с.
3. Бондаренко Н. В. Формування медіакомпетентності учнів засобами EdTech-сервісів. *Інформаційні технології в освіті*. 2021. № 2 (47). С. 45–52.
4. Григоренко О. Г. Змішане навчання як умова модернізації літературної освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2020. № 185. С. 132–136.
5. Дем'яненко В. М. Використання онлайн-дощок Padlet у процесі вивчення зарубіжної літератури. URL: <https://www.google.com/search?q=https://demyanenko.online/padlet-literature.html> (дата звернення: 28.09.2025).
6. Задорожна Л. В. Цифровізація освітнього процесу: від транслятора знань до архітектора середовища. *Нова педагогічна думка*. 2023. № 1(112). С. 15–20.
7. Стеценко І. В., Жалдак М. І. Рефлексивний підхід у використанні EdTech-інструментів для гуманітарних дисциплін. *Проблеми сучасного педагогічного інституту*. 2022. № 1. С. 88–93.
8. Сисоєва С. О. Концептуальні основи професійної підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах цифровізації освіти. Київ : Видавництво університету, 2022. 310 с.
9. Харченко О. І. Цифрова трансформація гуманітарних дисциплін: досвід європейських університетів. *Освітній дискурс*. 2023. Вип. 2 (43). С. 60–68.

Голубцова Олена Олександрівна,
вчитель української мови та літератури,
Приватний заклад освіти «МудрАнгелики»

STEAM, STREAM ТА STEM-ОСВІТА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Світовий ринок послуг не стоїть на місці, він трансформується під впливом багатьох факторів. Перший фактор – швидкісний прогрес, а саме, процес інтеграції цифрових технологій у всі сфери життя, що призводить до перетворення аналогових даних, процесів та послуг на цифрові для підвищення ефективності, доступності та зручності. Освітні платформи, програми, інтерактивні ігри тощо давно перестали бути просто модним трендом. Вони перетворилися на потужний інструмент, що кардинально змінює підходи до навчання й викладання [1]. Використання таких інструментів є оптимальним і доцільним в умовах повномасштабного вторгнення.

Наступним серед загальної кількості факторів є психологічний вплив на учнів із боку вчителів. Він має не тільки негативні сторони, як-от консерватизм

і стереотипність, а й позитивні. Сьогодні важко усвідомлювати той факт, що майбутнє покоління виховують й навчають люди, які свого часу були далекі від винаходів ХХІ століття. За теорією американських вчених Нейла Хоува (Neil Howe) та Вільяма Штрауса (William Strauss) покоління Х навчає покоління Z [2; 3]. Вважати, що такий вплив є негативним, помилково, адже «основними цінностями для покоління Х є зміни, можливість вибору, глобальна інформованість, технічна грамотність, індивідуалізм, прагнення навчатися протягом усього життя, неформальність поглядів». І ці якості покоління «невідомих», бо «дітей із ключами на шії» результативно впливає на освіту покоління Z. Молоде покоління здатне обробляти багато інформації та вмє виділяти важливе. У тісному тандемі, у наполегливій співпраці можна мати доволі високі результати.

Ще один фактор – це зростання попиту на додаткові практичні навички, які відповідають вимогам ринку, зокрема таких, як цифрова грамотність, навички спілкування та професійне навчання. І основний сектор цього фактора – це наблизити навчання і зробити його невіддільною частиною реального життя.

Врахувати всі три фактори допоможе новий підхід до освіти, який стає все популярнішим у світі, що ґрунтується на інтеграції різних дисциплін з акцентом на практичне застосування знань. Назва його – слово-акронім, яке об'єднує різні дисципліни.

STEM – Science (наука), Technology (технології), Engineering (інженерія), Mathematics (математика) – освітній підхід, який сфокусований на природничих науках. Стем-освіта покликана розвивати в дітей критичне мислення, інженерний підхід і вміння застосовувати знання в реальному житті.

STEAM – це розширення STEM, у яке додається мистецтво (Art). Якщо спершу склалось враження про STEAM, що це просто технічне навчання, то у цьому поєднанні охоплюється ширше креативність та технічні знання. STEAM вже містить творчі дисципліни, наприклад, дизайн, живопис, музику чи літературу.

STREAM – цей найширший підхід, що охоплює природничі науки, творчі напрямки, а також компонент читання та письма (Reading+WRiting). Він має на меті розвивати грамотність, підкреслюючи важливість літературних навичок у міждисциплінарному навчанні. Стрім-освіта – це інтеграція ще й соціальних наук, комунікації чи гуманітарних дисциплін, а не лише читання і письма [4; 5].

Переваги такого напрямку очевидні. Так, на уроці «Віз без віз» учні мали змогу експериментально знайти вірогідну хибу у вимірюванні колеса серед трьох запропонованих варіантів, змоделювати машину, що зможе подолати певну відстань за короткий час, скласти чекліст (контрольний список) із технічними характеристиками та презентувати свою модель. Під час такого дослідження впродовж двох годин був охоплений матеріал із геометрії, фізики, української мови, мистецтва. І інший урок «Що зупинить вітер?», під час якого діти конструювали із гравію гору, яка б не пропустила потік повітря, спираючись на отриману інформацію про Карпати і річки, рух повітря в умовах

гірського ландшафту. Дослідження оформлювали в нотатнику мандрівника, закріпивши знання з теми «Дієслово». Цей урок допоміг опрацювати матеріал із географії, геометрії, української літератури. А якщо взяти до уваги, що камені гравію не мають властивості зліплюватися між собою, то діти на методі проб і помилок виявити, яким матеріалом краще поєднувати їх між собою – скотч, пластилін, пісок, глина тощо.

В американських школи, коледжах та університетах ще з 1980 років STEM-освіта розпочала своє існування. В Україні Міністерство освіти та науки у 2016 році опублікувало першу версію «Концептуальних засад реформування середньої освіти» та Концепцію Нової української школи (НУШ), де одними з основних компетентностей школярів є:

- вміння логічно і математично мислити;
- наукове розуміння природи й сучасних технологій;
- впевнене користування інформаційно-комунікаційними технологіями;
- обізнаність і самовираження у сфері культури.

2020 рік відзначився розпорядженням Кабінету Міністрів України №960-р «Про схвалення Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти)».

Серед труднощів, пов'язаних із впровадженням провадження STEM-, STEAM- та STREAM-освіти в Україні, є забезпечення технічної бази: стим-технології, лабораторії, 3D-принтера, набори навчальної електроніки, фото-відео студії [6]. Також впливає і кількість учнів у класах. Для комфортної й продуктивної роботи оптимальна кількість учнів становить до 15 осіб. Більшу кількість бажано ділити на підгрупи.

Використовуючи такий напрямок роботи, потрібно враховувати не тільки технічне оснащення, кількість учнів і готовність вчителів до співпраці, а й не вік, індивідуальні особливості, рівень підготовки, сформованість компетенцій дітей для того чи іншого заняття. Навіть сьогодні такі дисципліни в Україні часто сприймаються громадськістю як «занадто складні», оскільки у багатьох школярів виникають труднощі при вивченні пов'язаних з цим предметів. Тож важливо переконатися, що майбутні покоління будуть мати сильний досвід в галузі природничих наук, технологій, інженерії та математики. А для того, щоб спонукати учнів увійти в цю область, необхідний новий підхід. STEM-освіта – це міст між навчальним процесом, кар'єрою та подальшим професійним розвитком. Ця інноваційна освітня концепція дозволяє нам підготувати учнів на професійному рівні до життя в технологічно розвиненому світі. Пропонуючи найсучасніші підходи, високі стандарти та навички, що будуть корисними для життя, можна із впевненістю спрогнозувати – STEM-освіта є перспективним впровадженням в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чуранова О. Топ-15 онлайн-інструментів, які знадобляться кожному викладачу на дистанційці. URL: <https://www.jta.com.ua/knowledge-base/top-15->

onlayn-instrumentiv-iaki-znadobliatsia-kozhnomu-vykladachu-na-dystantsiytsi/ (дата звернення: 01.10.2025).

2. Стець Н. Коротко про теорію поколінь. URL: <https://iqholding.com.ua/articles/korotko-pro-teoriyu-pokolin> (дата звернення: 01.10.2025).

3. Теорія поколінь. Бумери, міленіали, покоління z – хто це? Розбираємось у теорії! URL: <https://mam-poltava.org.ua/news/bumeri-mileniali-pokolinnya-z--hto-se-rozbiraemos-u-teorii> (дата звернення: 01.10.2025).

4. Балик Н. Р., Шмигер Г. П. Підходи та особливості сучасної STEM-освіти. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153213902.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

5. Алеко О., Космик Д. Використання елементів STREAM-освіти у формуванні логіко-математичної компетентності дошкільників. URL: https://www.apfn-journal.in.ua/archive/54_2022/part_1/33.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

6. Модельна навчальна програма «STEM. 7-9 класи (міжгалузевий інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти / Авт. Левченко Ф., Озарчук А., Рогоза В., Скулатов О., Сіпій В., Тишковець М. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2024 року № 1138). URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2024/Model.navch.prohr.5-9.klas-2024/10.09.2024/stem-5-9-kl-levchenko-ta-in-10-09-2024.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

*Гордєєв Дмитро Гордійович, здобувач ВО (магістратура);
наук. керівники – канд. філол. наук, доц. Шкуропат Марина Юріївна,
канд. психол. наук, доц. Дроздова Діана Сергіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПРОГРАМА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ РОЗВИТКУ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Саморегуляція – це важлива складова навчального процесу, яка визначає здатність індивіда управляти своїми пізнавальними, емоційними й поведінковими процесами для досягнення поставлених цілей. В умовах сучасної освіти, зокрема при вивченні іноземних мов, розвиток саморегуляції є необхідним компонентом для успішного навчання [2]. Програма психолого-педагогічної корекції розвитку саморегуляції дозволяє підвищити ефективність навчального процесу, сприяючи кращій адаптації здобувачів освіти до нових умов навчання, підвищенню їхньої мотивації і, як наслідок, покращенню результатів.

Передусім варто зазначити, що саморегуляція має три основні компоненти: когнітивний (управління увагою, планування діяльності, самооцінка), емоційний (контроль емоцій у навчальному процесі) та поведінковий (управління власною поведінкою в умовах навчання) [2, с. 17]. У контексті вивчення іноземної мови особливо важливими є когнітивні й емоційні аспекти, оскільки мовне навчання вимагає високої концентрації уваги, а також здатності до самоконтролю та збереження мотивації в процесі засвоєння матеріалу.

Програма психолого-педагогічної корекції повинна спрямовуватися на розвиток таких ключових навичок саморегуляції, як управління власним часом, планування навчальної діяльності, а також подолання стресу та тривожності, що часто виникають при вивченні іноземної мови. Як зазначають Деці та Райан, саморегуляція є важливим аспектом автономії у навчанні, оскільки вона допомагає не лише самостійно приймати рішення, а й ефективно адаптуватися до змін, що відбуваються в навчальному середовищі [1, с. 234].

Одним із основних підходів у програмі корекції є психологічне тренування, яке передбачає розвиток їхньої здатності планувати, контролювати та коригувати свою діяльність під час вивчення іноземної мови. Це може включати вправи на формування навичок планування навчального процесу, визначення цілей та етапів їх досягнення, а також робота над позитивним ставленням до помилок і невдач, що є важливою частиною процесу вивчення нової мови.

Іншим важливим аспектом є мотиваційне сприяння, яке дозволяє зберегти внутрішню мотивацію здобувачів освіти й допомагає їм протистояти можливим перешкодам та розчаруванням у процесі навчання. Як зазначає Вайкерт, мотивація та саморегуляція взаємопов'язані і взаємодоповнюють одна одну в навчальному процесі [3, с. 155]. Підвищення мотивації допомагає легше долати труднощі й активно залучатися до навчальної діяльності, що особливо важливо при вивченні іноземної мови, де часто спостерігається тривожність через незнання мови або страх перед помилками.

Програма корекції також повинна включати психологічні методи подолання стресу та тривожності, що є важливими аспектами саморегуляції. Використання релаксаційних технік, методів глибокого дихання або медитації допомагає здобувачам освіти знижувати рівень тривожності, що позитивно впливає на їхню здатність зосереджуватись на навчанні і досягати кращих результатів у вивченні іноземної мови.

Крім того, важливою складовою програми є розвиток комунікативних навичок. Адже ефективна комунікація – це не лише мовні навички, а й здатність до самоорганізації в процесі взаємодії з іншими людьми, зокрема викладачами і одногрупниками. Як зазначають соціальні конструктивісти, навчання повинно передбачати активну взаємодію в групах, що дозволяє розвивати їхні соціальні й комунікативні навички [3].

Загалом програма психолого-педагогічної корекції розвитку саморегуляції має стати важливою складовою частиною освітнього процесу при

вивченні іноземних мов, адже вона допомагає здобувачам освіти не лише досягти кращих результатів, а й розвинути важливі психологічні навички, які будуть корисні в подальшому житті й кар'єрі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Deci R. M., & Ryan R. M. The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 2000, 11(4). P. 227–268.
2. Zimmerman B. J. Attaining self-regulation: A social cognitive perspective. *Handbook of Self-Regulation*, 2000. P. 13–39.
3. Weikert P. Motivation in Second Language Learning: The Role of Task-Based Instruction. *Journal of Educational Psychology*, 24(2). 2002. P. 154–170.

*Грицан Валерія Олегівна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – Назаренко Олена В'ячеславівна,
викладач кафедри германської філології, заступник декана факультету ІФСК
з заочної, дистанційної форм навчання, Сумський державний університет*

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ПІСЕНЬ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ТЕЙЛОР СВІФТ)

У сучасному глобальному світі музика є одним із найпотужніших засобів міжнародної комунікації. Завдяки стрімінговим сервісам, як, наприклад, Spotify, Apple Music, YouTube Music, а також соціальним медіа, таким як TikTok та Instagram Reels, пісні виконавців із різних країн вільно поширюються світом. Одночасно формується суспільний запит і гостра потреба в їх якісному перекладі. Зважаючи на це, тема перекладацьких трансформацій у процесі перекладу англомовних пісень виступає актуальним напрямком дослідження. Творчість американської авторки та виконавиці Тейлор Свіфт, що виходять за рамки простих текстів і характеризується активним використанням метафор, алегорій, символізму, стилістичних фігур, може слугувати матеріалом для прикладів, щоб продемонструвати особливості застосування перекладацьких трансформацій.

Різноманітні аспекти художнього перекладу англомовних пісень на українську мову досліджували, зокрема, В. Аккурт, О. Борисова, В. Велівченко, А. Довгопол, Р. Зорівчак, О. Король, А. Хавик, Ю. Шамаєва. Дослідженню застосування перекладацьких трансформацій у процесі перекладу англомовних пісень присвятили свою розвідку О. Герасименко та М. Павловська [1].

Загалом, перекладацькі трансформації – це інструментарій перекладача для досягнення еквівалентності. Вони являють собою міжмовні перетворення, що дозволяють замінити або перебудувати частини вихідного тексту,

забезпечуючи максимальну точність і адекватність [2]. На сьогодні є безліч класифікацій перекладацьких трансформацій, запропонованих різними авторами.

До найбільш поширених ключових лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, що, зазвичай, комбінуються відносять: вибір варіантного відповідника; контекстуальну заміну; калькування; описовий переклад, транскодування; антонімічний переклад; компресію; декомпресію, перестановку слів; транспозицію; конкретизацію значення; генералізацію значення [1, с. 36].

Так, у пісні Тейлор Свіфт «The Tortured Poets Department» рядок «Who else decodes you?» з використанням методу варіантного відповідника може бути перекладений як «Хто ще розшифровує тебе?» У цьому випадку для перекладу слова «decode», яке буквально перекладається як «декодує», нами було обрано більш влучний синонім «розшифровує».

Цей метод ми можемо застосувати і в перекладі іншого рядка з тієї ж пісні «You awaken with dread», який доцільніше перекласти як «Ти прокидаєшся у страху» для вірної передачі емоцій. Тут слово «dread» перекладено як «страх» замість можливих варіантів «жах», «тривога», «острах».

У пісні «All Too Well, 10 minute version» ми застосували методу варіантного відповідника до рядка «You kept me like a secret, but I kept you like an oath» і переклали його як «Ти ховав мене, як таємницю, а я берегла тебе, як клятву». Тут слово «kept» буквально мало б бути перекладено як «зберігав». Ми ж використали більш влучне «берегти».

Використання методу контекстуальної заміни ми можемо продемонструвати на прикладі перекладу рядка з пісні «Fortnight», а саме, «Til nobody noticed my new aesthetic», де більш влучним варіантом є «Доки ніхто не помітив мого нового образу». У цьому випадку наш переклад слова «aesthetic» як «образ» не відповідає його прямому словниковому значенню, а полягає в підборі значення за контекстом. І хоча слова «стиль» чи «естетика» відобразили б його пряме значення, однак не передали б вкладений зміст.

Цей же метод ми бачимо при перекладі рядка з пісні «Black Dog» «Pierce new holes in my heart», де слово «pierce» ужите метафорично. Однією з головних рис поетичного стилю Тейлор Свіфт є використання потужних метафор. Завдяки цьому прийому вона розширює експресивні межі мови, надаючи старим виразам нового життя та іншого, глибшого значення, що дає змогу створювати оригінальні й глибоко емоційні образи [3]. Якби в цьому реченні слово «pierce» було вжито у своєму прямому значенні – «пробивати» «пробити шкіру», то був би використаний варіантний відповідник. Однак, як ми вище згадували, слово «pierce» вжите метафорично, у значенні «завдати нових ран». Саме тому рядок має бути перекладено як «Пробиваєш нові отвори в моєму серці».

Результати нашого дослідження дозволяють нам дійти висновку, що під час перекладу англомовних пісень доцільним є використання різноманітних лексико-семантичних трансформацій, зокрема, метод варіантного відповідника

та контекстуальної заміни, адже вони дають змогу не лише зберегти змістове навантаження оригіналу, але й передати його художні та стилістичні особливості. У контексті глобалізації, де музика є не лише джерелом розваг, а й засобом культурного обміну, дослідження особливостей перекладу пісенних текстів є не просто академічним інтересом, а потребою та запитом суспільства. Тому в подальших розвідках ми плануємо дослідити весь спектр перекладацьких трансформацій в роботі з англомовними піснями на прикладах творчого доробку Тейлор Свіфт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герасименко О., Павловська М. Застосування перекладацьких трансформацій у процесі перекладу англомовних пісень в мюзиклах (на матеріалах американського кіно-мюзиклу «Чародійка»). *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*. Вип. 852. 2025. URL: <https://journals.chnu.edu.ua/gp/article/view/764/855> (дата звернення: 20.09.2025).

2. Журавель Т. В., Хайдарі Н. І. Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2015. № 19. Том 2. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v19/part_2/41.pdf (дата звернення: 20.09.2025).

3. Козубай І., Хаджи А., Артеменко Д. Метафора як основний стилістичний прийом творчості американської співачки Тейлор Свіфт. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 42. Т. 1. 2021. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/42_2021/part_1/28.pdf (дата звернення: 21.09.2025).

Гусак Валерія Віталіївна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ПСЕВДОІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ

В епоху глобалізації англійська мова посідає провідне місце в міжнародній комунікації, освіті та професійній діяльності. Її активне проникнення в різні мовні системи спричиняє появу великої кількості запозичень і спільнокоренових слів, які часто вводять перекладачів в оману. Подібність форм не завжди означає подібність значень, тому правильне розуміння так званих псевдоінтернаціоналізмів є важливою умовою адекватного перекладу [1–2]. Метою дослідження є аналіз основних типів псевдоінтернаціоналізмів в англійській та українській мовах і виявлення перекладацьких труднощів, що виникають у процесі роботи з ними. Завданнями

є уточнення сутності поняття, визначення класифікаційних особливостей та ілюстрування типових випадків контекстуальної розбіжності між формально подібними словами.

Псевдоінтернаціоналізми – це слова, що в різних мовах мають схожу чи ідентичну форму, але різне значення. Їх поділяють на повні й часткові. Повні псевдоінтернаціоналізми абсолютно не збігаються за змістом. Наприклад, *obligation* означає зобов'язання, а не облигація; *fabric* – тканина, а не фабрика; *multiplication* – множення, а не мультиплікація; *sympathetic* – співчутливий, а не симпатичний; *spectacle* – видовище, а не спектакль. Такі слова особливо часто стають причиною неправильного перекладу текстів медіа, реклами й ділового спілкування.

Часткові псевдоінтернаціоналізми частково збігаються за значенням, але мають різні контекстуальні вживання. Наприклад, *course* може перекладатися як курс у значенні «навчальна дисципліна» (*English course* – курс англійської мови), але у сполученні *обмінний курс* значення – *exchange rate*. Подібним є слово *director*, яке перекладається як *директор* у сфері управління, проте як *режисер* у кіномистецтві. До цієї групи належать також *faculty* (*факультет* або *викладацький склад*) і *character* (*персонаж* або *вдача людини*).

Помилки, спричинені псевдоінтернаціоналізмами, найчастіше трапляються серед перекладачів-початківців. Наприклад, *The student submitted an abstract of his research paper* слід перекладати як *Студент подав анотацію до своєї наукової роботи*, а не *абстрактну роботу*. У реченні *The circus was a real spectacle* правильним варіантом буде *Цирк був справжнім видовищем*. Так само *Ця продукція має високий попит на ринку* англійською перекладається як *This product is in high demand on the market*, а не *production*. У реченні *Він придбав облигації компанії* потрібно вживати *He purchased the company's bonds*, оскільки *obligations* має значення зобов'язання.

Помилки можуть спотворювати зміст і в повсякденному спілкуванні. Наприклад, *Вона дуже симпатична і приємна у спілкуванні* англійською звучить як *She is very nice and pleasant to communicate with*, а не *sympathetic*, бо останнє означає *співчутлива*. У вислові *Актуальність дослідження обговорювалася на конференції* правильним буде *The relevance of the research was discussed at the conference*, оскільки *actual* у перекладі означає *дійсний*. Інші приклади: *Діти грали на сцені під час вистави* – *The children played on the stage during the performance*; *Під час уроку мистецтва вони займалися мультиплікацією* – *During the art class, they worked on animation*; *Учні готувалися до пенетиції концерту* – *The students prepared for the rehearsal of the concert*.

Розпізнавання псевдоінтернаціоналізмів має важливе практичне значення для формування перекладацької компетенції. Знання їхніх особливостей допомагає уникати міжмовної інтерференції, розвивати контекстне мислення й підвищувати точність перекладу [2]. Використання порівняльного аналізу під

час навчання перекладу сприяє усвідомленому сприйняттю лексичної семантики, що є необхідним для професійної діяльності перекладача.

Отже, псевдоінтернаціоналізми становлять особливу групу лексики, що вимагає глибокого розуміння контексту й семантичної гнучкості. Їх вивчення сприяє розвитку аналітичного мислення, формуванню мовної інтуїції й запобігає поширеним помилкам у перекладі. Систематичне ознайомлення з типовими прикладами таких лексем допомагає підвищити якість іншомовної підготовки й забезпечити адекватність міжкультурної комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козоріз І., Гончаренко Н. Інтернаціоналізми та несправжні друзі перекладача під час вивчення англійської та німецької мов за професійним спрямуванням. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 61, т. 4. С. 37–46. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-4-6> (дата звернення: 02.10.2025).

2. Фенюк Л. Особливості семантичних стратегій перекладу інтернаціональної лексики. *Актуальні проблеми гуманітарних наук*. 2025. Вип. 83. С. 205–214. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/83_2025/part_3/31.pdf (дата звернення: 02.10.2025).

*Гучок Анна Миколаївна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівник – д-р філол. наук, проф. Лімборський Ігор Валентинович,
ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова»*

СВОЄРІДНІСТЬ ПЕРЕДАЧІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ В ПЕРЕКЛАДІ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ

Переклад у юридичній галузі є одним із найбільш складних при роботі з документами на міжнародному рівні. Звичайно, це вимагає від перекладача особливих підходів і стратегій роботи з текстами. Переклад документів фізичних, або юридичних осіб можна охарактеризувати, як «переклад текстів, які відносяться до області права і використовуються для обміну юридичною інформацією між людьми, які розмовляють на різних мовах» [3, с. 322]. Оскільки царина правових взаємовідносин у суспільстві є предметною областю, що пов'язана безпосередньо з соціально-політичними й культурними особливостями країни, юридичний переклад правових документів являє собою складну задачу, оскільки «для адекватної передачі юридичної інформації, мови юридичного перекладу потрібна точність, ясність і достовірність» [3, с. 322].

Переклад текстів, як відомо, є багатоаспектним процесом, що вимагає від фахівця не тільки бездоганного знання мови, але й уміння розрізняти смислові, стильові відтінки писемного або усного мовлення, а також глибокого знання

історії мови (царині юридичних текстів це стосується латинської мови). Володіння фоновими знаннями про культуру, менталітет і етнологічний розвиток народу носія мови є невід'ємною складовою успішної праці перекладача.

Юридичний переклад є одним із видів спеціального перекладу, об'єктом якого є передача засобами іншої мови правових письмових чи усних текстів. Юридичний переклад має ряд особливостей, з якими повинен бути обізнаним перекладач юридичного тексту, оскільки помилки у перекладі можуть призвести до конфлікту між сторонами юридичного процесу. Цей тип перекладу не може бути здійснено без використання спеціальних знань у відповідній галузі права, а також без знання специфіки конкретного виду правовідносин [2, с. 422]. Перекладач повинен орієнтуватися у чинному законодавстві, а також володіти спеціальною лексикою і знати особливості використання іноземної юридичної термінології в конкретному контексті.

Специфіка перекладу в правовій сфері будується на тому, що перекладач має володіти знаннями в царині культурних і політико-соціальних традицій носіїв вихідної мови, а також брати до уваги наявність специфічних лексичних конструкцій, властивих тільки їм. Ще одна складність юридичних перекладів, як і будь-яких спеціалізованих, полягає в необхідності мати глибокі знання в досліджуваній області та розумітися в юридичних відмінностях носіїв мови та реципієнтів цих текстів, щоб «побудувати логічно зв'язаний текст без протиріч і непорозумінь» [2, с. 423]. Навіть дрібні помилки й неточності в перекладі тексту можуть призвести до неправильного тлумачення його смислу і, як наслідок, спонукати до небажаних наслідків у судовій практиці, наприклад, до пред'явлення судового позову. Безумовно, необхідно також враховувати і різницю в законодавствах країн, а також реалій повсякденного життя. Прикладом останнього є, зокрема, широке вживання юридичної лексики у повсякденному житті носіїв мови, як, наприклад, в США, де «судово-юридична тематика є основною складовою частиною масової культури» [1, с. 78].

До особливостей юридичних текстів можна віднести вживання спеціальної юридичної лексики, основну частину якої складають юридичні терміни та реалії; загальновживаної лексики зі спеціальним вузькогалузевим значенням; скорочень, більшість яких зустрічається тільки в юридичних текстах; синонімів (парних і потрійних), що використовуються для позначення одного поняття з метою уникнення двозначності; кліше та сталих виразів; запозичень з латинської та французької мов (які часто не перекладаються); слова давньоанглійського походження, які вийшли із загального вжитку; ідіоматичних виразів і фразеологічних сполучень, які не вживаються чи рідко вживаються в літературній мові.

Під час перекладу юридичного тексту постає проблема вибору адекватного лексичного відповідника. На вибір варіанту перекладу впливає фактор наявності чи відсутності еквівалента в мові перекладу. За його наявності

процедура зводиться до звичайної підстановки еквівалента, проте за його відсутності – до ретельного підбору одного із варіантних відповідників з урахуванням цілої низки лінгвістичних і екстралінгвістичних факторів. Еквівалентами при перекладі юридичних текстів вважають такі відповідності між словами двох мов, які є постійними, рівнозначними незалежно від контексту: *burglary* – крадіжка зі зломом, *white-collar crime* – злочин, вчинений службовцем, *injunction* – судова заборона, *affidavit* – письмове показання під присягою, *juvenile court* – суд у справах неповнолітніх, *copyright* – авторське право, *person* – особа, людина, *plaintiff* – позивач, *stranger* – незнайомець, іноземець, *probate law* – спадкове право, *corporal punishment* – тілесне покарання [1].

Найчастіше при перекладі правових документів з англійської мови на українську знаходять застосування перекладацькі трансформації, такі як вилучення, заміна, додавання. Із них найбільш часто вживаються трансформаційні заміни, при яких виконується заміна поняття або терміна, який не має еквівалента в мові на найбільш близький за змістом термін або поняття.

Розглядаючи переклад правових документів як різновид спеціального виду перекладу можна зробити наступні висновки: для успішного перекладу юридичних текстів недостатньо знань у царині термінології, властивої для даного виду текстів, необхідна також обізнаність у самій сфері застосування юридичних текстів, що дозволить перекладачеві найбільш точно підібрати еквівалент для адекватної передачі інформації юридичного характеру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Англо-український юридичний словник: Близько 75 000 термінів / Упоряд.: С. М. Андріанов та ін.; за ред. Л. І. Шевченко. К. : Арії, 2007. 552 с.
2. Бесараб Т. П., Павлюк М. М. Особливості перекладу юридичної термінології США та Великобританії. *Збірник наукових праць: Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти № 28-НТУ «ХПІ»*, 2010. С. 421–437.
3. Чепурна О. В. Особливості методичної роботи над англomовними юридичними текстами у процесі перекладу. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Сер.: Філологічні науки*. 2013. № 2. С. 321–325.

*Духовська Алеся Сергіївна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК УСНОГО Й ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДУ

Професійний переклад є ключовим елементом міжкультурної комунікації, оскільки забезпечує точне й адекватне передавання інформації між мовними спільнотами; навички усного й письмового перекладу, хоча й взаємопов'язані, мають різні когнітивні та методичні особливості, адже усний переклад потребує високої швидкості обробки мовлення, розвитку оперативної пам'яті та здатності до миттєвого прийняття рішень, тоді як письмовий переклад орієнтований на детальний аналіз тексту, стилістичну точність і міжкультурну адаптацію [2, с. 24; 4, с. 200], що підкреслює необхідність системного навчання з використанням комплексних вправ. Для формування цих компетенцій застосовують різноманітні вправи, що систематично відпрацьовують усі рівні перекладацької діяльності; вправи для усного перекладу тренують швидкість і гнучкість, а вправи для письмового перекладу формують точність, стилістичну природність і міжкультурну компетентність.

Мета дослідження полягає у визначенні ефективних методик і вправ для формування навичок усного й письмового перекладу; основними завданнями є систематизація видів вправ, оцінка їхньої практичної доцільності та аналіз прикладів для підвищення точності й адекватності перекладу. Зокрема, дослідження передбачає визначення оптимальних стратегій розвитку оперативної пам'яті й когнітивної гнучкості для усного перекладу, а також формування вмінь адаптації тексту до стилю цільової мови для письмового перекладу. Такі аспекти сприяють комплексній оцінці ефективності застосування методично обґрунтованих вправ у навчальному процесі та підвищенню професійної готовності перекладача до роботи з текстами різних жанрів.

Повторення за мовцем (шедовінг) є базовою вправою для розвитку усного перекладу, оскільки тренує оперативну пам'ять і концентрацію уваги [3, с. 17–25]; наприклад, речення *The world economy is gradually recovering after the financial crisis* (Світова економіка поступово відновлюється після фінансової кризи) дозволяє одночасно сприймати й відтворювати складні синтаксичні конструкції, а *The government plans to implement new education standards from the next semester* (Уряд планує впровадити нові стандарти освіти з наступного семестру) демонструє поділ на смислові блоки й адаптацію до темпу мовлення.

Поділ тексту на смислові блоки знижує когнітивне навантаження й полегшує сприйняття складних речень; наприклад, *The new policy is aimed at improving the efficiency of public services through the implementation of innovative technologies* (Нова політика спрямована на підвищення ефективності

державних послуг через впровадження інноваційних технологій) можна розділити на три смислові блоки: *The new policy is aimed / at improving the efficiency of public services / through the implementation of innovative technologies* (Нова політика спрямована / на підвищення ефективності державних послуг / через впровадження інноваційних технологій), що дозволяє концентруватися на головному й уточнювати деталі перекладу [3, с. 56], підвищуючи точність усного відтворення.

Техніка швидкого запису ключових ідей (перекладацький скоропис) застосовується для підтримки точності перекладу в усних ситуаціях [6]; наприклад, *The company plans to expand its operations into new international markets next year* (Компанія планує розширити свою діяльність на нові міжнародні ринки наступного року) можна скоротити до *Co. → expand. → new markets → next year* (Ко. → шир. → нов. ринки → наступ. рік), що дозволяє одночасно сприймати мовлення й планувати його переклад, підтримуючи цілісність інформації.

Моделювання комунікативних ситуацій відтворює реальні умови професійної діяльності [4; 5]; особа, що опановує переклад, може перекладати питання *Could you provide more details regarding the project schedule?* (Чи могли б ви надати більше деталей щодо графіку проєкту?) відразу, відпрацьовуючи швидку реакцію і правильне використання стилістичних маркерів, а *I would like to receive your comments on this document* (Я хотів би отримати ваші коментарі щодо цього документа) демонструє відтворення ввічливої форми запиту, що важливо для професійної комунікації.

Для письмового перекладу важливими є вправи з трансформації тексту, що передбачають зміну синтаксичних конструкцій, перефразування й адаптацію стилю для забезпечення природності тексту цільовою мовою [1, с. 81–85]; наприклад, *The proposal will be reviewed by the committee next week* (Комітет розгляне пропозицію наступного тижня) демонструє використання пасивної конструкції для стилістичної природності, а *She is short of time* (У неї мало часу) показує адекватну передачу смислу без буквального перекладу.

Комплексне поєднання вправ для усного й письмового перекладу забезпечує системний розвиток перекладацьких компетенцій [1; 3; 5]; усні вправи тренують швидкість, оперативну пам'ять і здатність до миттєвого реагування, а письмові вправи розвивають точність, стилістичну адекватність та міжкультурну компетентність. Використання вправ із моделювання комунікативних ситуацій, поділу тексту на смислові блоки, перекладацького скоропису, трансформацій та культурної адаптації підвищує якість підготовки перекладача та формує готовність до професійної діяльності.

Систематичне застосування методично обґрунтованих вправ формує стійкі навички усного та письмового перекладу [3–5]; особлива увага приділяється вправам, що поєднують когнітивну, мовну й міжкультурну складові перекладу, оскільки вони забезпечують гнучкість мислення та адаптацію до реальних умов професійної діяльності.

Перспективи розвитку перекладацької підготовки пов'язані з інтеграцією цифрових ресурсів і інтерактивних методик, розширенням практики міжкультурних завдань, а також систематичним застосуванням вправ, що поєднують усний та письмовий переклад у комплексній методиці навчання [5]; подальші дослідження можуть зосереджуватися на оптимізації вправ для формування швидкості, точності й міжкультурної адекватності, а також на використанні спеціалізованих засобів контролю якості перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковтун О. В., Гудманян А. Г. Методика викладання іноземних мов і перекладу у вищій школі: практикум. К.: НАУ, 2015. 80 с.
2. Мармак А. В. Вступ до теорії перекладу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ-ри, 2009. 304 с.
3. Нестеренко Н. М., Лисенко К. В. Course in Interpreting and Translation: посіб. для студ. та викл. ВНЗ. Вінниця: Нова Книга, 2006. 248 с.
4. Черноватий Л. М., Ганічева Т. В. Шляхи оптимізації підготовки перекладачів в Україні. *Філологічні студії*. Луцьк, 2002. № 2. С. 198–204.
5. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підруч. для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю «Переклад». Вінниця: Нова Книга, 2013. 376 с.
6. Ясинецька О. А. Основи перекладацького скоропису (англійська мова як основна іноземна): практикум. Слов'янськ: Вид.-во Б. І. Маторіна, 2021. 149 с.

*Жовтан Ілона Олександрівна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Козачишина Оксана Леонідівна,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

ВІДТВОРЕННЯ НОМІНАЛІЗОВАНИХ ОДИНИЦЬ У ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Проблема передачі номіналізованих конструкцій у процесі англо-українського перекладу належить до кола актуальних питань сучасного перекладознавства. Особливу складність становить збереження функціональної і структурної еквівалентності при трансформації іменникових форм, які в англійській мові часто виконують функцію згущення інформації або вираження концептуальних зміщень. Англійська мова, завдяки своїй аналітичній природі, широко застосовує номіналізацію для вираження складних думок у стислому вигляді, тоді як в українській мові подібні конструкції часто потребують розгорнутих пояснень або зміни граматичної структури речення [1, с. 45].

Метою роботи є узагальнення основних граматичних трансформацій, пов'язаних із номіналізацією в англо-українському перекладі, а також аналіз особливостей вербалізації, ад'єктивації та адвербіалізації як засобів відтворення номіналізованих структур українською мовою. Також важливо визначити умови, за яких застосування кожного з цих підходів є оптимальним, та розглянути їх переваги й недоліки у процесі перекладу.

Номіналізація, за визначенням О. Іванової, розглядається як граматичний процес перетворення предикативної структури (дієслівної або прикметникової) на іменникову. Така трансформація дозволяє стисло передавати інформацію, створюючи у тексті концептуальні акценти та фокусуючи увагу на певних поняттях або явищах. У мові перекладу номіналізація може бути відтворена або шляхом калькування, або за допомогою альтернативних конструкцій, що відповідають синтаксичним і стилістичним нормам цільової мови [2, с. 65].

Вербалізація є одним із найбільш поширених способів відтворення номіналізованих одиниць, що полягає у перетворенні іменникових форм на дієслівні. Цей метод забезпечує більшу динамічність тексту, підсилює емоційне забарвлення та дозволяє уникнути громіздких іменникових конструкцій, характерних для англійської мови. Наприклад, англійська номіналізація типу «realization» у перекладі може бути представлена як «усвідомити», що робить висловлювання більш живим та зрозумілим для читача [3, с. 57].

Ад'єктивація передбачає заміну номіналізованих конструкцій прикметниковими формами, що дозволяє чітко і стисло передати описові характеристики суб'єкта або об'єкта дії. Наприклад, замість англійської конструкції «a person who has disappointed» може використовуватись українська «розчарована людина». Така форма створює виразніший образ, концентруючи увагу читача на характеристиках персонажа або явища [2, 27].

Адвербіалізація полягає в заміні номіналізованих конструкцій прислівниковими формами, що виражають спосіб дії або обставини її виконання. Наприклад, англійський вислів «with disappointment» перекладається українською як «розчаровано». Такий підхід дозволяє передавати не лише значення, але й емоційне забарвлення ситуації, що описується [2, с. 17].

Узагальнюючи, можна зазначити, що транспозиція частин мови як універсальний різновид граматичних трансформацій у процесі перекладу вимагає врахування структурно-типологічних відмінностей між мовами та активного використання ресурсів цільової мови для точного відтворення змісту, стилістичної організації й емоційної тональності оригінального тексту. Вибір адекватної трансформації забезпечує перекладачеві можливість якісно відтворювати авторський задум, зберігаючи стилістичну природність і легкість сприйняття тексту читачем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Засєкін С. В. Психолінгвістичні універсалії перекладу художнього тексту: монографія. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 272 с.
2. Недбайло К. Транспозиція частин мови в перекладі з англійської мови на українську (на матеріалі художніх текстів) : дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2016. 208 с.
3. Newmark P. A Textbook of Translation. London: Prentice Hall, 1988. 292 p.

*Забронська Ірина Віталаївна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЦИФРОВИХ РЕСУРСІВ І ПЛАТФОРМ У НАВЧАННІ Й РОБОТІ ПЕРЕКЛАДАЧА

Сучасна перекладацька діяльність значною мірою залежить від цифрових ресурсів і платформ, які забезпечують підвищення швидкості, точності та якості перекладу. Ця тема є особливо актуальною для здобувачів освіти, адже вона поєднує перекладознавство, інформаційні технології та освітні методики, зокрема розроблені в рамках проєкту Erasmus+ «Модернізація університетських освітніх програм з іноземних мов на основі інтеграції з інформаційними технологіями (DigiFLEd)». Використання САТ-інструментів, систем машинного перекладу та штучного інтелекту (ШІ) формує професійні компетенції, аналітичне мислення й навички самостійної роботи, що є ключовими для сучасного перекладача.

Мета дослідження полягає у вивченні ефективності цифрових ресурсів у навчанні та професійній діяльності перекладачів. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: класифікувати САТ-платформи й інструменти; проаналізувати системи машинного перекладу та ШІ; розглянути принципи їхньої роботи й оцінити практичну застосовність у різних жанрах текстів; показати приклади використання одиниць перекладу в контексті забезпечення точності та узгодженості перекладу.

САТ-платформи можна класифікувати за функціоналом на три основні групи. Першою є системи перекладацької пам'яті (translation memory, ТМ), які зберігають сегменти тексту для повторного використання та забезпечують узгодженість перекладу. Наприклад, одиниця перекладу *user interface* повторно застосовується з пам'яті для збереження термінологічної точності – *користувацький інтерфейс*. Другою групою є термінологічні бази (termbase, ТВ), що дозволяють підтримувати єдину термінологію для проєктів різного спрямування. Наприклад, словосполучення *breach of contract* зберігається для

забезпечення точності юридичного перекладу – *порушення умов договору*. Третьою групою є системи керування проєктами (project management tools), які інтегрують процес перекладу з командною роботою, контролем версій і звітністю, підвищуючи ефективність організації перекладу.

Прикладами популярних CAT-платформ і супутніх інструментів є SDL Trados Studio, memoQ, Wordfast, Smartcat, MateCat, Phrase та OmegaT. Ці інструменти підтримують перекладацьку пам'ять (TM) для повторного використання сегментів, термінологічні бази (TB) для забезпечення узгодженості термінів і системи керування проєктами (PM) для координації командної роботи, контролю версій та формування звітів. Xbench використовується для контролю якості перекладу, перевірки узгодженості термінів, чисел, тегів і форматування. Хмарні рішення, як Smartcat, MateCat і Phrase, дозволяють інтегрувати TM і TB із системами машинного перекладу та ШІ, забезпечуючи швидке генерування варіантів перекладу одиниць і їх порівняння для оцінки точності та стилістичної адекватності.

Системи машинного перекладу класифікують на: статистичні (Statistical MT, SMT), правила орієнтовані на граматику (Rule-Based MT, RBMT) та нейронні (Neural MT, NMT). Статистичні системи аналізують великі корпуси текстів і пропонують найбільш ймовірний переклад, однак потребують пост-редагування [4]. RBMT використовують граматичні та лексичні правила для формування перекладу, забезпечуючи точність у формалізованих текстах, але мають обмежену адаптивність до складних контекстів. Нейронні системи враховують контекст і взаємозв'язки між сегментами тексту, що забезпечує природність перекладу [3]. Наприклад, одиниця перекладу *expression of the gene* в системі NMT обробляється з урахуванням контексту – *експресія гена*.

Штучний інтелект у перекладі передбачає моделі пост-редагування, генеративні системи й інтегровані платформні рішення. Використання ШІ у навчанні здобувачів освіти дозволяє автоматично пропонувати варіанти перекладу одиниць та аналізувати точність і адекватність [2; 4]. Наприклад, словосполучення *ergonomic chair* генерується системою ШІ для подальшого вибору оптимального перекладу – *ергономічне крісло*. Такі функції дають змогу здобувачам освіти порівнювати результати різних систем та оцінювати вплив технології на якість перекладу.

Практична ефективність цифрових ресурсів проявляється у скороченні часу перекладу, підвищенні узгодженості та точності текстів, а також у формуванні аналітичних та редагувальних навичок. Використання CAT-платформ і ШІ в навчальному процесі допомагає здобувачам освіти проводити порівняльний аналіз перекладів, оцінювати методи пост-редагування й обирати оптимальні рішення для різних жанрів текстів [5]. Наприклад, одиниця перекладу *database query* повторно застосовується з перекладацької пам'яті для підвищення точності перекладу – *запит до бази даних*.

Додатково до цього, цифрові ресурси дозволяють здобувачам освіти працювати з різними форматами текстів – науковими, юридичними, технічними та маркетинговими. Вони можуть моделювати процеси перекладу в реальних умовах, інтегруючи САТ-пам'ять, термінологічні бази та системи машинного перекладу, що дозволяє отримати максимально узгоджений і якісний результат. Це формує не лише технічні навички, а й критичне мислення та вміння оцінювати якість перекладу на основі порівняльного аналізу.

Отже, цифрові ресурси й платформи в навчанні й роботі перекладача мають комплексну цінність: вони підвищують швидкість і точність перекладу, стимулюють аналітичне мислення, сприяють розвитку самостійності та формують професійну компетентність. Актуальність теми зберігатиметься в майбутньому, оскільки компетентність у використанні САТ-інструментів і ШІ є ключовою професійною навичкою сучасного перекладача, а технології постійно вдосконалюються та потребують аналізу для ефективного застосування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Becker K. Review of technology-enhanced language learning for self-study and classroom use. *Journal of Educational Technology & Society*. 2017. Vol. 20, No. 4. P. 1–12. URL: <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstreams/96ec8746-94d6-4f85-9c8b-8ff8f0cdc3a7/download> (дата звернення: 02.10.2025).
2. Bindels J. Machine translation in the workplace: Deciding on the right tool. *Global Business and Communication Review*. 2024. Vol. 9, No. 2. P. 1–15. URL: <https://commons.emich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1107&context=gabc> (дата звернення: 02.10.2025).
3. Duan H., Gao X., Zhang Y. The application of AI translation tools in improving students' translation fidelity and accuracy. *Arab World English Journal (AWEJ)*, Special Issue on Artificial Intelligence. 2025. P. 290–306. URL: <https://awej.org/wp-content/uploads/2025/04/16.pdf> (дата звернення: 02.10.2025).
4. Kenny D., Doherty S. Statistical machine translation in the translation curriculum: overcoming obstacles and empowering translators. *The Interpreter and Translator Trainer*. 2014. Vol. 8, No. 2. P. 276–294. URL: <https://doi.org/10.1080/1750399X.2014.936112> (дата звернення: 02.10.2025).
5. Rico C., González Pastor D. The role of machine translation in translation education: A thematic analysis of translator educators' beliefs. *The International Journal for Translation & Interpreting Research*. 2022. Vol. 14, No. 1. P. 1–19. URL: <https://doi.org/10.12807/ti.114201.2022.a010> (дата звернення: 02.10.2025).

*Заграй Тетяна Віталіївна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівник – канд. пед. наук., доц. Довгалюк Таміла Анатоліївна,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

TED TALKS ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ АНГЛОМОВНИХ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У ХХІ столітті стрімкий розвиток інформаційних технологій відкрив для людства нові можливості в освіті. Сьогодні активно використовуються індивідуальні освітні ресурси, онлайн-курси, електронні підручники та віртуальні навчальні середовища. Завдяки цьому навчальний процес дедалі частіше організовується в інтерактивній або дистанційній формах, що робить його зміст більш гнучким, доступним і таким, що враховує потреби та можливості кожного здобувача освіти. У цьому контексті особливої актуальності набуває використання платформи TED Talks, адже вона є цінним ресурсом для вивчення сучасної автентичної англійської мови. Сьогодні технології надають різні інструменти для сприяння освіті та впровадження навчальних завдань у простий та привабливий спосіб. Використання технологій у класі може бути одним із факторів, що позитивно впливають на ставлення учнів до їхнього навчального процесу. Це спосіб зробити учнів автономними, вони можуть самостійно планувати та реалізувати своє навчання. Інтернет-методи навчання розвивають усвідомлення учнями власних внутрішніх почуттів та навчальних потреб. Це може також допомогти їм розпізнавати свої негативні емоції та контролювати їх. Відео TED Talks вважаються одним із таких ресурсів, які відіграють вагомую роль у покращенні комунікативних навичок та вмінь тих, хто вивчає англійську мову [1, с. 137–140].

Платформа TED Talks складається з багатьох записаних публічних виступів, проведених експертами з різних галузей. Виступи на TED (технології, розваги та дизайн) охоплюють різноманітні теми, такі як освіта, технології, соціальне життя, бізнес, розваги та багато інших. Дані презентації зазвичай короткі, точні та змістовні. Доповідачі, які, найімовірніше, є натхненними експертами у своїх галузях, діляться своїми творчими та інноваційними ідеями у своїх промовах. Тому для викладача англійської мови ці презентації є цінними, оскільки використана мова, як правило, є автентичною, тому учні можуть вивчати багато граматичних конструкцій, фонетику, сучасну англійську лексику, стилі переконання та багато іншого [2, с. 134].

Слід зазначити, що особливості використання різноманітних інтернет-ресурсів в освітньому контексті розглядалися багатьма вітчизняними та зарубіжними дослідниками. Можливість формування професійних навичок та підвищення комунікативної компетентності за допомогою платформи TED Talks висвітлюється у працях багатьох вчених, як-от: Т. Лунова, І. Лобачова, І. Федь,

І. Нестеренко. Вони аналізують особливості впровадження, а також основні переваги онлайн-методів навчання, включно з використанням TED Talks. Особливої уваги заслуговує робота М. Мейсона «Переваги TED Talks», де вчений описує важливість веб-ресурсу TED.com з точки зору процесу управління часом та ресурсами, доводить прагматизм використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у корпоративному світі. Варто відзначити, що на сьогодні ІКТ є ефективним інструментом навчання, а з ресурсом TED.com це надає широкі можливості для успішного опанування живою іноземною мовою [1].

У багатьох міжнародних дослідженнях висвітлюється ефективність виступів TED у покращенні рівня володіння англійською мовою старшокласниками. Дані дослідження проводилися в різних країнах, особливо там, де англійська мова викладається як іноземна. Результати свідчать про позитивні наслідки використання виступів TED як навчальної стратегії, особливо в навчанні аудіювання та говоріння. Фактично, інтеграція Інтернету у викладання є трендом ХХІ століття. Освітняни в усьому світі заохочують цю діяльність, спираючись на результати багатьох дослідницьких робіт. Було наголошено, що ефективність Інтернету в прискоренні навчального процесу заслуговує на увагу. Навчальні заклади працюють над інтеграцією платформ соціальних мереж для досягнення багатьох освітніх цілей із мінімальними зусиллями та фінансовими витратами [3].

Викладання іноземної мови традиційно акцентувало увагу на розвитку продуктивних умінь, таких як усне мовлення та письмо, тоді як рецептивні вміння, зокрема аудіювання та читання, дещо недооцінювалися, попри їхню не менш важливу роль у комплексному оволодінні мовою. Аудіювання, або сприйняття і розуміння мовлення на слух (англ. listening comprehension), є невід'ємною складовою формування іншомовної комунікативної компетентності, яка розвивається через опанування граматики, фонетики, лексики та різних видів мовленнєвої діяльності. Метою навчання іноземних мов на всіх етапах є розвиток умінь, необхідних для ефективної комунікації, серед яких аудіювання займає особливе місце. Робота з аудіотекстами сприяє вдосконаленню лексичних, граматичних і фонетичних навичок, що унеможливорює ізольоване формування лише одного виду мовленнєвих умінь. Оволодіння аудіюванням дозволяє досягати виховних, освітніх і розвивальних цілей, розвиваючи в старшокласників здатність уважно слухати, передбачати зміст висловлювання та формувати культуру слухання як іноземною, так і рідною мовою. Крім того, розвиток умінь аудіювання позитивно впливає на слухову пам'ять, що є критично важливим для ефективного вивчення іноземної мови. Аудіювання відіграє важливу роль у формуванні загальної мовленнєвої компетентності та сприяє розвитку інтелектуальних і комунікативних здібностей старшокласників [4, с. 38–39].

Аудіювання є складним видом мовленнєвої діяльності, що вимагає сприйняття тексту з першого прослуховування через його одноразовість і неможливість адаптації мовлення до рівня слухача. Труднощі розуміння виникають через зовнішні фактори (шуми, акустика), індивідуальні особливості мовця (акцент, дефекти мовлення) та мовні характеристики матеріалу (невідомі лексика, ідіоми). Використання автентичних матеріалів, таких як TED Talks, набуває популярності, оскільки вони відображають природне мовлення, сприяють розвитку стратегій сприйняття та мотивують старшокласників зосереджуватися на змісті. Екстенсивне аудіювання з автентичними відео, що відповідають рівню учнів, допомагає розширити словниковий запас, покращити вимову та розпізнавання акцентів. TED Talks пропонують різноманітний контент, який стимулює інтерес і сприяє розвитку всіх комунікативних умінь. Педагоги повинні пояснювати учням важливість стратегій здогадки та практики з частковим розумінням, що є природним у реальному спілкуванні. Використання таких ресурсів, як TEDxESL чи уроки TEDEd, підвищує мотивацію старшокласників і сприяє самостійному вивченню, розвиваючи вміння конспектування, аудіювання та обговорення [4, с. 45].

Аналіз численних аудіо-відеоматеріалів з платформи TED Talks дозволив визначити основні критерії відбору контенту:

- корисність та доцільність теми виступу;
- відповідність академічному середовищу та мовній підготовці учнів;
- рівень лексико-граматичної, фонетичної та стилістичної складності;
- тривалість виступу;
- відповідність віковим особливостям та інтересам старшокласників;
- наявність супутніх матеріалів [3, с. 210].

Отже, використання TED Talks як актуального автентичного матеріалу сприяє вдосконаленню вмінь аудіювання та розвитку загальної іншомовної комунікативної компетентності старшокласників. Застосування аудіо-відеоматеріалів цієї платформи робить заняття цікавими й мотивувальними, сприяючи розвитку різних мовленнєвих умінь, поповненню лексичного запасу та ознайомленню з культурою країни, мова якої вивчається. Збалансований підхід до використання TED Talks допомагає старшокласникам опанувати ефективні стратегії спілкування виучуваною іноземною мовою, корисні для академічного та в майбутньому професійного середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лобачова І., Федь, І. Використання TED Talks ресурсів у вдосконаленні іншомовної мовленнєвої компетентності здобувачів вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта». Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти, 2023. Т. 19. С. 136–143. URL: <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/philology/article/view/166/152> (дата звернення: 25.09.2025).

2. Луньова Т. В. Використання відеоматеріалів TED Talks для розвитку м'яких навичок під час вивчення англійської мови у закладах вищої освіти. *Current Trends in the Study and Teaching of Foreign Languages : Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Online Conference*, 4 черв. 2021. С. 134–138.

3. Нестеренко І. Використання платформи TED Talks для підвищення комунікативної компетентності студентів при вивченні іноземних мов. *Modern information technologies and innovation methodologies of education in professional training methodology theory experience problems*. 2022. № 64. С. 209–216. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-64-209-216> (дата звернення: 26.09.2025).

4. Tran Ho Thu Thuy, Le Van Tuyen. Using TED Talks to Enhance Communicative Competence in Foreign Language Learning. *International Journal of English Language Studies*, 2024. Vol. 6. P. 37–39. URL: https://ijels.com/upload_document/issue_files/6IJELS-106202451-UsingTED.pdf (дата звернення: 27.09.2025).

*Карабут Карина Євгенівна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ КІНОФІЛЬМІВ

Кінематограф давно вийшов за межі суто розважальної сфери, перетворившись на потужний засіб культурної комунікації та міжмовного обміну. Назви фільмів відіграють ключову роль у сприйнятті стрічки, адже вони не лише відображають зміст і жанрові особливості, а й формують перше враження глядача, задають очікування та емоційний настрій. Кінематографічні тексти виконують пізнавальну функцію, відкриваючи аудиторії особливості культури, ментальності та традицій інших народів. Від якості перекладу назви часто залежить комерційний успіх фільму, адже саме вона визначає напрям рецепції твору та його жанрову інтерпретацію [1, с. 160]. Тож дослідження назв фільмів у перекладацькому аспекті має не лише теоретичне, а й практичне значення для міжкультурної комунікації, оскільки впливає на сприйняття аудиторією кінопродукту.

Актуальність теми зумовлена інтенсивним імпортом в Україну іноземної кінопродукції та зростанням ролі перекладу в культурній взаємодії. Інтернаціоналізація кіноринку створює потребу в адаптуванні назв до очікувань різних аудиторій, що особливо помітно у сфері українського кінопрокату. Значна частина фільмів, що надходять на український ринок, має англомовне походження, тому переклад вимагає поєднання лінгвістичної точності з прагматичною доцільністю. Перекладач повинен знайти баланс між

збереженням змісту оригіналу та культурною адаптацією, щоб забезпечити відповідність між авторським задумом і сприйняттям глядача [2, с. 133]. Це підкреслює необхідність комплексного підходу до перекладу, який враховує мовні й культурно-психологічні чинники.

Мета дослідження – проаналізувати основні перекладацькі трансформації, що застосовуються під час перекладу назв фільмів із англійської мови українською, а також охарактеризувати їхні лінгвопрагматичні особливості. До таких трансформацій належать прагматичний переклад, конкретизація, калькування, транскрипція, прямий і непрямий переклад, а також прийоми додавання й вилучення. Усі вони спрямовані на збереження смислового, емоційного й культурного потенціалу назв, водночас забезпечуючи природність для цільової аудиторії та адекватність комунікації між оригінальним твором і глядачем.

Прагматичний переклад полягає в заміні сталого виразу іншим, функціонально подібним у мові перекладу. Так, у фільмі «*Lock, Stock and Two Smoking Barrels*» українська назва «*Карти, гроші, два стволи*» не є буквальним відтворенням, проте успішно передає динаміку, енергійність та ідіоматичність оригіналу. Англійський вислів *lock, stock and barrel* означає «все цілком», однак адаптація робить назву більш експресивною, ритмічною та привабливою для глядача [2, с. 135]. Це демонструє, що прагматичний переклад підвищує емоційний вплив і сприяє маркетинговому позиціонуванню кінострічки.

Конкретизація передбачає уточнення широкозначних слів для забезпечення інформативності та емоційної насиченості. Наприклад, назва «*Frozen*» перекладена як «*Крижане серце*», що дозволяє передати головну ідею та символіку мультфільму. Буквальний варіант «*Замерзла*» не мав би асоціативної глибини, тому конкретизація сприяє кращому розумінню змісту й жанрової належності фільму [3, с. 193]. Отже, цей прийом підвищує художню виразність перекладу та його емоційний ефект.

Калькування дозволяє зберегти структуру й семантичну цілісність оригіналу без фонетичних запозичень. Прикладами є назви «*The Lion King*» – «*Король Лев*», «*The Adaptation*» – «*Адаптація*», «*Address Unknown*» – «*Адреса невідома*». Калька передає зміст і водночас збагачує мову перекладу новими структурними моделями [4]. Тож цей спосіб підтримує мовну норму та сприяє збагаченню словникового фонду української мови.

Транслітерація і транскрипція застосовуються для відтворення форми власних назв і популярних брендів, як у випадку «*Avatar*» – «*Аватар*» або «*Titanic*» – «*Титанік*». Це забезпечує впізнаваність і збереження культурної ідентичності на міжнародному ринку, що підкреслює стратегічне значення транскрипції в перекладі.

Прямий переклад дає змогу зберегти смислову точність і відповідність форми змісту. Назви «*Fantasy Island*» – «*Острів фантазій*», «*You Should Have Left*» – «*Ти повинен був піти*» чи «*Dangerous Lies*» – «*Небезпечна брехня*» демонструють адекватність буквального перекладу, коли не порушується культурна специфіка. Прямий переклад допомагає зберегти гармонію між формою та змістом [1, с. 161].

Непрямий переклад передбачає вільнішу інтерпретацію для адаптації змісту до очікувань аудиторії. Наприклад, «*The Cinderella Man*» стало «*Нокдаун*», оскільки буквальний переклад «*Чоловік-Попелюшка*» не відповідав нормам української мови та не передавав сюжетної концепції фільму [5, с. 156]. Тож непрямий переклад допомагає реалізувати прагматичну адаптацію в межах культурного контексту.

Прийоми вилучення й додавання використовуються, відповідно, для досягнення лаконічності та уточнення змісту. Так, «*All I See Is You*» перекладено як «*Бачу лише тебе*», що звучить природніше й милозвучніше, а «*Tangled*» отримало розширену назву «*Рапунцель: Заплутана історія*», що уточнює сюжет і створює очікування казкової оповіді. Ці трансформації свідчать про активну роль перекладача як міжкультурного посередника.

Отже, переклад назв фільмів є багатовимірним процесом, що поєднує лінгвістичний, культурний і прагматичний аспекти. Дослівні переклади забезпечують точність, але іноді втрачають емоційно-культурний ефект, тоді як адаптовані варіанти сприяють ефективнішій комунікації, орієнтуючись на культурний код аудиторії. Вибір стратегії залежить від прагматичної мети – привернення уваги, передання атмосфери чи збереження авторського задуму. Переклад кінематографічних назв потребує мовної компетентності та глибокого розуміння культурного контексту, що визначає його лінгвопрагматичну специфіку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гушул Р. В., Федик В. В. Особливості перекладу назв фільмів з англійської мови на українську. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 21, т. 2. С. 159–163. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.21.2.32> (дата звернення: 02.10.2025).

2. Єфименко Т. М. Зіставна характеристика та проблеми перекладу назв американських та англійських кінофільмів українською мовою (відповідно до моделі SIOP). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Германські мови*. 2021. Том 32(71), № 5. Ч. 1. С. 133–137. DOI: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.5-1/23> (дата звернення: 02.10.2025).

3. Панченко О. І., Клименко Т. А. Конкретизація та її різновиди в практиці художнього перекладу з англійської мови українською. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2023. Вип. 4(207). С. 190–194. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-207-28> (дата звернення: 02.10.2025).

4. Капустіна О. В. Проблеми перекладу титульних назв. *Інституційний репозитарій «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*. 2017. С. 154–157. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3171a86e-94f8-4e6c-87f0-ef9c93239742/content> (дата звернення: 02.10.2025).

5. Postan L. Calque / Loan Translation: What Is It? *BLEND Blog*, 27 січня 2020 року. URL: <https://www.getblend.com/blog/calque-loan-translation> (дата звернення: 02.10.2025).

*Ковтунович Тетяна Петрівна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівник – канд. філол. наук, викл. Шуляк Ірина Михайлівна,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

ФУНКЦІЇ АНГЛІЙСЬКИХ ІДИОМ У ПОБУДОВІ ОБРАЗНОСТІ ТА СТИЛЮ

Ідіоми займають важливе місце в англійській мові як у художньому, так і в медійному дискурсі, оскільки вони слугують не лише засобом передачі усталених смислів, а й потужним інструментом створення образності та стилістичної виразності тексту. Їхній вжиток зумовлений прагненням автора надати висловлюванню яскравість, емоційну насиченість і культурну глибину.

Насамперед доцільно звернутися до тлумачення поняття «ідіома» (collocation або set phrase), від грец. «ідіома» – «особливий, самобутній»; це «стійкий неподільний, специфічний для певної мови вислів, ускладнений смисловий оборот зі словами, які, маючи окремий зміст, ускладнюють значення цілого, а також фразеологічні оскільки слова є нерозчленовуваними словами, чітко структурованими за балансом, але зі спільним значенням» [1]. Ідіома характерна лише для однієї мови, оскільки виникає через національні особливості, тож при перекладі її значення впливають.

На думку Р. Зубрицького, ідіоми відіграють важливу роль у модулюванні емоційного тону висловлювання, слугуючи інструментами як для підсилення, так і для пом'якшення емоційного забарвлення. Вони дозволяють мовцеві зробити емоційний вплив на співрозмовника більш точним і водночас гнучким, відповідно до комунікативної ситуації [2, с. 169].

Зокрема, деякі ідіоми функціонують як інтенсифікатори – вони підсилюють силу емоції або гостроту ситуації. Наприклад, вислів «*to be in hot water*» створює яскраву метафору складного становища, в якому перебуває людина, тим самим надаючи більшої ваги проблемі. Така експресивність корисна в дискурсі, де потрібно наголосити на серйозності чи драматичності подій.

Варто зазначити, що саме ідіоми забезпечують експресивну функцію, оскільки вони збагачують висловлювання емоційністю, висвітлюють ставлення мовця до предмета чи явища, надають мові жвавість і динамічність. Експресивність є однією з головних ознак, що робить їх незамінними засобами для підсилення художнього та комунікативного впливу. У межах функції можна виділити емоційно-оцінну експресію, яка відображає позитивне чи негативне ставлення мовця до об'єкта висловлювання [5, с. 56].

У свою чергу К. Магонова стверджує, що однією з провідних стилістичних функцій ідіом є формування виразного мовного образу [4, с. 47]. Завдяки своїй метафоричній природі ідіоматичні конструкції апелюють до уяви слухача чи читача, викликаючи асоціації, які підсилюють емоційний вплив висловлювання.

Загальновідомо, що ідіоми мають важливу роль у формуванні авторського стилю. Вони використовуються письменниками для створення автентичних діалогів, підкреслення соціального чи регіонального походження персонажів, а також для надання тексту глибшої культурної конотації. Як зазначає Ч. Баргер, вживання ідіом може слугувати маркером не лише стилю мовлення, а й культурного контексту персонажа, що особливо важливо в англомовному художньому дискурсі [6, с. 116].

Ідіоми також можуть інтенсифікувати зміст через порівняння або метафори, які використовуються в мовленні. Як стверджує Р. Робертс, ідіоми часто створюють образи, які здатні значно посилити ефект від передаваного змісту. Наприклад, «*to hit the nail on the head*» (буквально «вдарити по цвяху на голівку») використовується для того, щоб підкреслити, що думка або дія була точною і влучною, таким чином інтенсифікуючи виразність самого висловлювання [7, с. 87].

Крім того, значна кількість ідіом має характеризуючу функцію, завдяки якій вони можуть і переважно передавати властивості або риси осіб, предметів, явищ. Наприклад, ідіома «*mousy*» описує людину як тиху, сором'язливу чи непомітну. Така функція в деталізації образів і робить характеристики конкретними та емоційно забарвленими [5, с. 57].

Також вагомою є пізнавальна (когнітивна) роль ідіом. Вони виступають інструментом пізнання світу, при цьому в собі містять знання про ефективність і світоглядні моделі, що відображені в мові. Завдяки багатоплановості ідіоматичних висловів усвідомлення складної інформації полегшується, оскільки вона подається в образній формі, що відповідає метафоричній природі людського мислення.

Ще однією функцією є естетична, що виникає з того, що сам спосіб сприймання ідеї набуває художньої цінності. Красиві, насичені й точні ідіоматичні звороти створюють естетичне задоволення при сприйнятті мовлення або тексту, додаючи йому витонченості та стилістичної завершеності [5, с. 58].

Отже, ідіоми відіграють важливу роль у будові тексту. Вони створюють образність, формують стиль, передають емоції й поглиблюють зміст. Завдяки цьому ідіоми залишаються одним із найважливіших засобів виразності в англійській мові та активно використовуються як у художньому, так і в медійному дискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гладка В. А. Еволюція терміну ідіома та його дериватів у фразеологічній науці. Київ : Книгознавство, 2015. С. 35–36.
2. Зубрицький Р. Я., Вірстюк О. Д., Богайчук О. С. Особливості прагматичних ідіом в англійській мові та специфіка їх перекладу на українську мову. *Закарпатські філологічні студії* / редкол.: І. М. Зимомря (голов. ред.), М. М. Палінчак, Ю. М. Бідзіля та ін. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика»,

2024. Т. 1. Вип. 33. С. 168–173. Бібліогр. : С. 172–173 (9 назв); рез. укр., англ. URL http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/33/part_1/31.pdf (дата звернення: 30.09.2025).

3. Ковалюк Ю. К Ідіоматика сучасної англійської мови: електронні дані та концептуальне знання : монографія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 304 с.

4. Магонова К. В. Порівняння британських та американських еквівалентних за значенням ідіом. Дніпро, 2018. 53 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/168413775.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

5. Сингаївська А. В., Мосейчук О. М. Функція, функціональність і функціональний клас: функціональний підхід до вивчення ідіоматики. *Вісник Житомирського державного університету імені І. Я. Франка*. 2006. №27. С. 55–59.

6. Burger H. Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen. 4th edition. Berlin: Erich Schmidt, 2010. 241 S.

7. Roberts R., Edwards L. High Note 5. Harlow : Pearson Education Limited, 2021. 190 p.

*Колягіна Дарина Андріївна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Суховецька Людмила Валентинівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ЛЕКСИКО-СИНТАКСИЧНА ЕКСПРЕСІЯ ХУДОЖНЬОГО КОНТЕКСТУ ІЗ СОМАТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ

Дослідження експресивних засобів художнього тексту завжди знаходиться у фокусі уваги сучасних лінгвістів, адже саме вони забезпечують емоційно-образне наповнення тексту й індивідуальність авторського стилю. Особливе місце в цьому процесі посідають соматизми – мовні одиниці, пов’язані з тілесністю, які віддавна є важливими маркерами внутрішнього світу людини. Завдяки їм митець відтворює психологічні стани, емоційні реакції, створює художні образи, що резонують із читачем. Аналіз лексичного рівня експресії у вживанні соматичних одиниць дозволить побачити, як саме через соматизми автори підсилюють емоційність, психологізм та експресивність тексту. Розглянемо декілька прикладів із соматизмом *eyes*:

...it came from Netherfield, and the servant waited for an answer. Mrs. Bennet’s eyes sparkled with pleasure, and she was eagerly calling out, while her daughter read [1]. Лексема *eyes* набуває експресивного відтінку через метафоричне дієслово *sparkled*, що передає емоційний стан радості та захоплення у героїні. Тут експресія спрямована на позитивний емоційний підйом, а очі виступають “дзеркалом душі”.

His countenance was, as usual, cadaverously wan – but, moreover, there was a species of mad hilarity in his eyes – an evidently restrained hysteria in his whole

demeanor [7]. Оксюморон *mad hilarity* у поєднанні з *eyes* створює атмосферу тривожності, психічної нестабільності. Очі стають виразником прихованої загрози, несамовитого стану. Лексема *countenance* (відповідник високого стилю лексеми *face*) описується через епітети *cadaverously wan* (мертвотно-блідий), що створює моторошну експресію. Тут використано метафоричне перенесення тілесного на психологічний стан (близькість до смерті, духовна криза).

У наступному уривку *...and hardly was a reproachful flash from Tess's dark eyes needed to make her father and mother rise from their seats, hastily finish their ale, and descend the stairs behind her...* [6] метафоризація *flash* передає властивість очей до блискавичної реакції, майже фізичного впливу. Тут експресія відбиває силу докору й емоційного впливу на оточення.

Соматизм *eyes* у художньому контексті вживаються метафорично як найекспресивніший “соматичний маркер” внутрішнього стану (радість, божевілля, докір, антипатія).

“This is nothing,” cried she: “I was only going to say that heaven did not seem to be my home; and I broke my heart with weeping to come back to earth [3]. Частотно-вживаний фразеологізм *broke my heart* передає семантику глибокого відчаю, емоційної руйнації. Тут соматизм *heart* стає символом почуттів, передусім страждання й втрати. Експресія досягається через метафоричне осмислення серця як осередку емоцій у поєднанні з гіперболізацією.

Eliza and Georgiana, evidently acting according to orders, spoke to me as little as possible: John thrust his tongue in his cheek whenever he saw me, and once attempted chastisement [2]. Ідіоматичний вираз, що маркує зневагу, насмішку. Лексема *tongue* набуває експресії через тілесний жест, що безпосередньо передає емоційне ставлення персонажа до іншого.

That eye of hers, that voice stirred every antipathy I had. Shaking from head to foot, thrilled with ungovernable excitement, I continued... [2]. Фразеологізм *from head to foot* передає тотальність фізіологічної реакції (тремтіння всього тіла). Це метонімічний спосіб вираження, коли тіло виступає маркером сильного афекту. Експресія будується на гіперболізації, повному охопленні тіла емоцією, що підкреслює інтенсивність переживання.

На лексичному рівні експресивність соматизмів проявляється через метафоризацію, епітети з високим емоційним зарядом, фразеологізми та ідіоми, метонімію (тілесна реакція як показник внутрішнього стану). Соматичні одиниці виступають експресивними маркерами психологізму, завдяки яким автори передають не тільки зовнішні ознаки, а й найтонші внутрішні стани героїв.

Експресія тексту посилюється коли одночасно використовується два чи більше стилістичних засобів як у наведеному далі прикладі: *...and the strange little figure there gazing at me, with a white face and arms specking the gloom, and glittering eyes of fear moving where all else was still, had the effect of a real spirit* [2]. Словосполучення *glittering eyes of fear* має виразну експресивність, бо воно поєднує соматизм *eyes* із емоційним станом страху через метафоричний

образ. Епітет *glittering* створює відчуття неприродного світіння. Очі ніби набувають власного джерела світла – це підсилює атмосферу фантастичності. Експресія посилюється наявністю оксюморона. Зазвичай *glittering eyes* асоціюється з радістю, життям, іскрою емоцій. Але тут воно контрастує зі словом *fear*. Ця парадоксальність поєднання породжує внутрішню напругу, бо блиск очей виникає не від радості, а від сильного переляку.

Проаналізуємо виразність наступного фрагменту: *He stood, for a moment, with the blood so tingling through all his veins from terror, that he felt as if he were in a burning fire* [4]. Словосполучення *the blood so tingling through all his veins* має потужний експресивний заряд. Страх і жах хлопчика подані не просто як почуття, а як фізичне відчуття, тобто “кров пульсує, тремтить у всіх жилах”. Це робить стан героя тілесно відчутним для читача. Метафоричність дієслова *tingling* (поколювання, тремтіння, пульсація) створює образ внутрішнього струму, що біжить по тілу. Воно ніби передає електричний шок страху, який паралізує і водночас змушує діяти. Слід зазначити, що опис почуття страху не завершується автором. Образне порівняння, що межує з гіперболою *as if he were in a burning fire* робить емоційний стан максимально відчутним, підкреслює безпорадність і паніку. Отже, емоція страху трансформується у фізичне відчуття, яке стає настільки інтенсивним, що герой переживає його як справжній біль і вогонь у тілі. Це яскраво передає реалістичність дитячого жаху Олівера й водночас підсилює драматичність сцени.

В проаналізованих фрагментах із соматичним компонентом експресія може досягатися не лише за допомогою слів, а й на синтаксичному рівні. Ось приклад:

What a consternation of soul was mine that dreary afternoon! How all my brain was in tumult, and all my heart in insurrection! Yet in what darkness, what dense ignorance, was the mental battle fought! [2]. По-перше, увесь уривок побудований на основі екскламативно-емоційних конструкцій *What...! How...! Yet...*. Трикратне використання вигуків та окликів створює ефект “емоційного вибуху”, передає силу внутрішніх переживань. Це стилістично підсилює драматичність стану героїні. Інверсія, замість звичного порядку слів, привертає увагу, увиразнює ключові компоненти *consternation, tumult, insurrection* і надає фразам урочисто-піднесеного звучання. Паралелізм разом із повтором структури *all my... was in* створює ритм і симетрію. Це стилістичне підсилення робить внутрішній стан героїні схожим на “битву”, що очевидно підтверджується синонімами із семантикою боротьби *tumult, insurrection, battle*.

Експресія вибудовується насамперед на синтаксичному рівні і в такому прикладі: *What a face he had, now that it was almost on a level with mine! what a great nose! and what a mouth! and what large prominent teeth!* [2]. Повтор вигукової конструкції *What a...!* створює ритм, що передає емоційне потрясіння й посилюваний жах. Кожна нова деталь нарощує напругу. Більшість речень еліптичні: відсутні дієслова-зв'язки). Це надає мовленню фрагментарності, яка

передає спонтанність реакції героїні, майже крик відрази й страху. Синтаксична модель паралелізму повторюється для різних частин обличчя: *face – nose – mouth – teeth*. Такий поступовий перелік створює ефект перебільшеної деформації, ніби герой складається з жахливих окремих фрагментів.

Виразність наступного прикладу побудована на антитезі. *My dear old doll! I was such a shy little thing that I seldom dared to open my lips, and never dared to open my heart, to anybody else* [5]. Антитеза подана через протиставлення зовнішнього й внутрішнього, протиставленні мовлення та почуття. Словосполучення *open my lips* означає поділитися словами, в той час як *open my heart* означає довірити свої почуття. Навіть якщо вона зрідка говорила, то серце завжди залишалося закритим. Наявність опозиції прислівників *seldom dared / never dared* підсилює антонімічність зображуваних дій героїні.

Отже, експресивність у розглянутих уривках ґрунтується на жестово-соматичному коді. Соматичні одиниці на лексичному рівні набувають метафоричності, метонімічності, гіперболізації, входять до складу фразеологізмів / ідіом, оксюморонів, які створюють драматичність сцени. На рівні синтаксису експресія полягає у використанні вигуківих окличних речень, інверсії, антитез, паралельних конструкцій, повторів, уривчастому синтаксисі, які відтворюють ритм, урочистість і напруженість внутрішньої боротьби героїв, створюють ефект емоційного наростання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Austine J. Pride and Prejudice. URL: <https://www.gutenberg.org/files/1342/1342-h/1342-h.htm> (дата звернення: 02.10.2025).
2. Brontë Ch. Jane Eyre. URL: <https://www.gutenberg.org/files/1260/1260-h/1260-h.htm> (дата звернення: 02.10.2025).
3. Brontë Ch. Wuthering Heights. URL: <https://www.gutenberg.org/files/768/768-h/768-h.htm> (дата звернення: 02.10.2025).
4. Dickens Ch. Oliver Twist. URL: <https://www.gutenberg.org/files/730/730-h/730-h.htm> (дата звернення: 02.10.2025).
5. Dickens Ch. Bleak House. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/1023/pg1023-images.html> (дата звернення: 02.10.2025).
6. Hardy Th. Tess of the d'Urbervilles. URL: <https://www.gutenberg.org/files/110/110-h/110-h.htm> (дата звернення: 02.10.2025).
7. Poe A. The Fall of the House of Usher. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/932/pg932-images.html> (дата звернення: 02.10.2025).

*Корнєв Дмитро Олегович, здобувач ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Бережна Маргарита Василівна,
Запорізький національний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ВОЛОНТЕРСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

На початку вересня я, як студент освітньої програми «Переклад (англійський)» факультету іноземної філології ЗНУ узяв участь у волонтерському проєкті з тайванськими стоматологами організації *Chinese Christian Dental Services*. Цей досвід став практичним випробуванням перекладацьких умінь у сфері медичної термінології та продемонстрував специфіку усного перекладу в реальних умовах взаємодії лікаря і пацієнта.

Актуальність досліджуваного досвіду зумовлена кількома чинниками. По-перше, для здобувачів вищої освіти спеціальності «Переклад» практика є ключовим етапом формування професійної компетентності, оскільки саме в реальних умовах спілкування перевіряються здатність швидко орієнтуватися, адаптувати терміни до контексту та зберігати точність перекладу. По-друге, волонтерська діяльність набуває особливого значення в умовах війни в Україні та гуманітарної кризи в прифронтових регіонах, де фахівці з перекладу можуть сприяти покращенню комунікації між іноземними медичними командами й місцевим населенням. Таким чином, поєднання перекладацької практики з волонтерством стає формою соціальної відповідальності майбутніх перекладачів.

У межах проєкту переклад здійснювався усно в мовній парі англійська ↔ українська під час спілкування лікарів-стоматологів із пацієнтами: під час оглядів, обговорення результатів лікування, пояснення рекомендацій і процедур. Робочий день тривав від ранку до вечора без перерв, тому виникала потреба працювати швидко, мислити гнучко та добирати відповідники в режимі реального часу. Попередня самостійна підготовка, зокрема укладання переліку найуживаніших термінів на основі *Glossary of Dental Terms*, значно полегшила роботу й засвідчила важливість самоосвіти для майбутніх перекладачів.

У процесі перекладу доводилося працювати з широким спектром стоматологічної лексики. Найуживанішими виявилися терміни *tooth, crowns, exposed roots, gums (gingiva), tooth filling, implant, prosthetics, teeth whitening, dental cleaning, bite, saliva, check-up, floss, braces, bridge, x-ray, tooth decay*. Ці одиниці швидко засвоювалися завдяки частому повторенню. Певні труднощі викликали слова *dental pulp, plaque* та *super floss*. Перший термін вимагав розуміння анатомічної структури зуба; другий після перекладу лекції для пацієнтів було осмислено як наліт, що з часом перетворюється на *dental stone* – зубний камінь; для *super floss* використовувався описовий варіант – «спеціальна зубна нитка для очищення під брекетами».

Робота в міжнародній команді вимагала не лише мовної, а й психологічної готовності. Тайванські стоматологи спілкувалися англійською з акцентом, тому необхідно було швидко адаптуватися до вимови, ставити уточнювальні запитання та переформулювати фрази. У таких ситуаціях проявлялася важливість комунікативної гнучкості та прагнення до взаєморозуміння між сторонами.

Завдання перекладача полягало не лише в точній передачі медичних термінів, а й у забезпеченні ефективної комунікації між лікарем і пацієнтом. Часто складні поняття доводилося адаптувати до рівня сприйняття людей без медичної освіти: наприклад, *periodontitis* тлумачилося як «запалення ясен», а *gingivitis* – як «початкова форма запалення ясен». Такий підхід сприяв уникненню непорозумінь і підтриманню довіри пацієнтів. Важливу роль відігравав спокійний, ввічливий тон та детальне пояснення процесів та понять.

Досвід роботи з медичною термінологією у волонтерському середовищі показав, що успіх перекладу залежить не лише від знання термінів, а й від уміння швидко орієнтуватися в контексті, розуміти ситуацію на рівні невербального спілкування та формулювати повідомлення так, щоб його зрозуміли обидві сторони. Практика роботи з тайванськими стоматологами сприяла розвитку оперативного мислення, лексичної пам'яті та вміння працювати у стресовій ситуації. Цей досвід також підкреслив роль перекладача як посередника між культурами: завдяки точному і зрозумілому перекладу лікарі могли ефективніше допомагати пацієнтам, а пацієнти – отримувати якісне лікування та професійні рекомендації.

Отже, переклад стоматологічної термінології вимагає від перекладача не лише високого рівня володіння англійською мовою, а й гнучкості мислення, швидкої реакції та психологічної стійкості. Досвід волонтерської участі у проєкті з тайванськими стоматологами засвідчив, що поєднання професійної підготовки, самостійного навчання й практичної діяльності створює умови для формування ключових компетентностей перекладача у сфері медичної комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Glossary of Dental Terms. URL: <https://www.dentist.ie/your-oral-health/glossary-of-dental-terms.5622.html> (дата звернення: 05.10.2025).
2. Student FIF tested translation skills working with an international team of volunteers. URL: https://www.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=66297&lang=ukr (дата звернення: 05.10.2025).

Красняк Альбіна Сергіївна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

UKRAINIAN–ENGLISH TRANSLATION: BRITISH AND AMERICAN ENGLISH VARIATIONS

Ukrainian–English translation requires careful attention to the linguistic and cultural norms of both languages, particularly when distinguishing between British and American English. Ukrainian expressions often contain elements that do not have direct equivalents in English. Translators must balance semantic accuracy with natural phrasing appropriate for the target variety, ensuring that the translation reads smoothly and respects the conventions of the chosen English variant [1–3]. This is particularly important for professional, academic, or technical texts, where even minor inconsistencies can affect clarity and credibility.

Vocabulary differences between British and American English have a significant impact on translation decisions. For instance, the Ukrainian sentence *Вона взяла заплічник, печиво й чипси* is translated as *She took her rucksack, biscuits, and crisps* in British English, while in American English it becomes *She took her backpack, cookies, and potato chips*. Similarly, *Він залишив автомобіль і причіп на паркувальному майданчику* is rendered as *He left his car and trailer in the car park* in British English, versus *He left his automobile and trailer truck in the parking lot* in American English. Seasonal and footwear terms also differ: *Восени діти взувалися в кросівки й спускалися ліфтом* translates as *In autumn, the children put on trainers and went down by the lift* in British English and *In fall, the children put on sneakers and went down by the elevator* in American English. These examples illustrate the necessity for translators to select vocabulary carefully, taking into account the audience, context, and purpose of the text, as lexical choices can influence both clarity and cultural appropriateness [2].

Orthographic differences are another key factor. British English employs *-ise* endings (*organise*) and doubles consonants in verbs ending in *-l* when adding suffixes (*travelling, cancelled*). American English, in contrast, uses *-ize* (*organize*) and single consonants (*traveling, canceled*). For example, the Ukrainian sentence *Програму було завершено після ретельних поведінкових досліджень* is translated as *The programme was finalised after rigorous behavioural assessments* in British English, whereas in American English it becomes *The program was finalized after rigorous behavioral assessments*. Another example is *Дослідники організували дані в кольорові таблиці та занесли їх до каталогів*, which is rendered as *The data were organised in colour-coded spreadsheets and catalogued by researchers* in British English, and *The data were organized in color-coded spreadsheets and cataloged by researchers* in American English. Adhering to these orthographic conventions ensures semantic fidelity and aligns the translation with professional and academic expectations, enhancing the readability and credibility of the final text.

Technical terminology further illustrates the importance of selecting the correct variety. The sentence *Алюмінієву рамку пофарбували в сірий колір та обладнали волоконно-оптичними датчиками* is translated as *The aluminium framework was painted grey and fitted with fibre-optic sensors* in British English, and *The aluminum framework was painted gray and fitted with fiber-optic sensors* in American English. Consistent spelling and terminology are essential for maintaining precision in scientific and professional writing, where inaccuracies can lead to misunderstandings or reduced trust in the material.

Temporal and numerical conventions also differ between British and American English and must be observed carefully. Ukrainian dates, such as *5 жовтня 2025 року*, are rendered as *5 October 2025* in British English and *October 5, 2025* in American English. Similarly, the 24-hour clock aligns with British usage, whereas American English generally uses the 12-hour clock with AM/PM indicators. For instance, *Зустріч відбудеться о 14:30 у понеділок, 5 жовтня 2025 року* becomes *The meeting will take place at 14:30 on Monday, 5 October 2025* in British English, while *Конференція почнеться о 9:00 ранку 12 грудня 2024 року* is rendered as *The conference will start at 9:00 AM on December 12, 2024* in American English. Correctly adapting these conventions ensures that the translated text is unambiguous and easily interpretable by the target audience.

Punctuation conventions, particularly nested quotations, also differ between the two varieties. The Ukrainian sentence *Джейн повідомила: «Делія сказала: «Це ніколи не спрацює»»* is rendered as *Jane said, ‘Delia said, “This will never work”’* in British English, using single outer quotes and double inner quotes, and as *Jane said, “Delia said, ‘This will never work’”* in American English, with double outer quotes and single inner quotes. Similarly, *Керівник сказав, що звіт потрібно завершити восени* becomes *The counsellor said, ‘The report must be finalised in autumn’* in British English and *The counselor said, “The report must be finalized in fall”* in American English. These examples demonstrate the importance of adapting punctuation, spelling, and vocabulary consistently to maintain professional accuracy and readability.

Effective translation requires attention to vocabulary, spelling, punctuation, temporal conventions, and professional or technical terminology. Translators must consider the audience, context, and purpose of the text, ensuring that the translation is both accurate and culturally appropriate. Integrating authoritative style guides, reference resources, and automated tools can support this process, but human expertise remains essential for managing subtle linguistic and stylistic nuances.

In conclusion, Ukrainian–English translation is shaped by the interaction between the source language and the conventions of British and American English. Differences in vocabulary, spelling, punctuation, temporal expressions, and technical terminology influence clarity, professional tone, and audience comprehension. Attentive and consistent application of these conventions enables translators to produce high-quality, culturally appropriate, and readable translations for diverse English-speaking audiences.

REFERENCES

1. British Council – *LearnEnglish: British English and American English*. URL: <https://learnenglish.britishcouncil.org/grammar/b1-b2-grammar/british-english-american-english> (accessed 3 October 2025).
2. Cambridge Dictionary – *British and American English*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/us/grammar/british-grammar/british-and-american-english> (accessed 3 October 2025).
3. LetPub – *American and British English: Quick Guide for Scientific Writing*. URL: https://www.letpub.com/author_education_american_british_english (accessed 3 October 2025).

*Лиманська Світлана Сергіївна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Семенова Олена Валентинівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

НЕОЛОГІЗАЦІЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

Мова – явище, яка є відображенням суспільства, в якому вона функціонує. Навіть незначні зміни в суспільстві, його повсякденному та культурному житті суттєво впливають на мову, що реагує на все чутливо, – введення нових лексичних одиниць в словниковий склад мови. Виникають нові поняття, які мають бути названими, що викликає появу неологізмів.

Дослідженням неологізмів займалися як вітчизняні так і зарубіжні дослідники: М. Алефіренко, І. Білодід, Т. Гейко, О. Косович, О. Чередниченко, Ю. Зацний, Н. Хабарова, Н. Вітомська, М. Гольцова, І. Білецька, Н. Лисенко, М. Коен, Л. Деруа, Ж. Дикі-Кидирі, К. Марсія, Ж. С. Корбей, А. Гус, Ф. Годен, Ж. Ф. Саблероль, Ж. Прюво, К. Марселезі, Ж. Мунен, А. Blank, D. Reah, D. Crystal, R. Barnhard. Серед французьких лексикологів, які досягли у розробці теоретичних і методичних питань неології найбільших успіхів можна назвати L. Deroy, M. Cohen, B. Gardin, A. Darmsteter, L. Guilbert, P. Gilbert. Відомі американські та англійські лінгвісти займалися практичними лексикографічними проблемами неологізмів; серед науковців – G. Cannon, W. Lee, J. Algeo, J. Simpson, R. Baayen, C. Cutler. Відомі вітчизняні й зарубіжні лінгвісти досліджували неологізми у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, а саме: С. Мойсеєнко, Н. Тимощук, В. Гладка, В. Нечипоренко, Н. Іваницька, О. Філь, І. Шилінська, Л. Терещенко [5; 6; 7; 10].

Пандемія COVID-19 сприяла виникненню неологізмів медичної тематики. Неологізми часів пандемії COVID-19 досліджували І. Гліс, Е. Труйє, Л. Верон, М.-Н. Дріво, Б. Серкіліні, Е. Нее [2, с. 63].

По-різному відбувалося виникнення неологізмів: запозичалися з інших мов, у самій мові утворювалися нові лексеми шляхом суфіксації, префіксації, okazionalizmi (авторські неологізми), абревіації (скорочення), наданням нових

значень вже існуючим словам тощо. Ю. Зацний поділяє неологізми на: «лексичні (нові слова); фразеологічні (нові стійкі словосполучення); семантичні (нові лексико-семантичні варіанти слів або нові варіанти стійких словосполучень)» [6, с. 117].

Неологізми широко проникли в усі сфери нашого життя: політику, культуру, освіту, економіку, енергетику, кулінарію, туризм, спорт, автомобільну галузь, інформаційно-комунікаційні технології, медицину, науку, молодіжне мовлення.

Немає однозначного визначення терміна «неологізм». Однак є параметри для конкретизації поняття неологізму, як-от: новизна, локація в просторі, локація в часі, мовна свідомість, комунікативне обмеження та номінативний аспект. Термін «неологізм» у французькій мові виник у 1735 році. Пік неологізації припав на другу половину XX століття.

На думку багатьох лінгвістів розвиток та збагачення мови відбувається за рахунок процесу неологізації. Лінгвісти класифікують неологізми за чотирма типами:

I. За видом мовної одиниці:

1) *неолексеми* – нові слова, що запозичені, *brunch* – *breakfast* + *lunch* – особливий прийом їжі, що поєднує сніданок і обід;

2) *неофраземи* – нові, стійкі сполучення слів із ідіоматичною семантикою, «*Être sur son 31*» – бути одягненим у найкращому вбранні, елегантно, «*Avoir la pêche*» – бути в доброму настрої, повним сил та енергії, *presse jaune* – жовта преса;

3) *неосемеми* – нові значення старих слів, *corona*.

II. За ступенем новизни мовної одиниці:

1) *абсолютні неологізми (сильні)* – слова, які раніше були відсутні в мові, *bot* – автономна комп'ютерна програма, часто заснована на штучному інтелекті, здатна підключатися до серверів і виконувати різні автоматизовані завдання;

2) *відносні неологізми (слабкі)* – слова, що існували раніше, але зараз мають інше значення, *corona*.

III. За видом означуваної реалії позначають:

1) *нову реалію*;

2) *стару реалію*;

3) *актуалізовану реалію*;

4) *відмираючу реалію*;

5) *неіснуючу (гіпотетичну) реалію*.

IV. За способом утворення:

1) *запозичені* (зовнішні та внутрішні);

2) *словотвірні* (утворені за словотвірними моделями);

3) *семантичні* (нові значення лексичних одиниць) [4, с. 31].

У французькій мові найбільш продуктивними засобами формування неологізмів є суфіксальний та префіксальний способи словотвору. За даними Гейко Т. М., серед зареєстрованих неологізмів 75 % утворено шляхом префіксації, 7,3 % – словоскладанням, 6,36 % – запозичення, 5,5 % – способом

суфіксації [3, с. 37]. 6 % неологізмів у сучасній французькій мові складають запозичення [3, с. 47]. Серед мов, із яких запозичуються неологізми, перше місце посідає англійська мова (91 %), потім іспанська (4,5 %), арабська (3 %) й італійська (2 %) [3, с. 38]. Ми поділяємо думку Гейко Т. М. про те, що більша частина неологізмів має суфіксальний та префіксальний способи словотвору.

Абревіація французької мови виділяє три способи: усічення, утворення ініціальних абревіатур та телескопія (або словозлиття). Є три типи усічення:

- афреза (усічення першої кореневої морфеми складного слова, наприклад, *bus* (*autobus*);

- синкопа (усічення ненаголошеного звуку, або групи звуків, або навіть цілого складу в середині слова, наприклад, *p'tit* (*petit*);

- апокопа (усічення останньої частини слова), до прикладу, *photo* (*photographie*), *ciné* (*cinéma*), є найпоширенішою у французькій мові [9, с. 23].

Інший поширений тип скорочення у французькій мові – це ініціальні абревіатури (*sigles*), які утворюються від початкових літер компонентів словосполучення. Вони можуть складатися з двох і більше букв, до прикладу, *lycée professionnel* – *L.P.*; *président – directeur général* – *P.D.G.* Переважаючими у французькій мові є три та чотирилітерні абревіатури, наприклад, *Service d'aide médicale d'urgence* – *SAMU*, *Société protectrice des animaux* – *S.P.A.*

Три типи абревіації існують у французькій мові:

1. Усічення / *la Troncation* – відбувається скорочення кінцевого складу без додавання суфіксів, наприклад: *télévision* – *télé*, *faculté* – *fac*, *écologiste* – *écolo*.

2. Композитна абревіація / *Le télescopage* частина одного слова зливається з іншою утворюючи нове слово, наприклад: *sous-officier* – *sous-off* (унтер-офіцер), *vélodrome d'hiver* – *vél d'hiv*.

3. Ініціальні слова / *Les sigles* – запозичення з латині *P.S.* – *post scriptum*, *NB* – *nota bene* та інші [9, с. 24].

Французька мова, як калькування з англійської мови, використовує термін *mots-valises* – «слова-валізи», хоча поряд з ним існують інші означення: *mots-sandwichs* – «слова-бутерброди», *mots emboîtés* – «слова-вставки», *mots-centaures* – «слова-кентаври», *amal-game* – «амальгама» [8, с. 429].

Експресивне забарвлення мають слова-валізи: *covidivorce* – *covid* + *divorce* як наслідок перебування подружжя разом на самоізоляції, *covidiot* – *covid* + *idiot* – нерозсудлива особа, яка не дотримується правил санітарної безпеки [2, с. 65], *alicament* – *aliment* + *médicament* – їжа з лікувальними властивостями, *brunch* – *breakfast* + *lunch* – особливий прийом їжі, що поєднує сніданок і обід.

Дослідники поділяють неологізми за сферами вживання: загальновживані та спеціальні.

Термін «*liquidateur*» – «ліквідатор наслідків аварій на АЕС» увійшов у французьку мову після аварії на АЕС «Фукусіма – 1» в Японії та у березні 2011 року, яку спричинив землетрус. Для молоді є характерними розмовні неологізми: «*pipeauter*» – «брехати, розповідати нісенітниці», «*rapoter*» – «базікати», «*marrade*» – «веселощі, сміх», «*gloups*» – вигук, що виражає

здивування. Неологізмами в кулунарній сфері – «сурсак» (з англ., «чашковий торт») – «кекс, тістечко невеликого розміру, запечене в тонкому папері або алюмінієвій чашці та призначене для вживання в їжу однією людиною; «le bobun» – «в'єтнамський салат на основі рисової локшини і яловичини» [1, с. 170].

Для включення неологізмів до французьких словників вони мають відповідати двом основним вимогам:

1) активно вживатися в усному та писемному мовленні;

2) не мати лексичних еквівалентів у французькій мові або яке вони описують, як таке.

У 2013 року в «Le Petit Robert» було включено біля 300 нових слів та виразів [1, с. 169]. У 2015 році в словнику «Le Petit Larousse» з'явилися *hashtag* (слово-ключ зі знаком дієза в кінці, що дозволяло знаходити всі повідомлення в мікроблогах на цю тему в соціальній мережі «Твіттер») та *selfie* (автопортрети, що розміщуються в соцмережах, зроблені за допомогою фотокамери) [9, с. 30].

Словник «Le Petit Larousse» 2022 року видання поповнився 170 новими словами, з яких третина пов'язана з пандемією COVID-19. Б. Серкіліні, лінгвіст та науковий консультант словника, за кількістю неологізмів порівняв добу пандемії COVID-19 із періодом Великої французької революції. Він звернув увагу на швидку мовну динаміку та констатував мовні зміни небачені донині [2, с. 64]. Велику кількість неологізмів доби пандемії COVID-19 внесено до словників «Le Petit Larousse» та «Le Petit Robert» [2, с. 66]. Проаналізувавши неологізми, що внесені до словників «Le Petit Larousse» та «Le Petit Robert» доби пандемії COVID-19, можна зробити висновок, що неологізми утворені за допомогою префіксів «anti-», «non-», «avant-», «après-», «post-», «auto-», «semi-», «quasi-», «dé-», «re-», «pré-», «primo-», наприклад *anti-corona*, *non-covid*, *avant-confinement*, *après-covid*, *post-corona*, *déconfinement*, *reconfiner*, *autoconfinement*, *semi-confinement*, *prévaccinale*, *primo-immuni*.

Отже, поява неологізмів – це досить продуктивний процес. Який сприяє постійному розвитку та оновленню фонду неологізмів. У зв'язку з глобалізацією та індустріалізацією мова постійно буде поповнюватися неологізмами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні питання гуманітарних наук, наук. видання. Вип. 36. Т. 1. Дрогобич : Вид. дім «Гельветика», 2021. 318 с.

2. Актуальні питання гуманітарних наук, наук. видання. Вип. 45. Т. 2. Дрогобич : Вид. дім «Гельветика», 2021. 2088 с.

3. Гейко Т. М. Лексичні запозичення у неологічному вимірі сучасної французької мови. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики* : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка / головний ред. Н. М. Корбозерова. (2002–2022). К. : Юстон, 2022. Вип. 42. С. 31–48.

4. Дзюбіна О. І. Структура, семантика та прагматика сленгових неологізмів соціальних мереж TWITTER та FACEBOOK (на матеріалі англійської мови) : дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 10.02.04 германські мови. Львів, 2016. 206 с.

5. Журавська В. О. Неологізми в французькому політичному дискурсі URL: <https://www.repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0dc631f4-0a21-436b-99ba-81fd994bbabb/content> (дата звернення: 23.09.2025)

6. Закарпатські філософські студії, наук. видання. Вип. 24. Т. 1. Дрогобич : Вид. дім «Гельветика», 2022. 220 с.

7. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету, наук. збірник. Серія : Філософія, №69. Т. 1. Дрогобич : Вид. дім «Гельветика», 2024. 230 с.

8. Смущинська І. В. Французька лексикологія. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 600 с.

9. Яценко К. О. Французька інноваційна лексика: структурно-семантична характеристика і переклад українською мовою : кваліф. робота 035.055 / Київський національний лінгвістичний університет.

10. STUDIA LINGUISTICA : зб. наук. праць / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Вип. 6. Т. 1. К. : ВПЦ «Київський університет», 2012. 400 с.

*Литвиненко Карина Андріївна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. пед. наук, доц. Зінченко Вікторія Миколаївна,
Донецький державний університет внутрішніх справ*

ФУНКЦІОНАЛЬНА ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ОБ'ЄКТ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Сучасна українська лінгвістика розвивається в руслі новітніх наукових парадигм, де провідне місце належить функціональному підходу. Функціональна граматика розглядає мовні одиниці не ізольовано, а в їхньому функціонуванні у тексті, комунікативному акті та дискурсі, що відповідає сучасним тенденціям когнітивної та комунікативної лінгвістики [3].

Функціональна граматика виходить за межі традиційної морфології та синтаксису, оскільки акцентує увагу на категоріях, які реалізуються через систему форм та структур. Це передусім граматичні категорії виду, часу, стану, модальності, предикативності, комунікативного типу речення тощо. Як зазначає І. Вихованець [1, с. 27], функціональний підхід дозволяє пояснити динаміку мовних явищ у зв'язку з їхнім семантичним і прагматичним навантаженням.

Одним із важливих аспектів сучасних досліджень є аналіз функціонально-семантичних полів. Вони охоплюють різнорівневі одиниці, що об'єднані спільним значенням. Так, функціонально-семантичне поле модальності

охоплює як граматичні засоби (дієслівні форми, частки), так і лексичні (модальні дієслова, прислівники) [5]. Такий підхід дає змогу побачити системність мови в її реальному функціонуванні.

Функціональна граматики також розглядає категорію комунікативної організації висловлювання. Зокрема, синтаксичні структури аналізуються через призму актуального членування речення – тема та рема. Це положення активно розробляється у працях українських і зарубіжних лінгвістів [4, с. 115]. Актуальне членування дає змогу дослідити інформаційну структуру тексту та механізми смислового виділення елементів висловлювання.

Значна увага у функціональній граматиці приділяється взаємодії граматики й прагматики. Граматичні структури розглядаються не лише як формальні конструції, а як засоби впливу на адресата. Наприклад, уживання наказового способу має не тільки граматичне, а й прагматичне значення – воно орієнтоване на організацію комунікації [2, с. 49].

Особливого значення набувають дослідження функціональної граматики у зв'язку з розвитком сучасної комунікативістики та когнітивної науки. Це зумовлено потребами міждисциплінарного підходу, адже мова постає як інструмент концептуалізації й категоризації світу. Як підкреслює О. Потебня [6], граматичні категорії відображають не лише внутрішню організацію мови, а й особливості ментальності народу.

Таким чином, функціональна граматики української мови є одним із найбільш перспективних напрямів сучасної лінгвістики. Вона поєднує системний і комунікативно-когнітивний підходи до аналізу мовних явищ, дає змогу дослідити взаємодію граматичних форм із прагматикою та дискурсом. Перспективними напрямками подальших студій є розширення досліджень функціонально-семантичних полів, застосування методів корпусної лінгвістики та когнітивного моделювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. Київ : Пульсари, 2004. 398 с.
2. Вихованець І. Р. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. Київ : Наукова думка, 2015. 256 с.
3. Галян О. В. Загальне мовознавство : навчально-методичне видання. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 69 с.
4. Матезіус В. Основи функціонального вивчення мови. Прага : Карлов університет, 1970. 212 с.
5. Олександренко К. В., Горпинюк О. П., Гайдаєнко О. Ф. Функціональна граматики української та англійської мов : порівняльний аналіз. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 8 (14). С. 243–257.
6. Потебня О. Думка і мова. URL: https://pidru4niki.com/1151040937734/filosofiya/oleksandr_potebnya_1835-1891 (дата звернення: 04.10.2025).

*Ляшенко Сергій Володимирович, аспірант,
кафедра прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова*

МОДЕЛЮВАННЯ ДЕФІНІЦІЙ БАЗОВИХ АНГЛІЙСЬКИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Моделювання дефініцій лінгвістичних термінів є складним процесом, що вимагає врахування семантичних особливостей термінів та специфіки наукового стилю обох мов. При перекладі англійських лінгвістичних термінів українською мовою необхідно зберігати точність наукового поняття та адаптувати його до системи української лінгвістичної термінології.

Базові фонетичні терміни англійської мови потребують особливого підходу до моделювання дефініцій українською мовою. Термін «aspiration» в англійській фонетиці позначає додатковий видих при вимові проривних приголосних. В українській мові відповідний термін «придих» має вужче значення, оскільки явище аспірації не характерне для української фонетичної системи. Тому дефініція терміна повинна включати пояснення специфіки англійської вимови: «придих – це додатковий видих повітря після вимови глухих проривних приголосних, характерний для англійської мови» [1, с. 244].

Термін «stress» в англійській мові має ширше значення, ніж український термін «наголос». Англійський термін охоплює як словесний, так і фразовий наголос, а також ритмічну організацію мовлення. При моделюванні дефініції українською мовою необхідно врахувати всі аспекти значення: «наголос – це виділення складу в слові або слова в реченні за допомогою фонетичних засобів (сили, висоти тону, тривалості), що виконує смислорозрізняльну й ритмоорганізуючу функції» [2, с. 45].

Морфологічна термінологія англійської мови часто не має прямих відповідників в українській мові через відмінності в граматичних системах. Термін «gerund» позначає особливу дієслівну форму, яка відсутня в українській мові. Моделювання дефініції вимагає розгорнутого пояснення: «герундій – це неособова форма дієслова в англійській мові, що поєднує властивості іменника та дієслова, виражаючи опредмечену дію» [3, с. 102].

Термін «article» також не має прямого відповідника в українській мові, оскільки категорія означеності/неозначеності виражається в українській мові іншими засобами. Дефініція має розкривати функціональний аспект: «артикль – це службове слово в англійській мові, що виражає категорію означеності/неозначеності іменника та виконує функцію актуалізації іменника в мовленні» [4, с. 341].

Синтаксична термінологія вимагає особливої уваги при моделюванні дефініцій через різницю в структурі речення в англійській та українській мовах. Термін «cleft sentence» позначає специфічну синтаксичну конструкцію англійської мови. Дефініція українською мовою має відображати структурні й функціональні особливості: «розщеплене речення – це особливий тип

складного речення в англійській мові, що служить для емпатичного виділення одного з членів речення шляхом його винесення в окрему предикативну структуру» [5, с. 225].

Термін «*phrasal verb*» також потребує розгорнутого пояснення при перекладі українською мовою: «фразове дієслово – це специфічне дієслово в англійській мові, що складається з дієслова та постпозитивного компонента (прийменника або прислівника), які разом утворюють єдине семантичне та функціональне ціле» [2, с. 54].

Лексикологічна термінологія англійської мови вимагає особливого підходу при моделюванні дефініцій українською мовою через різні традиції опису словникового складу. Термін «*compound word*» має ширше значення в англійській мові, ніж український термін «складне слово», оскільки охоплює різні типи словоскладання. Дефініція має враховувати специфіку англійського словотвору: «складне слово – це лексична одиниця, утворена поєднанням двох або більше основ, що характеризується єдністю значення та різними типами структурно-семантичних відношень між компонентами» [3, с. 110].

Термін «*conversion*» відображає специфічний для англійської мови спосіб словотвору, який в українській мові має обмежене застосування. Моделювання дефініції потребує пояснення особливостей функціонування: «конверсія – це морфолого-синтаксичний спосіб словотвору в англійській мові, при якому нове слово утворюється шляхом переходу основи в іншу частину мови без зміни її форми, але зі зміною парадигми та синтаксичних функцій» [4, с. 59].

Прагматична термінологія, яка активно розвивається в англійській лінгвістиці, потребує створення адекватних дефініцій при перекладі українською мовою. Термін «*hedge*» та похідний від нього «*hedging*» позначають комунікативну стратегію пом'якшення категоричності висловлювання. Дефініція українською мовою має розкривати функціональний аспект: «хеджування – це комунікативна стратегія зниження категоричності висловлювання за допомогою спеціальних мовних засобів, що виражають невпевненість, сумнів або обережність у формулюванні думки» [3, с. 115].

Термін «*face-threatening act*» з теорії ввічливості вимагає розгорнутого пояснення при перекладі: «акт, що загрожує обличчю – це мовленнєва дія, яка потенційно може завдати шкоди соціальному іміджу (обличчю) учасника комунікації, порушуючи його потребу в повазі, незалежності або схваленні з боку інших» [5, с. 226].

Когнітивна термінологія, запозичена з англійської мови, потребує адаптації до української лінгвістичної традиції. Термін «*image schema*» при моделюванні дефініції українською мовою має відображати його роль у концептуалізації дійсності: «образна схема – це базова когнітивна структура, що формується на основі сенсомоторного досвіду та служить для організації більш складних концептуальних структур» [2, с. 60].

Термін «*conceptual blending*» також вимагає розгорнутого пояснення при перекладі: «концептуальна інтеграція – це когнітивний механізм формування нового значення шляхом взаємодії та злиття елементів різних концептуальних

просторів, що супроводжується виникненням емерджентної структури» [3, с. 120].

Термінологія корпусної лінгвістики, яка активно розвивається в англomовній традиції, потребує створення відповідних дефініцій українською мовою. Термін «collocation» має різні інтерпретації, що має бути відображено в дефініції: «колокація – це статистично стійке сполучення слів, що характеризується частотністю спільної появи в корпусі текстів та відображає семантичні зв'язки між словами» [4, с. 57].

Термінологія дискурс-аналізу, яка широко представлена в англійській лінгвістиці, потребує особливої уваги при моделюванні дефініцій українською мовою. Термін «discourse marker» має специфічне функціональне навантаження, що відображається в дефініції: «дискурсивний маркер – це мовна одиниця, що забезпечує зв'язність дискурсу, організацію мовленнєвої взаємодії та вираження ставлення мовця до висловлюваного змісту» [1, с. 65].

Термін «turn-taking» як ключове поняття конверсаційного аналізу вимагає розгорнутого пояснення при перекладі українською мовою: «зміна комунікативних ролей – це механізм організації діалогічного мовлення, що забезпечує впорядковану зміну ролей мовця та слухача в процесі комунікативної взаємодії» [1, с. 66].

Текстологічна термінологія англійської мови також має свої особливості при перекладі та моделюванні дефініцій українською мовою. Термін «cohesive device» потребує функціонального пояснення: «засіб когезії – це мовний елемент, що забезпечує формально-граматичний зв'язок між частинами тексту та реалізує різні типи текстової референції» [1, с. 67].

Соціолінгвістична термінологія відображає специфіку мовної ситуації в англomовних країнах, що має бути враховано при моделюванні дефініцій українською мовою. Термін «dialect continuum» позначає специфічне явище діалектного членування: «діалектний континуум – це безперервний ланцюг територіальних діалектів, де кожен наступний діалект є взаємозрозумілим з сусідніми, але крайні точки континууму можуть бути взаємно незрозумілими» [5, с. 230].

Моделювання дефініцій англійських лінгвістичних термінів українською мовою представляє складний процес, що вимагає врахування багатьох аспектів термінологічної роботи. Фундаментальним принципом виступає необхідність збереження наукової точності при адаптації термінів до української мовної системи. Особливої уваги потребують терміни, що позначають явища, відсутні в українській мові. Важливим аспектом виступає врахування різних традицій лінгвістичного опису в англomовній та українській науці. Новітні напрями лінгвістичних досліджень вимагають особливої уваги при створенні дефініцій українською мовою, що забезпечує точність наукового опису та ефективність міжмовної комунікації в галузі лінгвістики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Atkins B. T. S., Varantola, K. *Monitoring Dictionary Use*. International Journal of Lexicography. 1997. Vol. 10. No. 1. P. 1–70.
2. Barnhart C. L. *Of Matters Lexicographical: Keeping in Record of New English, 1963–1972*. American Speech. Vol. 45. Columbia, 1973. P. 45–98.
3. Bergenholtz H., Tarp S. *Manual of Specialized Lexicography: The Preparation of Specialized Dictionaries*. Amsterdam, 1995. P. 91–125.
4. Cassady F. G. *Toward More Objective Labelling in Dictionaries*. In: Studies in Honour of A. H. Marckwardt. J. E. Alatis. Washington D.C.: Tesol, 1972. P. 49–59.
5. Green J. *Chasing the Sun*. N.Y., 1996. P. 225–230.

*Мельник Станіслав Вікторович, здобувач ВО (магістратура);
наук. керівники – канд. філол. наук, доц. Шкуронат Марина Юрійвна,
канд. психол. наук, доц. Резнікова Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

МОВНА ПОВЕДІНКА КЛІЄНТА ЯК ОБ'ЄКТ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ: ВІД ДИСКУРСУ ДО РІШЕННЯ

Сучасна психолінгвістика пропонує валідні концептуальні засади та методологічні інструменти для підвищення ефективності взаємодії зі споживачами – від конструювання повідомлень і вибору комунікативних стратегій до діагностики сприйняття, етичної регуляції впливу та нейтралізації когнітивних викривлень у процесі прийняття рішень.

Психолінгвістика досліджує когнітивні механізми породження та сприйняття мовлення, структуру мовних знань і стратегії обробки дискурсу, які є безпосередньо релевантними для комунікативної діяльності в сфері продажів і підтримки клієнтів. Згідно з С. Кривенко, сучасний науковий фокус поступово зміщується від аналізу абстрактних мовних систем до вивчення реальних учасників комунікації, їхніх мотивацій, контексту взаємодії та прагматичних цілей, що відкриває нові можливості для застосування психолінгвістичних підходів у дослідженні сервісних комунікативних стратегій.

У сфері продажів це означає, що вибір лексики, синтаксичних конструкцій, інтонаційних засобів, а також структурна організація повідомлень мають узгоджуватися з когнітивними ресурсами клієнта, його комунікативними цілями та ситуаційним контекстом. Такий підхід дозволяє точніше моделювати очікувані реакції, оптимізувати навантаження на увагу й оперативну пам'ять, а також підвищити ясність і переконливість звернень [1].

Ключові завдання психолінгвістики охоплюють дослідження процесів планування мовлення, механізмів його породження та розуміння, а також стратегій опрацювання дискурсу. У контексті продажів ці теоретичні положення трансформуються у прикладні запитання: як клієнт інтерпретує значущі смисли, які мовні або паралінгвістичні елементи слугують тригерами довіри чи сумніву, як уникнути когнітивного перевантаження у процесі сприйняття комунікації.

Посилаючись на дослідження О. Лупаненко, прийняття рішень клієнтами значною мірою детерміноване типовими когнітивними викривленнями – як-от ефект якоря, підтвердження упередженості чи групове мислення – що впливають на оцінку цінності, ризиків і терміновості пропозиції. Урахування цих викривлень у сценаріях комунікації та змістовому наповненні повідомлень може не лише посилити ефективність впливу, а й убезпечити команди підтримки від неетичних форм маніпуляції, сприяючи збереженню довіри до бренду [2].

Н. А. Липовська наголошує, що комунікативні стратегії в психолінгвістиці розглядаються як інтенційно спрямовані комплекси мовленнєвих дій, що ґрунтуються на ментальних планах і прогнозуванні розвитку комунікативної ситуації. Їх реалізація відбувається через низку тактик, які трансформують цілі мовця у конкретні мовні кроки – уточнення, перефразування, апеляцію до спільного знання, використання риторичних питань тощо.

У прикладному вимірі це передбачає необхідність мапування стратегій на типові сценарії клієнтських звернень. Так, емоційно забарвлений скарговий дискурс потребує емпатійно-алігментних тактик і кооперативних маркерів, тоді як раціональний запит – чіткого фреймінгу інформації, семантичних орієнтирів і прозорості аргументативної структури [3].

Згідно із дослідженнями Л. В. Засекіної та С. В. Засекіна, інструментарій психолінгвістики охоплює психолінгвістичний текстовий аналіз, семантичний диференціал, вільний асоціативний експеримент, а також інтент- і контент-аналіз, що дозволяють досліджувати сприйняття, коннотації, інтенції та емоційний вплив комунікації.

Для відділів маркетингу та клієнтської підтримки це відкриває можливості валідного тестування повідомлень, операторських скриптів, шаблонів відповідей і комунікаційних кампаній до їх масштабування. Такий підхід сприяє виявленню змістових і тональних «сліпих зон», підвищенню точності таргетування та зниженню ризику комунікативних збоїв [4].

Сучасні роботи описують **арсенал маніпулятивних стратегій** у медійному та рекламному дискурсах: метафори, евфемізми, директиви, емоційно забарвлена лексика, які формують прихований вплив на свідомість і поведінку реципієнтів. Водночас підкреслюється, що маніпуляція – не обов’язково негативна; визначальними є етичні рамки та контекст.

У сфері продажів і підтримки клієнтів доцільно замінювати маніпулятивні прийоми етичними формами переконання: прозорістю аргументації, соціальними доказами, релевантними порівняннями й коректним фреймінгом вигод, мінімізуючи ризики репутаційних втрат і довгострокової недовіри [5].

Психолінгвістичні дослідження рекламного дискурсу Безуглої Л. Р. і Безуглої Т. А. засвідчують, що ефективність повідомлень зростає за умови використання вербальних асоціацій, поляризаційних опозицій, контрастивних структур, ядерних лексем семантичних полів, а також еліптичних і неповних конструкцій, які стимулюють асоціативний пошук і активне заповнення інформаційних прогалин з боку реципієнта.

У сфері клієнтської підтримки аналогічні прийоми функціонують як «м'які підсилювачі» зрозумілості та запам'ятовуваності: чітко сформульовані ключові вигоди, узгоджені з ціннісними орієнтирами цільового сегмента, сприяють економії когнітивних ресурсів клієнта та підвищують рівень комплаєнсу з сервісними рекомендаціями або апсейл-пропозиціями [6].

Дослідження споживчої поведінки засвідчують значний вплив соціокультурних, психологічних, ситуативних та економічних чинників на формування поведінкових намірів. У межах сучасних моделей виокремлюють когнітивні (перцептивні механізми, стилі прийняття рішень, ціннісні орієнтири), емоційні (емоційний інтелект, актуалізовані потреби) та поведінкові (цілепокладання, стиль діяльності) компоненти, що взаємодіють у процесі прийняття рішень.

Сегментація комунікацій у сфері продажів і клієнтської підтримки має враховувати не лише демографічні характеристики, а й психографічні параметри, індивідуальні стилі прийняття рішень та рівень толерантності до невизначеності, зазначають О. С. Євсейцева та Д. С. Потеха у своєму дослідженні. Такий підхід дозволяє адаптувати формат повідомлень: у ситуаціях високої емоційної напруги доцільними є короткі директивні скрипти, тоді як у раціональних сценаріях – наративні, емпатійні або доказові комунікативні структури [7].

Когнітивні викривлення – зокрема ефект якоря, дефіциту, підтвердження упередженості та групового мислення – істотно модифікують сприйняття ціннісних пропозицій, дедлайнів і ризиків. У межах досліджень продажів запропоновано метод ранжування таких викривлень відповідно до трьох підсистем: психології продажу, поведінки покупця та характеристик товару. Це дозволяє прогнозувати реакції споживачів у різних каналах взаємодії та оптимізувати комунікативні стратегії [2].

Для етичного застосування слід чітко маркувати промо-умови, уникати «штучних» якорів і вводити перевіряльні підсумки (гесар) пропозицій. Такі кроки підтримують автономію клієнта і зменшують ризик посткупівельного дисонансу, підвищуючи довіру до сервісу [5].

Посібники з психолінгвістичної діагностики окреслюють валідні підходи до оцінювання усного та писемного мовлення, передбачаючи чітке визначення об'єкта, предмета, мети й завдань аналізу. У цьому контексті застосовуються такі методи, як інтент- і контент-аналіз, семантичний диференціал, а також вільні асоціативні тести, що дозволяють досліджувати інтенції, емоційне забарвлення та когнітивну складність повідомлень.

Згідно із дослідженням О. А. Соловей, зазначений інструментарій формує своєрідну «дорожню карту» для А/В-тестування комунікаційних матеріалів: вимірювання асоціативних полів бренду, когнітивного навантаження формулювань, індексу дієслівності, середньої довжини речень, а також маркерів ввічливості й кооперативності – з подальшим аналізом їхнього зв'язку з показниками ефективності взаємодії (NPS, CSAT, CRR) [8].

Згідно з К. Плохій, ефективна комунікація у сфері продажів і клієнтської підтримки передбачає поєднання інформативного компонента, переконливих аргументів, коректного фреймування, соціальних доказів, а також кольорово-образних і наративних чинників, що забезпечують емоційно-когнітивну конгруентність повідомлень.

У прикладному вимірі це означає необхідність інтеграції раціональних обґрунтувань (логос), маркерів компетентності та доброчесності (етос), а також доброзичливої просоди, що регулює рівень тривоги, і релевантних прикладів-кейсів (помірний пафос) – із дотриманням етичних стандартів впливу [9].

Емпіричні дослідження ефективності комунікативного впливу виокремлюють низку лінгвістичних параметрів – середню довжину речення, частку дієслівних форм, рівень структурної прозорості, – які демонструють стабільну кореляцію з легкістю сприйняття повідомлень та їх переконливістю. Оптимізація скриптів і відповідей із урахуванням зазначених показників сприяє зниженню когнітивного навантаження та підвищенню конверсії: короткі, дієслівно-орієнтовані фрази з чіткими інструкціями та явними логічними зв'язками полегшують клієнту процес ухвалення рішень [8].

Як зазначає С. І. Куранова, у міжкультурному вимірі етнопсихолінгвістика та теорії міжкультурної комунікації (зокрема моделі Е. Холла та Г. Хофстеде) акцентують на варіативності чутливості до контексту, модальностей ввічливості, непрямих мовленнєвих актів, а також на відмінностях у структурних очікуваннях щодо аргументації. Висококонтекстні культури тяжіють до імпліцитності, емоційної тональності та соціальних сигналів, тоді як низькоконтекстні – до прямої, логічної послідовності та фактологічної аргументації.

У цьому контексті мультинаціональні служби підтримки мають розробляти варіативні скрипти, адаптовані до культурних типів: калібрувати ступінь прямої, рівень деталізації, тип соціальних доказів і прагматичну структуру звернень. Такий підхід дозволяє мінімізувати ризики комунікативних збоїв і забезпечити ефективну взаємодію з клієнтами різних культурних середовищ [10].

ЛІТЕРАТУРА

1. Кривенко С. Психолінгвістика: Тенденції розвитку та пошук нових перспектив. URL: <https://al.fl.kpi.ua/article/view/300878/302700/720333> (дата звернення: 04.10.2025).
2. Лупаненко О. Методи дослідження когнітивних викривлень та їх вплив на процес прийняття рішень у продажах. URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/824> (дата звернення: 04.10.2025).
3. Липовська Н. А. Комунікативні стратегії й тактики взаємодії партнерів. URL: <https://ir.nmu.org.ua/bitstreams/c33610fd-b17a-4c6e-8735-6f801efd7188/download> (дата звернення: 04.10.2025).
4. Засєкіна Л. В., Засєкін С. В. Психолінгвістична діагностика. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/503/1/psycholingv_diagn.pdf (дата звернення: 04.10.2025).
5. BudgetMaxx Психологія споживача: як вона впливає на рекламні стратегії. URL: <https://cases.media/article/psikhologiya-spozhivacha-yak-vona-vplivaye-na-reklamni-strategiyi> (дата звернення: 04.10.2025).
6. Безугла Л. Р., Безугла Т. А. Функції мови у лінгвопрагматичній моделі рекламного дискурсу. URL: <https://periodicals.karazin.ua/foreignphilology/article/view/17244> (дата звернення: 04.10.2025).
7. Євсейцева О. С., Потєха Д. С. Психологічні аспекти вивчення поведінки споживача. URL: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20639/3/8.pdf> (дата звернення: 04.10.2025).
8. Соловей О. А. Психолінгвістичний аналіз ефективності засобів комунікативного впливу. URL: <https://www.inforum.in.ua/conferences/15/23/149> (дата звернення: 04.10.2025).
9. Плохій К. Основні психологічні прийоми в маркетингу. URL: <https://pressassociation.org.ua/ua/osnovni-psihologichni-prijomi-v-marketingu/> (дата звернення: 04.10.2025).
10. Куранова С. І. Основи психолінгвістики. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/05/Kuranova.pdf> (дата звернення: 04.10.2025).

*Мірошниченко Найна Михайлівна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Бережна Маргарита Василівна,
Запорізький національний університет*

**ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ Й ВІДТВОРЕННЯ ЖАРТІВ
ПРО СМЕРТЬ У ЛІТЕРАТУРІ ЖАНРУ ФЕНТЕЗІ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Т. ДЖ. КЛЮНА *Under the Whispering Door*)**

Гумор зустрічається нам повсюдно. Ми бачимо різноманітні прийоми комічного у фільмах, серіалах, книгах; ба навіть у звичайних розмовах в тій чи іншій кількості містяться жарти. Для перекладача дослідження особливостей перекладу гумору становить особливий інтерес, оскільки здатність адекватно відтворити комічний ефект при перекладі дає йому змогу проявити свою майстерність та показати не тільки бездоганне володіння мовами оригіналу й перекладу, а ще й здатність креативно мислити. Однак переклад жартів є непростю справою, адже багато жартів є культуроспецифічними, у зв'язку з чим перекладачеві необхідно мати ще й фонові знання, а також підбирати ті перекладацькі трансформації, що підходять для тієї чи іншої конкретної ситуації [6, с. 409].

Жарти теж бувають різними, і не завжди обрана для них тема є смішною. Наприклад, люди часто жартують про смерть. Мета в кожного може бути різна: хтось просто глузує, а хтось може використовувати гумор для розрядження обстановки, і навіть задля полегшення душевного болю. У будь-якому випадку дослідження особливостей перекладу жартів на таку специфічну, навіть табуйовану, тему становить неабиякий інтерес і, безперечно, є актуальним. У зв'язку з цим було прийнято рішення про необхідність проведення власного аналізу особливостей перекладу жартів про смерть. Об'єктом дослідження стали 30 випадків використання засобів передачі гумору з фентезійного роману письменника Т. Дж. Ключа *Under the Whispering Door* та їх відповідники в українському перекладі, що був виконаний М. Побережником і виданий під назвою «Шепіт за дверима».

Під час проведення дослідження виявилось, що в усіх проаналізованих жартах був застосований такий прийом як гротеск, що полягає у зіставленні різких контрастів [5, с. 56]. Воно й не дивно, адже, з одного боку, жарти смішні, з іншого – тема все одно залишається серйозною. У дослідженнях, присвячених особливостям застосування гротеску, зазначається, що цей прийом застосовується найчастіше саме в тих книгах, сюжет яких заснований на міфах [4, с. 97]. До цієї категорії відноситься і досліджуваний роман, що заснований на відомому давньогрецькому сюжеті про перевізника душ Харона, який доставляв мертвих у царство Аїда.

У наведених в книзі жартах цей прийом реалізується трьома способами: 1) як зіставлення трагічного й комічного; 2) як зіставлення високого й низького (або ж величного та буденного); 3) контрастом між стилем мовлення й умовами, за яких проголошується репліка [1, с. 39]. Наприклад, після того,

як головний герой роману Волес помирає, його дух приводять до перевізника душ і йому роз'яснюють, що Волес припинив своє існування в фізичному світі. Звісно, він ніяк не може в це повірити та прийняти цей факт, тому починає продумувати, яким чином поверне все як було. Розмірковує він так: *He'd have to find a way to explain the whole funeral/open casket thing, but he'd figure it out* [7, с. 52]; у перекладі: «Доведеться якось пояснити цю штуку з похороном і відкритою труною, але він щось вигадася» [2, с. 61]. Ми бачимо, що слова «похорон» і «труна», що мають емоційне забарвлення, пов'язане з горем і нещастям, використовуються в гумористичному ключі, що є проявом поєднання трагічного й комічного. Прикладом другого випадку використання гротеску може послужити така цитата: *He wore jeans and an open collared shirt under an apron with the words CHARON'S CROSSING stitched across the front* [7, с. 54]; у перекладі: «Він мав на собі джинси і сорочку із широким коміром під фартухом, на якому вишито напис «ПЕРЕПРАВА ХАРОНА»» [2, с. 65]. Як бачимо, словосполучення «переправа Харона», що мала б викликати в людях трепіт і благоговіння через тісний зв'язок з темою смерті й загробним життям, було попросту виведено на одязі перевізника душ, зводячи це до чогось простого і буденного, що викликає сміх. До третього пункту можна підібрати наступний приклад: *I'm told I died from a heart attack. I'd like to lodge a formal complaint, seeing as how—* [7, с. 50]; у перекладі: «Мені сказали, що я помер від серцевого нападу. Я хотів би подати скаргу, адже...» [2, с. 59]. До цього моменту герої вели звичайну розмову, а наведена репліка належить до офіційно-ділового стилю. До того ж в читача викликає сміх сама ідея головного героя, адже обставини несуміжні з його вимогою. Він помер, тож згадка про «подання скарги» викликає усмішку. Переклад всіх трьох прикладів виконано вдало, через що використання гротеску стало очевидним.

Було зроблено висновок, що гротеск по стосовно інших засобів створення комічного ефекту в даному романі є так званим «зонтиковим» терміном, адже гротеск залучає використання інших прийомів і засобів [4, с. 97]. Першим з них є чорний гумор – різновид комічного, за якого висміюються серйозні теми (наприклад, смерть) [3, с. 182]. Як не дивно, але не в усіх жартах з проаналізованих нами використовується чорний гумор; імовірно, через те, що в тексті наявні жарти стосовно явищ або суб'єктів, лише дотичних до теми смерті (зокрема про привидів). Приклад використання чорного гумору в оригіналі: *I don't know what kind of racket you're running here, and I don't know who put you up to this, but I would really rather not be dead if at all possible* [7, с. 51]; у перекладі: «Я не знаю, яку ви тут аферу крутите і хто вас на це напоумив, але я залюбки не був би мертвим, якщо це можливо» [2, с. 60]. Переклад адекватний, адже він наближений до оригіналу, при цьому було збережено чорний гумор.

Наступним засобом стало використання риторичних запитань і окликів, тобто питань, які не вимагають відповіді, і окликів, що просто підсилюють емоційність висловлюваного. Наприклад, репліка нашого головного героя: *I'm ready. How do we do this? Do you ... chant or something? Sacrifice a goat? I really*

hope you don't have to sacrifice a goat. I get squeamish around blood [7, с. 52]; у перекладі: «Я готовий. Що треба робити? Ви щось наспівуватимете? Принесете у жертву цапа? Сподіваюся, ви не робитимете цього. Мені стає гидко від вигляду крові» [2, с. 62]. Головний герой глузує з ситуації та намагається задіти інших персонажів цими риторичними запитаннями. Переклад адекватний, адже жарт було передано без втрати сенсу.

Четвертим засобом створення комічного ефекту стала гра слів. Справжнім професіоналом з гри слів є герой на ім'я Нельсон, якому належить наступний яскравий приклад: *What kind of a street does a ghost live on? A dead end* [7, с. 119]; у перекладі: «Коли привид починає щось робити? Коли зрушить із мертвої точки» [2, с. 141]. Як бачимо, переклад суттєво відрізняється від оригіналу за змістом, проте це обумовлено неможливістю досягнення гумористичного ефекту шляхом дослівного або наближеного перекладу. Тим не менш, вигаданий перекладачем жарт зберігає емоційне забарвлення, гру слів збережено, жарт викликає сміх, через що вважаємо переклад адекватним. На додачу, в цьому випадку гра слів комбінується з риторичним запитанням, адже герой сам промовляє загадку і сам же відповідає на неї жартом. Окремо зауважимо, що більшість жартів в романі доволі об'ємні, через що часто трапляється так, що в одному уривку використовується не один засіб створення комічного ефекту.

Отже, із 30 жартів у 100 % зустрічається гротеск, що є в цьому випадку «зонтиковим терміном». Окрім цього, у 40 % прикладів використовувалися риторичні фігури, 36,7 % випадків припали на чорний гумор, в останніх 23,3 % прикладів налічується гра слів. Було з'ясовано, що в 50 % випадків перекладач максимально наблизив текст перекладу до оригіналу; трансформація граматичної заміни була застосована у 20 % випадків; компенсацію було використано в 16,7 % випадків; перестановка наявна в 13,3 % випадків. Переклад тексту вважаємо адекватним, адже всі жарти було передано вдало.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блинова І., Зернецька А. Гумор як різновид комічного: критерії виокремлення, теорії реалізації і засоби вираження. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Філологія. Журналістика*. 2021. Т. 32 (71). №1. С. 35–43.
2. Ключ Т. Дж. Шепіт за дверима : роман. Київ : Bookchef, 2024. 416 с.
3. Кузєбна В., Усик Л. Стилїстичні особливості чорного гумору (на матеріалі мультиплікаційного фільму «Родина Адамсів»). *Нова філологія*. 2021. № 81(1). С. 180–190.
4. Кузнєцова О. О. Комунікативно-прагматичні особливості англійськомовних інтернет-мемів, що використовують гротеск. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. Філологія*. Вінниця, 2025. Вип. 17. Т. 1. С. 96–99.
5. Мірошниченко Н. Відтворення гумору в фентезійних текстах (на матеріалі роману Т. Пратчетта *Guards! Guards!*). *Різдвяні студентські*

наукові читання : *Vita in lingua* : матеріали II Всеукр. студ. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 8 гр. 2023 р. Запоріжжя, 2024. С. 55–56.

6. Стоянова Т., Черненко К. Особливості перекладу англійського гумору українською. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки*. Одеса, 2020. № 31. С. 401–418.

7. Klune T. J. *Under the Whispering door : A Novel*. New York : Tom Doherty Associates, 2021. 390 p.

Мовчан Оксана Олексіївна, викладач,
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК УСНОЇ ПРАКТИКИ ТА АНАЛІТИЧНОГО ЧИТАННЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Розвиток методики навчання іноземної мови на початковому етапі філологічної підготовки ставить нині перед методичною наукою низку запитань, пов'язаних із пошуком адекватних шляхів навчання здобувачів у ЗВО. Зокрема, досить гостро стоїть проблема вибору методів навчання техніці аналітичного читання англійською мовою та розвитку комунікативних вмінь майбутніх філологів. Це пов'язано з тим, що за багатовікову історію розвитку методики навчання іноземної мови розроблено безліч методів [2, с. 45]; попри те, що жоден з них не став пріоритетним, майже всі вони з різними варіаціями використовуються в процесі навчання і на сьогодні.

Формування навичок усної практики й аналітичного читання є складним процесом і одним із найважливіших завдань діяльності з навчання іноземних мов як у минулому, так і в сучасному. Однак слід зазначити, що на різних етапах розвитку людського суспільства та становлення методичної науки розвиток комунікативних вмінь завжди пов'язували з аналітичним читанням. Аналітичне читання вимагає точного розуміння кожного окремого слова, його форми й кожного поєднання слів, що забезпечує розуміння речень і тексту загалом. Процес розуміння відбувається через лексико-граматичний аналіз тексту [2]. Аналітичне читання вчить майбутніх філологів, як працювати з текстом, і створює основу для адекватного розуміння мови.

На переконання І. Гуменюк, аналітичне читання – це мистецтво активної взаємодії з текстом, аналізу його структури та змісту, отримання глибинних смислів [1, с. 72]. Воно протилежне до пасивного читання, за якого читач лише швидко переглядає матеріал. Основна ідея аналітичного читання полягає в тому, що читання – це не тільки процес отримання інформації, а також активна взаємодія з текстом. Послідовне залучення здобувачів філологічної освіти до тексту дозволяє зрозуміти його зміст, аналізувати й оцінювати авторські задуми, розвивати критичне мислення та поліпшувати комунікативні навички.

Розглядаючи методику застосування методу аналітичного читання для елементарного рівня володіння іноземною мовою (A2 з переходом на рівень B1) відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR), Н. Шемякіна зазначає, що доцільно використовувати аналіз тексту. Для студентів початкового рівня складається він з двох основних видів роботи над текстом: інтерпретація змісту та елементарний аналіз мовної тканини фрагментів тексту [4, с. 72]. Аналіз змісту передбачає такі етапи роботи:

1) первісне осмислення тексту після першого читання та дуже приблизна передача змісту у формі непередбаченого мовлення;

2) формулювання заголовків до окремих абзаців або фрагментів тексту;

3) формулювання основної ідеї тексту;

4) складання тезового плану змісту;

5) підготовка переказу тексту – як нейтрального, так і оцінного характеру.

Інтерпретація змісту тексту спрямована на розвиток у здобувачів вищої освіти навичок і умінь підготовленого усного та писемного мовлення.

Прогресивною тенденцією в розвитку навичок усної практики й аналітичного читання здобувачів філологічної освіти на початкових етапах навчання є застосування автентичних текстів, які відповідають рівню володіння мови A2 з переходом на рівень B1. Так, комунікативна спрямованість навчання виявляється у тому, що навчання іншомовному спілкуванню та використання іноземної мови відбуваються у різних видах інтелектуальної та практичної діяльності, а також у комунікативності одиниць організації навчального матеріалу. Такою одиницею можна вважати автентичний текст. Вибір тексту як основної одиниці організації навчального матеріалу зумовлений такими факторами:

1. Текст є основною одиницею комунікації та основною категорією мови, а саме повідомлення через текст набуває закінченого інформаційного акту. Текст таким чином вирішує питання формування навичок усної практики й аналітичного читання.

2. Першим і справжнім станом мови є мовлення, а цілісність – основа його якості. Мовлення будується з окремих слів і словосполучень, а навпаки, слова виникають з цілісності промови. Отже, лексико-граматичні категорії вичленовуються з тексту та аналізуються як частини цілого.

3. Текст – це опредметнена форма навчання англійської мови у ЗВО, при якому навчання постає як текстова (мовна) діяльність – вид особистісної активності, що включає вербальні та невербальні інтелектуально-розумні операції, які здійснюються для організації смислів під час спілкування. Така активність включає знаково-мисленнєвий (мовний) та комунікативно-пізнавальний (змістовний) аспекти: дії осмислення комунікативно-пізнавального наміру та мовні операції для його реалізації. Текст, у такий спосіб, є як продуктом, так і об'єктом діяльності зі спілкування. Для того, щоб текст став реальною та продуктивною основою навчання всім видам мовної діяльності, важливо навчити здобувачів освіти різним операціям із текстом. У зв'язку з цим, доцільним, вважаємо, навчання майбутніх філологів різних

прийомів роботи з текстом на передтекстовому, текстовому та післятекстовому етапах. Знання таких прийомів дозволить здобувачам філологічної освіти опанувати навички аналітичного читання для самостійної роботи з текстом та зорієнтує в структурі мовних висловлювань різного типу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуменюк І. І. Сучасні методи освоєння навичок читання. *Професійно-прикладні дидактики*. 2024. № 2. С. 71–76. URL: <https://doi.org/10.37406/2521-6449/2024-2-12> (дата звернення: 02.10.2025).
2. Задільська Г. Використання автентичних підручників у формуванні англomовної комунікативної компетентності у читанні у студентів-філологів ЗВО. *Молодь і ринок*, 2023. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.282780> (дата звернення: 02.10.2025).
3. Іваненко Л. С. Комунікативні підходи у викладанні англійської мови. *Мова і культура*. 2019. № 1. С. 45–51.
4. Шемякіна Н. В. Аналітичне читання як метод навчання іноземної мови в закладах вищої освіти. *Pedagogy and Education*. 2025. № 7. С. 271–275.

*Могилюк Дмитро Олександрович, здобувач ВО (магістратура);
наук. керівник – канд. пед. наук, доц. Поселецька Катерина Андріївна,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

ЕТАПИ ТА СПОСОБИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ НАВИЧОК

Лексико-граматичний склад будь-якої мови – це її основа. Тому лексична компетенція є невід’ємною складовою іншомовної комунікативної компетентності, метою якої є формування здатності успішно вирішувати завдання, взаєморозуміння і взаємодії з носіями мови, яка вивчається, відповідно до норм і культурних традицій в умовах прямого і опосередкованого контактів [1].

Загальноєвропейські рекомендації (ЗЄР) характеризують визначення лексичної компетентності як знання та можливість використання словникового запасу мови, який містить лексичний і граматичний компоненти. До лексичних компонентів належать: сталі вирази, фразові ідіоми, фразові дієслова тощо. Граматичний елемент складається з артиклів, сполучників, допоміжних дієслів, запитальних слів, особових займенників тощо.

Одним із компонентів комунікативної компетентності є володіння лексичними навичками, або ж лексичною компетентністю. Саме знання лексики забезпечує ефективність нашого спілкування. Лексичні навички варто віднести до одного із значущих компонентів змісту навчання іноземної мови, а їх формування розглядати як мету навчання лексичного матеріалу. Формування лексичної компетенції учнів старшої школи базується на закріпленні та

удосконаленні лексичних навичок, які вони здобули раніше, а також активне їх використання у спілкуванні [3].

Працюючи над лексикою традиційно виділяють три основні етапи:

1) ознайомлення;

2) первинне закріплення;

3) розвиток умінь використовувати вивчені лексичні одиниці в різних видах мовної діяльності.

Перші два етапи часто об'єднують до одного – презентація лексики. Етап презентації відіграє значну роль у навчанні лексики. Від ефективності та цілеспрямованості цього етапу залежить вся наступна робота над лексикою.

Способи семантизації поділяються на дві групи: перекладні та безперекладні. Перекладні способи пов'язані з використанням перекладу – одного з найефективніших засобів розкриття значення лексичної одиниці. Проте, переклад може привести до інтерференції, оскільки обсяг слів у різних мовах не збігається, тому такий спосіб семантизації повинен супроводжуватися аналізом решти значень слова.

Перекладні способи розкриття значень іншомовних лексичних одиниць включають: однослівний переклад (англ.: a screw – гвинт); багатослівний переклад (англ.: realize – розуміти, здійснювати, отримувати (гроші, суму)); тлумачення значення або пояснення лексичної одиниці рідною мовою та переклад – тлумачення, за якого окрім еквівалента рідною мовою подаються відомості про збіг чи розходження в обсязі значення (англ.: big – великий – означає величину, розмір, great – великий за значенням); дефініція/визначення.

Безперекладні способи мають особливу цінність, адже вони дозволяють використовувати й розвивати зоровий, артикуляційний, акустичний канали сприйняття та осмислення інформації.

До безперекладних способів розкриття значень іншомовних лексичних одиниць належать: наочна семантизація – демонстрація предметів, малюнків, діапозитивів, картин, жестів, рухів тощо); мовна семантизація: а) за допомогою контексту, ілюстрованого речення/речень (англ.: This flowers smells good); зіставлення однієї лексичної одиниці з іншими відомими словами іноземної мови – за допомогою антонімів і зрідка синонімів (англ.: quickly – slowly); дефініція – опис значення нового слова за допомогою уже відомих слів (англ.: a ladle is a large spoon with a long handle used to serve soup).

Названі способи семантизації мають свої переваги і свої недоліки. Ось чому практично неможливо знайти такий спосіб семантизації нових лексичних одиниць, який був би ефективним на 100 %. Вибір способу семантизації залежить від цілої низки факторів, насамперед, від особливостей самого слова: його форми, значення, сполучуваності, збігу або розбіжності зі словами рідної мови. Так, слова, що виражають абстрактні поняття, недоцільно семантизувати за допомогою унаочнення або ілюстрованого речення, а слова, що виражають поняття, які відсутні в рідній мові студентів – за допомогою однослівного перекладу.

Для закріплення лексичних навичок дуже ефективним є використання ситуативних завдань і рольових ігор, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю здобувачів освіти. Такі завдання допоможуть їм у вирішенні майбутніх комунікативних проблем [2].

Для автоматизації дій із лексичними одиницями застосовується переважно некомунікативні вправи, а саме: заповнення пропусків у тексті під час читання, вибір значення багатозначного слова, вибір ключових слів тощо.

Тож завершуючи розмову про засвоєння лексичного матеріалу з метою формування лексичних навичок, слід вказати на особливості загалом застосування різних лексичних вправах на різних етапах навчання.

На першому етапі переважають усні безперекладні усно-комунікативні вправи. Частина може виконуватися письмово як і в класі, так і вдома. На другому етапі зростає роль письмових вправ, особливо тих, що виконуються вдома. І на третьому етапі поряд із подальшою активізацією реального словникового запасу розширюється потенціальний словниковий запас здобувачів освіти, що підсилює роль вправ із багатозначними словами [4].

Отже, питання формування лексики у цифровому просторі є дуже актуальним. Сьогодні ці засоби стали звичними компонентами на уроках іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амеліна С. М. Методика формування лексичної компетенції майбутніх філологів. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.* 2014. № 2(8). С. 131–135. URL: https://pedpsy.duan.edu.ua/images/stories/Files/2014/articles_2/23.pdf (дата звернення: 30.09.2025).

2. Гаврилюк Н. Принципи навчання лексиці на заняттях з іноземної мови у вищих навчальних закладах. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems* 41 (2015). С. 240–244.

3. Кардаш Н. В. Використання засобів мобільного навчання для розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи. *Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих науковців за міжнародної участі 23 листопада 2018.* Житомир: ЖДУ. С. 125–130. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/28273/1/Кардаш.pdf> (дата звернення: 30.09.2025).

4. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник для студентів вищих закладів освіти Міністерством освіти України. 2-е вид., випр. і перероб. Київ: Ленвіт, 2002. С. 92–105. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Nikolayeva.pdf> (дата звернення: 30.09.2025).

*Михайлицька Катерина Романівна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівники – канд. філол. наук, доц. Шкуронат Марина Юрійвна,
канд. психол. наук, доц. Резнікова Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ШЛЯХИ Й УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ, СПРЯМОВАНІ НА ПРОТИДІЮ МОВІ НЕНАВИСТІ

Сучасне суспільство функціонує в умовах інформаційної перенасиченості, коли здобувачі вищої освіти як найактивніша частина молоді постійно взаємодіють із медіа. Водночас інформаційний простір насичений не лише якісними матеріалами, а й фейками, пропагандою та проявами мови ненависті. Це створює ризики для формування викривленої картини світу, поширення агресивних наративів і нетерпимості. Тому проблема підвищення медіаграмотності студентської молоді набуває особливого значення [1].

Медіаграмотність включає здатність аналізувати й критично оцінювати інформацію, розуміти механізми її створення та поширення, а також усвідомлювати можливі маніпулятивні впливи [2]. Для студентської молоді це означає не лише розвиток навичок критичного мислення, а й усвідомлення відповідальності за власну поведінку у віртуальному середовищі. Мова ненависті в медіа та соціальних мережах підриває демократичні цінності, провокує конфлікти та сприяє формуванню ворожнечі. Саме тому освітні програми мають бути спрямовані на формування толерантності, поваги до різних культур і вмінь розпізнавати прояви агресії [4].

Серед основних шляхів варто виокремити інтеграцію курсів із медіаосвіти у програми закладів вищої освіти. Дослідження показують, що систематичне викладання дисциплін, пов'язаних із медіааналізом, розвиває критичне мислення та стійкість до маніпуляцій [3]. Важливим напрямом є організація тренінгів і воркшопів, де здобувачі освіти практично опановують інструменти фактчекінгу, аналізу джерел та способи реагування на мову ворожнечі. Корисними є студентські проєкти та медіаклуби, які сприяють не лише засвоєнню знань, а й розвитку культури взаємоповаги в групових дискусіях [5].

Окремої уваги заслуговує використання онлайн-платформ із фактчекінгу та освітніх ініціатив, що сприяють поширенню культури відповідального медіаспоживання. Впровадження таких практик у студентському середовищі допомагає сформувати звичку перевіряти інформацію, що особливо важливо в умовах інформаційної війни [2]. Для результативного впровадження медіаосвіти необхідне поєднання кількох умов. По-перше, державна підтримка: розробка стандартів і стратегій у сфері медіаграмотності [3]. По-друге, партнерство між університетами, громадськими організаціями та медіаіндустрією, що дозволяє створювати сучасні освітні програми. По-третє,

підготовка викладачів, які мають не лише теоретичні знання, а й практичні навички роботи з медіа [4]. По-четверте, формування безпечного середовища, у якому здобувачі можуть вільно висловлювати думки без страху осуду чи дискримінації.

Крім того, важливою умовою є системне впровадження елементів медіаосвіти не лише в гуманітарних спеціальностях, а й у технічних, медичних чи економічних напрямках підготовки. Це забезпечить комплексний підхід і сприятиме поширенню культури критичного мислення у всіх сферах студентського життя [5].

Важливим аспектом формування медіаграмотності є психологічний вимір. Емоційна вразливість студентів робить їх більш чутливими до маніпуляцій через мову ненависті. Дослідження підтверджують, що агресивно забарвлений контент сильніше впливає на емоції, ніж нейтральна інформація, і часто запам'ятовується краще. Тому в навчальних програмах доцільно поєднувати когнітивні завдання з розвитком емоційного інтелекту, здатності контролювати власні реакції та усвідомлювати маніпулятивні прийоми. Практика медіаграмотності має включати також вправи з аналізу емоційних стратегій у медіатекстах, що дозволить відрізнити факти від емоційних оцінок і уникати поширення агресивних повідомлень.

Не менш важливим є соціокультурний аспект підвищення медіаграмотності. Мова ненависті часто ґрунтується на упередженнях щодо етнічних, релігійних чи гендерних груп. Тому освітній процес має передбачати інтеграцію знань із міжкультурної комунікації, прав людини та етики спілкування. Формування толерантного ставлення до різних груп суспільства допоможе не лише уникати поширення мови ворожнечі, а й стати активними агентами позитивних змін у соціумі. Важливим є і залучення до дискусій про демократичні цінності, які повинні підкріплюватися практичними кейсами, а саме від аналізу реальних ситуацій до створення власних інформаційних кампаній проти дискримінації.

Ще одним ефективним шляхом є розвиток практико-орієнтованого підходу у навчанні. Лекційна форма повинна поєднуватися з практичними завданнями: написанням аналітичних статей, проведенням дебатів, створенням студентських медіапроектів, що спрямовані на розвінчання фейків чи протидію мові ненависті. Такі активності дозволяють не лише перевірити набуті знання, а й закріпити культуру толерантності та конструктивного спілкування. Студентські ініціативи у сфері медіаосвіти сприяють розвитку відповідальності за власний інформаційний простір, формують лідерські якості та навички командної роботи.

Варто також враховувати міжнародний досвід. У Фінляндії, Канаді, Естонії та Великій Британії медіаосвіта інтегрована у державні програми, що передбачають розвиток критичного мислення з раннього віку, формування цифрової грамотності та вміння протидіяти мові ворожнечі. Україна може адаптувати ці практики, враховуючи власні реалії, пов'язані з інформаційною війною та суспільною поляризацією. В умовах воєнного часу підвищення

медіаграмотності здобувачів вищої освіти набуває не лише освітнього, а й стратегічного значення, воно стає частиною національної безпеки.

Підвищення медіаграмотності студентської молоді є стратегічним завданням сучасної освіти. Воно забезпечує формування стійкості до маніпуляцій, розвиток критичного мислення та здатність протидіяти мові ненависті. Шляхи досягнення цієї мети передбачають інтеграцію курсів з медіаосвіти, проведення тренінгів, розвиток студентських ініціатив та міжінституційне партнерство. Умовами успішної реалізації виступають державна підтримка, професійна підготовка викладачів і створення безпечного освітнього середовища. Додатковими чинниками є психологічна стійкість, соціокультурна толерантність і практико-орієнтовані підходи. Таким чином, формування медіаграмотної студентської спільноти стає запорукою розвитку демократичного суспільства, культури толерантності та захищеності інформаційного простору країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Медіаграмотність для громадян: посібник для викладачів. Київ: ІРПП, 2020. 236 с.
2. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк / За наук. редакцією В. В. Різуна. Київ : Центр вільної преси, 2012. 352 с.
3. Buckingham, D. Defining Media Literacy. *Nordic Journal of Digital Literacy*, 2015. P. 23.
4. Livingstone, S., & Helsper, E. Gradations in digital inclusion: Children, young people and the digital divide. *New Media & Society*, 2007. P. 45–49.
5. Frau-Meigs, D., Velez, I., & Flores, J. Public Policies in Media and Information Literacy in Europe. Routledge, 2017. 234 p.

*Моїсєєва Аліна Сергіївна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Семенова Олена Валентинівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ДІАЛЕКТИЗМИ ФРАНЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАКТИКАХ КОРИСТУВАЧІВ СОЦМЕРЕЖ

Загальновідомо, що діалектизми є невід’ємним компонентом мови. Вони відображають специфіку окремих регіонів, культуру та маркують часову площину. Слушне функціонування окремих діалектів зазвичай обмежується певним регіоном, бо в інших місцевостях вони можуть викликати у співрозмовників «почуття одиничної або подвійної соціальної ізольованості» [3, с. 23]. Як наслідок, співрозмовники уникають незрозумілих лексичних одиниць задля мінімізування непорозумінь.

Спираючись на важливість природного розвитку мов задля уникнення деградації та занепаду, можна стверджувати, що для носіїв мови характерним є білінгвізм (ділінгвізм) літературної та діалектної мови: залежно від комунікативної ситуації мовець обирає відповідний мовний варіант, часто природним явищем є перемикання кодів спілкування [2, с. 4].

Вплив діатопічних варіантів у цифрових комунікаціях на загальну картину розвитку мови визначається підвищеним інтересом проблемних груп до цього питання та є причиною, через яку тема виявляється актуальною.

Матеріалом нашого дослідження слугувало використання певної підбірки лексичних одиниць, що ідентифікуються як діалектизми деяких регіонів Франції, в інформаційних практиках користувачів соцмереж.

Регіональна ідентичність проникає в дописи носіїв мов та ідентифікує їх походження. Для аналізу ми обрали три діалектизми (Додаток 1), які поширені в регіоні Прованс (фр. Région Provence-Alpes-Côte d'Azur).

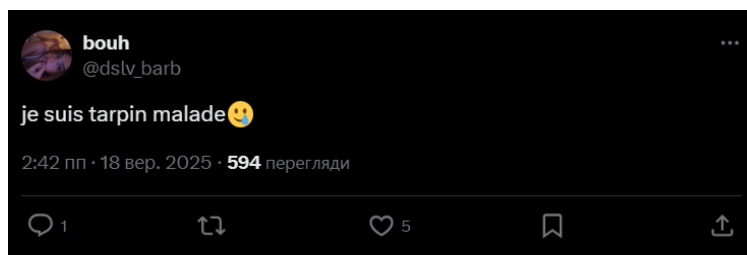
Додаток 1

Об'єктом дослідження слугували дописи користувачів соціальної мережі «X¹», найбільшою віковою категорією якої є молодь від 18 до 35 років, що становить 58 %.² Політикою цієї соціальної мережі не забороняється використання ненормативної мови, діалектів чи сленгу, тому саме завдяки цьому сайту ми можемо найкраще проілюструвати живе мовлення носіїв.

Задля практичної ілюстрації було проаналізовано слово «*tarpin*», що є синонімом літературного слова «*très*». Для аналізу вживання цього слова в повсякденному вжитку ми обрали два випадкові акаунти, які запропонувала нам платформа після розширеного пошуку. У першому випадку бачимо, що слово «*tarpin*» вжито в прямому значенні як підсилення прикметника (укр. «Я сильно захворіла»). Проаналізувавши акаунт користувачки та авторки цього твіта дізналися, що вона проживає в Женеві, Швейцарії (Додаток 2).

¹ «X» – колишня соцмережа Twitter, яку Ілон Маск офіційно перейменував на «X».

² Спираючись на дослідження «X (Formerly Twitter) User Age, Gender, & Demographic Stats (2025)» by Fabio Duarte.

Додаток 2

Аналізуючи наступний приклад, можемо підкреслити, що «*tarpin*» дійсно використовується в повсякденному та «живому» спілкуванні з негативною конотацією (укр. «Він зовсім не зневажав *LOSC*. Ти капець який дурний»). Це вираз належить до емотивно-зниженого регістру та має характерний південний акцент (Додаток 3).

Додаток 3

Ще одним характерним для провансальської мови словом є слово *engatse* (m) (укр. «*труднощі, сварка*»). В даному прикладі спостерігаємо, що вираз вживається в негативному та емоційному значенні (укр. «У метро почалася сварка, бо дівчина зачепила ногою якогось хлопця») (Додаток 4).

Додаток 4

Не менш цікавим діалектним словом є *bellastre* (m) (укр. «*показуха, вихваляка*»). Розглядаючи це слово помічаємо жартівливу та глузливу конотацію закладену автором допису (укр. «Треба ж було обрати мого племінника-вихваляку для реклами серіалу, бо моє обличчя на обкладинці відлякувало б покупців!») (Додаток 5).

Водночас автор допису навмисно трансформує застарілі слова та граматичні форми, що в поєднанні з діалектизмом додають реченню іронічного та гумористичного сенсу через пафосність і старомодність мовлення.

Додаток 5

У результаті дослідження було встановлено, що слова регіонального ужитку, завдяки соцмережам та користувачам які вживають діалектизми як елемент ідентичності, виходять за межі своєї провінції та популяризуються серед носіїв мов. Проаналізувавши приклади з нашої підбірки слів можемо констатувати, що діалектизми продовжують насичувати мову, додають гумору, іронії, експресивності та стилістично-регіонального забарвлення висловлюванням користувачам соцмереж.

Під час спілкування в інтернеті нормативна французька мова відходить на другий план та відкривається користувацьке вільне коло, де носій може припуститися помилок, вживати діалектизми чи насичувати своє мовлення іронічно-регіональним контентом.

Отже, віртуальний світ спілкування та відкрита політика соцмереж до використання будь-якої мови, говірок чи слів відкриває можливість популяризації та розширення використання слів регіонального значення та збільшувати впевненість мовця задля зменшення бажання уніфікувати всі варіанти до єдиного стандарту – «нормативної французької мови», «паризької французької мови» тощо [1].

ЛІТЕРАТУРА

1. Косович О. В. Французька мова в діалогічному контексті *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2025. Том 36 (75) № 3. Частина 1. С. 115.
2. Стадницька Н. В. Діалектна стилізація у мові сучасної української прози. URL: <https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/Stadnytska-FLO-21m-mahisterska-robota.pdf> (дата звернення: 19.09.2025).
3. Swiggers P. L'insécurité linguistique: du complexe (problématique) à la complexité du problème. *Cahiers de l'Institut de Linguistique de Louvain*. 1993. № 19. С. 19–29.

*Назаренко Микита Романович, здобувач ВО (бакалаврат);
наук. керівники – канд. психол. наук, доц. Борозенцева Тетяна Валеріївна,
канд. філол. наук, доц. Скляр Ірина Олександрівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

МЕХАНІЗМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ ЯК УМОВА УСПІШНОГО ОПАНУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ТРИВОЖНОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Актуальність дослідження. Ідея цього дослідження виникла як безпосередній відгук на гостру проблему, що піднімалася учасниками круглих столів, конференцій, організованих у рамках *проєкту Erasmus+ «Модернізація університетських освітніх програм з іноземних мов на основі інтеграції з інформаційними технологіями (DigiFLEd)»*. Активна участь у дискусіях цього проєкту засвідчила парадоксальний вплив інформаційних технологій: з одного боку, вони є ключовим інструментом модернізації освіти, а з іншого – джерелом значного психоемоційного навантаження та цифрової тривожності серед молоді. Саме це спостереження – як ефективне використання технологій вимагає нових, посилених навичок саморегуляції та ментальної стійкості – спонукало до аналізу того, як молодь може навчитися керувати своєю психікою у цьому мінливому середовищі, розвиваючи стресостійкість замість того, щоб піддаватися цифровій тривожності.

Сучасний юнацький вік (14–20 років) є критичним періодом формування особистості, який протікає в умовах тотальної цифровізації. Експоненційне зростання часу, проведеного онлайн, призвело до появи новітнього психологічного феномену – цифрової тривожності (*digital anxiety*). Це хронічне перевантаження психіки через постійний інформаційний потік, залежність від соціального схвалення, нав'язливий страх пропустити важливі події чи інформацію, що змушує юнаків постійно перевіряти стрічки та бути «на зв'язку» (FOMO – Fear of Missing Out).

В умовах волатильності зовнішнього світу, здатність до стресостійкості та психологічної резильєнтності стає ключем до ментального здоров'я. Відсутність навичок «цифрової гігієни» та саморегуляції на тлі інфо-шуму прямо загрожую академічній успішності, соціальним зв'язкам і підвищує ризик розвитку тривожних розладів. Таким чином, розробка практично обґрунтованих механізмів «перезавантаження психіки» та формування стійкості у юнаків є невідкладним завданням.

Мета: обґрунтувати вплив цифрової тривожності на рівень стресостійкості юнаків та розробити психологічно обґрунтовані рекомендації щодо формування навичок емоційної саморегуляції та використання цифрових інструментів для «перезавантаження» психіки.

Завдання:

1) уточнити сутність поняття «цифрова тривожність» у контексті юнацького віку та її основні прояви;

2) охарактеризувати та систематизувати ефективні когнітивно-поведінкові, майндфулнес-стратегії та спеціалізовані цифрові інструменти для «перезавантаження» психіки.

3) сформулювати практичні рекомендації для різних груп щодо впровадження «цифрової гігієни» та розвитку резильєнтності, які є в безпосередньому контакті з молоддю.

Об'єкт дослідження: цифрова тривожність як негативний чинник і стратегії «перезавантаження» (включно з допоміжними цифровими інструментами) як умова підвищення резильєнтності юнаків.

Цифрова тривожність як феномен хронічного перевантаження

Цифрова тривожність (*Digital Anxiety*) – це комплексний психоемоційний стан, спричинений постійною необхідністю бути «на зв'язку» та обробляти надмірний, неструктурований інформаційний потік. У юнацькому віці цей феномен посилюється через високу залежність від зовнішньої валідації та соціального порівняння [3].

Основні прояви цифрової тривожності включають FOMO, надмірне соціальне порівняння та «ефект фантомної вібрації».

Надмірне занурення у цифрове середовище прямо підриває адаптивну резильєнтність юнаків [5], оскільки:

1) порушується нейронна пластичність через постійну мультизадачність, що знижує здатність до глибокої концентрації;

2) дисрегуляція сну через штучне світло екранів, що є прямим каталізатором стресу;

3) знижується якість соціальної підтримки, оскільки віртуальне спілкування замінює живе, позбавляючи юнаків глибокого емоційного зв'язку.

Практичні підходи до «перезавантаження» психіки

Для відновлення балансу та формування сталої стресостійкості необхідні цілеспрямовані психологічні інтервенції.

1. Когнітивно-поведінкові стратегії (КПТ-підхід)

Стресостійкість починається зі здатності *контролювати думки та реакції*. Для юнаків ефективними є:

- когнітивне рефреймування – навчання замінювати катастрофічні думки на адаптивні;

- метод «Цифрового детоксу» (*Digital Fasting*) – встановлення чітких, усвідомлених часових меж та «зон без екранів», що допомагає відновити внутрішній локус контролю [3];

- техніка «Тимчасова затримка» – відновлення контролю над імпульсивними цифровими реакціями шляхом усвідомленої паузи.

2. Майндфулнес і саморегуляція

Усвідомленість (майндфулнес) є прямим антидотом до цифрової тривожності, оскільки вона переводить фокус уваги на реальне сьогодення:

- вправи на «Якір» 5-4-3-2-1 – навчання юнаків швидко повертатися до реальності через сенсорну фіксацію;
- дихальні практики (регулярне виконання повільного дихання для активації парасимпатичної нервової системи) [4].

3. Цифрові інструменти як помічники у перезавантаженні

Важливо зазначити, що самі цифрові інструменти можуть стати частиною рішення, а не лише проблемою. Використання технологій для цілеспрямованої емоційної регуляції допомагає юнакам інтегрувати цифрову допомогу в їхнє повсякденне життя:

- додатки для медитації та майндфулнес – спеціалізовані програми (наприклад, *Headspace*, *Calm*) пропонують структуровані аудіо-сесії для зняття тривоги й покращення сну; юнаки можуть використовувати їх для 10-хвилинного «перезавантаження» під час навчальних перерв;
- трекери настрою та щоденники (Mood Trackers) – такі інструменти дозволяють юнакам об'єктивізувати свої емоційні стани, а не тонути в них. Використання в дії: юнак щовечора вносить свій емоційний рейтинг, а програма допомагає виявити кореляцію між часом, проведеним в соцмережах, і рівнем тривоги. Це сприяє розвитку самоаналізу та самосвідомості.
- Програми для фокусування (Focus Apps). Інструменти на кшталт Pomodoro-таймерів або блокторів відволікаючих додатків (наприклад, *Forest*) допомагають юнакам структурувати робочий час, знижуючи відчуття хаосу та перевантаження.

Практичні рекомендації

Цільова група	Рекомендовані дії
Юнаки	Освоєння КПТ-технік ; щоденне виконання 10–15 хвилин майндфулнес-практик (бажано через спеціалізовані додатки); використання трекерів настрою для об'єктивізації емоцій.
Батьки	Рольове моделювання цифрової гігієни; запровадження « сімейних цифрових зон ».
Педагоги / Психологи	Включення елементів цифрової гігієни та емоційної грамотності до навчальних програм; демонстрація навичок роботи з додатками для релаксації як частиною самодопомоги.

Отже, цифрова тривожність становить серйозний ризик, але завдяки усвідомленому формуванню навичок саморегуляції та стратегічному використанню цифрових помічників, «перезавантаження» психіки є цілком можливим. Цифрові технології мають дуальну природу, бо вони можуть виступати в ролі потужного джерела тривоги, так і високоефективним інструментом самодопомоги та емоційної регуляції, за умови свідомого та цілеспрямованого використання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко В. В. Психологічна резильєнтність як чинник подолання стресових ситуацій у підлітковому віці. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія»*. 2019. Вип. 61. С. 34–40.
2. Максименко К. С. Вплив цифрових технологій на когнітивні функції та емоційну сферу особистості в юнацькому віці. *Проблеми сучасної психології*. 2022. № 1 (18). С. 112–120.
3. Azzam M. Social media use and psychological well-being of young adults: The role of fear of missing out (FOMO). *Social Sciences & Humanities Open*. 2021. Vol. 3, No. 1. P. 100109.
4. Meyers C., Arslan G., & Akpinar G. The Role of Mindfulness in Reducing Digital Stress and Enhancing Resilience among University Students. *International Journal of Cognitive Therapy*. 2020. Vol. 13, No. 4. P. 315–334.
5. Priyadarshini S., & Kumar P. Social media usage, stress and resilience among adolescents: A comparative study. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*. 2020. Vol. 33, No. 5. P. 129–137.

Нечитайло Маргарита Романівна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Скляр Ірина Олександрівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ВИКОРИСТАННЯ EdTech У ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДРАМАТУРГІЇ 20-30-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ СУСПІЛЬНИХ І МИСТЕЦЬКИХ ПРОЦЕСІВ

Вивчення української драматургії 20–30-х років ХХ століття в системі загальної середньої освіти традиційно вважається одним із найбільш складних аспектів літературної підготовки. Це зумовлено як глибинними суспільними трансформаціями та ідейними конфліктами самої епохи, так і жанровою специфікою драматичного твору, який вимагає від учня не просто прочитання, а візуалізації дії, розуміння сценічного контексту та розшифрування підтексту. Щоб подолати цю методологічну складність та забезпечити повноцінне сприйняття учнями, викладання вимагає значно більшого залучення різноманітних активностей: від рольових ігор і постановки уривків до ґрунтового контекстуального аналізу. У цьому процесі критично важливою стає роль інтеграції цифрових технологій (EdTech) у практику загальноосвітніх закладів (ЗЗСО), оскільки вони надають унікальні інструменти для моделювання історичного та сценічного простору, роблячи аналіз драматичних творів наочним, інтерактивним і глибоко контекстуалізованим.

Ключові методичні засади та практичні інструменти, представлені у цьому дослідженні, сформовані значною мірою завдяки активній участі у серії навчальних вебінарів, що були організовані в межах проєкту Erasmus+

«Модернізація університетських освітніх програм з іноземних мов на основі інтеграції з інформаційними технологіями (DigiFLEd)». Практичні знання та навички, здобуті під час таких вебінарів, зокрема щодо ефективного використання цифрових технологій в освітньому процесі, стали відправною точкою для розробки та апробації запропонованої методики вивчення української драматургії 20-30-х років XX століття. Такий підхід дозволив інтегрувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології у викладання літератури, відображаючи актуальні суспільні та мистецькі процеси, які вона аналізує.

Мета: обґрунтувати педагогічний потенціал EdTech для ефективного вивчення української драматургії 20–30-х років XX століття та розробити конкретні сценарії використання цифрових інструментів для аналізу творів та відображення суспільно-мистецького контексту.

Завдання:

- 1) визначити ключові проблеми викладання української драматургії 20–30-х років XX століття в ЗЗСО;
- 2) систематизувати EdTech-інструменти, що мають потенціал для візуалізації, інтерактивізації та контекстуалізації драматичних творів;
- 3) розробити педагогічні сценарії для уроків української літератури із застосуванням цифрових технологій на прикладі конкретних творів;
- 4) проаналізувати переваги інтеграції EdTech для формування у школярів навичок критичного мислення та дослідницької компетенції.

Об'єкт дослідження є EdTech як технології підвищення ефективності вивчення української драматургії 20–30-х років XX століття.

EdTech як засіб розшифрування епохи

Епоха Розстріляного відродження, до якої належить більшість досліджуваних творів, є однією з найскладніших для сприйняття. Драматургія Миколи Куліша, Леся Курбаса, Івана Кочерги та інших митців є не просто текстом, а відображенням глибоких соціальних потрясінь, політичних ілюзій і трагічних наслідків ідеологічного тиску. Традиційне читання часто не дозволяє учням усвідомити підтекст, алюзії та символізм, які були зрозумілі сучасникам. EdTech-інструменти здатні подолати цю перешкоду, перетворивши статичний текст на динамічний та мультимедійний досвід [4].

Застосування цифрових технологій у цьому контексті можна розглядати як інструменти, що дозволяють учням зануритися в історичний, культурний та ідеологічний контекст епохи за допомогою віртуальних екскурсій або інтерактивних карт; дають змогу побачити, як задум драматурга реалізувався на сцені, завдяки доступу до архівних відеозаписів або реконструкцій; технології інтерактивують урок: перетворюють учня з пасивного споживача інформації на активного дослідника, який може самостійно створювати контент; персоналізують навчання: дозволяють викладачеві адаптувати завдання під різні стилі навчання та рівні підготовки учнів, використовуючи різні цифрові платформи [2].

Практичний приклад застосування цифрових інструментів

Сценарій: Аналіз п'єси М. Куліша «Мина Мазайло»

Ця п'єса є ідеальною для роботи з EdTech-інструментами, оскільки її гумор та сатира є глибоко контекстуальними.

Етап уроку	Діяльність учнів	EdTech-інструмент
Вивчення нового матеріалу	Індивідуальне дослідження мовного питання 20-х років XX ст.	ThingLink, Genially: створення інтерактивної карти, де кожен «маркер» веде до відео, статті чи фото про українізацію, тогочасні газети, мовні диспути. Учень може клікнути на фото Харкова 20-х, щоб відчувати атмосферу.
Закріплення вивченого матеріалу	Робота в групах над сценами, створення візуальних «профілів» персонажів.	Canva, Miro: учні в команді створюють інтерактивні «дошки» для кожного персонажа (Мина, Мокій, Уля). На дошці розміщують цитати, відповідні фото епохи, аудіофрагменти з вистав, щоб візуалізувати образ.
Узагальнення та систематизація знань	Організація «теледебатів» на тему «Змінити прізвище: за чи проти?»	Google Docs, Zoom Whiteboard, Padlet: учні готують аргументи на основі тексту та історичного контексту. За допомогою Jamboard можна в режимі реального часу відстежувати аргументи «за» і «проти», а Google Forms, Mentimeter – провести анонімне голосування серед класу.
Узагальнення та систематизація знань	Створення мультимедійного буктрейлера до п'єси.	Canva, CapCut: учні монтують короткі відео з цитатами з п'єси, анімованими зображеннями, підбіраною музикою, щоб передати головну ідею твору.

Освітні цифрові платформ та інструменти, які можна використати під час вивчення української драматургії:

1) для візуального аналізу та створення контенту:

Canva / Figma можна використовувати для створення інфографіки, що візуалізує хронологію театральних напрямків, біографії драматургів (наприклад, Леся Курбаса), а також для розробки інтерактивних «карт епохи», що пов'язують драматургію з історичними подіями. Учні можуть створювати візуальні есе або колажі, що відображають ключові теми вистав.

Miro / Mural – дошки, які ідеально підходять для колективної роботи. Учні можуть разом аналізувати сценарій, розкладаючи його на «стікери» з ключовими цитатами, характеристиками персонажів або елементами сценографії. Це допомагає візуалізувати структуру п'єси і сприяє груповому обговоренню.

2) платформи для доступу до архівів і мультимедійних матеріалів:

YouTube / Vimeo є невичерпним джерелом для вивчення. Тут можна знайти архівні записи вистав, документальні фільми про театральні трупі (наприклад, «Березіль» Леся Курбаса), інтерв'ю з театрознавцями, а також сучасні постановки класичних п'єс. Це дозволяє порівняти різні інтерпретації одного твору, побачити, як змінювався театральний простір та акторська гра.

Google Arts & Culture містить віртуальні тури по театрах, цифрові виставки, що присвячені певним епохам, а також колекції сценографії, костюмів і плакатів. Наприклад, тут можна знайти матеріали про розвиток європейського театру. Це допоможе учням зануритися у візуальний контекст епохи.

Digital Theatre+ – спеціалізована освітня платформа, що пропонує повні відеозаписи професійних театральних постановок, а також інтерв'ю з режисерами, акторами та дизайнерами. Хоча вона більше орієнтована на сучасний театр, її архіви містять постановки, що відтворюють стилі 20-30-х років.

3) Інструменти для інтерактивного навчання та гейміфікації:

Kahoot! / Quizlet можна використовувати для створення інтерактивних тестів і вікторин, що перевіряють знання ключових п'єс, драматургів і понять (наприклад, «епічний театр», «театр жорстокості»). Гейміфікація підвищує зацікавленість учнів і робить процес запам'ятовування ефективнішим.

Flip допомагає організувати дискусії у відеоформаті. Учні можуть записувати короткі відео-відгуки на п'єсу, аналізувати акторську гру або обговорювати суспільні проблеми, підняті у творах, що сприяє розвитку їхньої мовленнєвої компетенції та аналітичного мислення.

4) Спеціалізовані інструменти для роботи з текстом:

Project Gutenberg / Internet Archive надають вільний доступ до текстів п'єс 20-30-х років, які вже є у суспільному надбанні. Це дозволяє учням мати прямий доступ до першоджерел, без необхідності купувати паперові видання.

Genius (раніше Rap Genius) дозволяє користувачам додавати анотації до текстів. Хоча вона відома завдяки музиці, її функціонал можна використовувати для спільного аналізу п'єс. Учитель або учні можуть додавати пояснення до складних метафор, історичних алюзій або вказувати на певні режисерські вказівки.

Інтеграція EdTech у процес вивчення української драматургії 20–30-х років ХХ століття є не просто модернізацією, а методологічною необхідністю. Використання таких інструментів, як: інтерактивні карти, віртуальні дошки, мультимедійні презентації та освітні відеоплатформи, дозволяє подолати дистанцію між учнем та епохою, перетворивши сухі історичні факти на живий контекст, сформувати комплексне розуміння драматичного твору, інтегруючи текст, візуальні образи та історичні дані; розвинути ключові навички ХХІ століття: медіаграмотність, креативність, критичне мислення та вміння працювати в команді.

Застосування EdTech у викладанні драматургії – це шлях до формування покоління, яке не просто знає історію, а глибоко її відчуває, здатне аналізувати складні явища та знаходити зв'язок між минулим і сьогоденням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гураль П. Д., Гураль І. П. Педагогічні інновації у викладанні гуманітарних дисциплін. *Педагогіка і психологія*. 2021. № 1(70). С. 136–142.
2. Комісарова І. О. Інтеграція технологій EdTech у навчальний процес ЗЗСО. *Науковий вісник Університету менеджменту освіти*. 2023. Вип. 2 (67). С. 121–128.
3. Нагірняк Г. А. Інтерактивні методи навчання як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів. *Молодий вчений*. 2019. № 1 (65). С. 343–347.
4. Dziubalo A., Feshchenko A., & Viter M. Digital tools in teaching literature: A case study of modern Ukrainian high school. *Journal of Educational Technology and Research*. 2022. Vol. 9, No. 3. P. 45–56.
5. Lee E. M. Using technology to teach drama and theater. *Theatre Topics*. 2018. Vol. 28, No. 1. P. 31–42.

*Новохатня Єлизавета Русланівна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

АНГЛОМОВНІ АБРЕВІАТУРИ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Абревіатури є одним із найпоширеніших і найдинамічніших лінгвістичних явищ. Вони відображають прагнення до економії мовних засобів, лаконічності й ефективності комунікації, а також стають показником соціально-культурних і технологічних змін. У глобалізованому світі, де інформаційний потік зростає інтенсивно, скорочення допомагають спростити сприйняття складних понять і прискорюють обмін інформацією між носіями різних мов і культур. Наприклад, поява абревіатур *AI* (Artificial Intelligence – штучний інтелект), *COVID* (Coronavirus Disease), *NFT* (Non-Fungible Token) демонструє реакцію мови на розвиток технологій, медицини й економіки [1, с. 112].

Актуальність дослідження абревіатур зумовлена не лише лінгвістичною, а й перекладацькою практичною значущістю. Широке використання скорочень створює певні труднощі для перекладачів, адже одна й та сама абревіатура може мати кілька значень залежно від контексту, галузі чи країни. Наприклад, *IT* може означати як *Information Technology*, так і *Income Tax*. Це вимагає від перекладача високого рівня мовної та культурної компетентності, здатності визначати контекст і галузеву належність терміна [2, с. 108]. Наша мета полягає в дослідженні структурних типів абревіатур в англійській мові та визначенні ефективних стратегій їх перекладу українською. Завдання дослідження передбачають класифікацію абревіатур, аналіз прикладів із сучасного дискурсу та обґрунтування перекладацьких методів.

У сучасній англійській мові абревіатури представлені кількома основними структурними типами: акроніми, ініціальні скорочення, усічені слова, а також символи та умовні позначення одиниць вимірювання. Кожен із цих типів має власні морфологічні й семантичні особливості та потребує специфічного підходу в перекладі українською мовою.

Акроніми – це скорочення, утворені з початкових літер або частин кількох слів, які вимовляються як одне слово. В українському перекладі акроніми зазвичай передаються усталеними транслітерованими еквівалентами, оскільки більшість міжнародних організацій і відомих установ уже мають закріплені форми [1, с. 113]. Наприклад, *NATO* (North Atlantic Treaty Organization – Організація Північноатлантичного договору) передається як *НАТО*, *UNESCO* (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури) – *ЮНЕСКО*, а *OPEC* (Organization of the Petroleum Exporting Countries – Організація країн-експортерів нафти) – *ОПЕК*. Для пояснення

змісту акроніма використовують повний переклад (калькування на межі з описовим перекладом): наприклад, *NASA* (National Aeronautics and Space Administration – Національне управління з аеронавтики та дослідження космосу) можна передати як *НАСА* з додатковим поясненням його повної назви. Транслітерація є переважним способом перекладу акронімів, тож усталені українські відповідники також читаються як слова.

Ініціальні скорочення також утворюються з перших літер кількох слів, але кожна літера вимовляється окремо. Прикладами є *BBC* (British Broadcasting Corporation – Британська телерадіомовна корпорація), *NGO* (non-governmental organization – неурядова організація), *FBI* (Federal Bureau of Investigation – Федеральне бюро розслідувань), *PhD* (Doctor of Philosophy – доктор філософії). Під час перекладу таких скорочень аббревіатуру або залишають без перекладу, як-от *BBC*, *TED* (Technology Entertainment Design), або використовують калькування повної (розгорнутої) назви, яку складають в ініціальне скорочення літерами цільової мови для забезпечення усталеного відповідника, зокрема *WHO* (World Health Organization) – *Всесвітня організація охорони здоров'я*, *ВООЗ*. Уникнення омонімії також зумовлює вибір відповідника: наприклад, *COT* (Світова організація торгівлі, а не Всесвітня...) замість *BTO* (бо *BTO* = Всесвітня туристична організація) для *WTO* (World Trade Organization). Це забезпечує точність і прозорість комунікації, відповідаючи академічним стандартам перекладу [2, с. 109].

Усічені слова (*clippings*) – це скорочені варіанти довших лексем, які часто набувають самостійного значення й можуть втрачати зв'язок із вихідною формою. Прикладами є *lab* (laboratory), *fridge* (refrigerator), *ad* (advertisement), *demo* (demonstration). Такі форми особливо поширені в розмовній, журналістській і рекламній мові, оскільки створюють ефект невимушеності, динамічності й сучасності висловлення [3]. Під час перекладу слід враховувати ступінь усталеності слова в українській мові: наприклад, *motel* (motor hotel) перекладаємо адаптивною транслітерацією – *мотель*; транслітеруємо також *spat* (spiced ham) – *спам*. Типовими прийомами є як збереження повної форми, зокрема *ad* (advertisement) – *реклама*, так і транслітерування скороченої, як-от *demo* – *демо-версія*.

Символи та позначення одиниць вимірювання як графічні аббревіатури становлять окремий тип скорочень, широко вживаний у науково-технічних текстах. У письмовій формі символи одиниць адаптовані до української мови: *Hz* – *Гц*, *kg* – *кг*, *m* – *м*, *cm* – *см*, а складні скорочення, як *fps*, передаються українським аналогом, ят-от *кадр./с*. Графічні аббревіатури вимовляються повними словами: наприклад, 16 *Гц* – «шістнадцять герц», 5 *кг* – «п'ять кілограмів», 20 *см* – «двадцять сантиметрів», 16 *кадр./с* – «шістнадцять кадрів за секунду». При перекладі таких аббревіатур важливо дотримуватися міжнародних стандартів і норм української мови, забезпечуючи правильне позначення одиниць і точне відтворення значення оригіналу. перекладач

повинен враховувати як міжнародний стандарт письма, так і вимову та відмінювання українською, щоб забезпечити точність і зрозумілість науково-технічного тексту [1, с. 114]. Головна проблема полягає в невідповідності міжнародних символів і традиційного українського письма, яку вирішують через адаптацію: латиницю замінюють українськими буквами, а скорочення, що позначають складні одиниці, передають усталеними українськими формами.

Отже, основними стратегіями перекладу аббревіатур є калькування з подальшим формуванням скороченої форми в цільовій мові для ініціальних і графічних скорочень, транслітерування акронімів, збереження форми й вимова транскрибуванням, експлікація чи описовий переклад (тлумачення через вільне словосполучення). Вибір прийому залежить від контексту, усталеності скорочення та зручності сприйняття цільовою аудиторією [2, с. 110]. Нові аббревіатури потребують експлікації, пояснення, і фактично в будь-якому тексті аббревіатуру логічно зазначати після розгорнутої форми; виняток становлять графічні й повністю ототожнювані аббревіатури на кшталт *km* – *км*, *FBI* – *ФБР*. Перекладачеві слід приділяти особливу увагу прагматичному аспекту – чи зрозуміє реципієнт значення скорочення без додаткових пояснень. Відсутність адекватного перекладу може призвести до втрати змісту, тому робота з аббревіатурами потребує не лише мовної, а й культурної та термінологічної компетентності.

Абревіація відображає динаміку розвитку мови, науки й суспільства, а також інтеграційні процеси глобального простору. Різні структурні скорочення назв засвідчують прагнення мовців до стислості й ефективності спілкування. Переклад таких одиниць потребує комплексного підходу, що поєднує знання мовних норм, принципів функціональної еквівалентності та міжкультурних особливостей комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Радченко М. О. Особливості перекладу аббревіатур та скорочень. *Актуальні питання розвитку філологічних наук у XXI столітті: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 27–28 березня 2020 р.* Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень». С. 112–114.
2. Ніколаєва Т. М. Перекладацькі аспекти сучасних англійських аббревіацій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2018. Вип. 37, С. 107–110.
3. Hilpert M., Correia Saavedra D. & Rains J. A multivariate approach to English clippings. *Glossa: A Journal of General Linguistics*. 2021. Vol. 6(1). P. 104. URL: <https://www.glossa-journal.org/article/id/5771/> (дата звернення: 06.10.2025).

*Пензіна Анастасія Олександрівна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівники – канд. філол. наук, ст. викл. Андрущенко Вікторія Олегівна,
канд. психол. наук, доц. Дроздова Діана Сергіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

МОТИВАЦІЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ВПЛИВ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ТА МОТИВАЦІЇ УНИКНЕННЯ

Проблема мотивації учнів до вивчення іноземних мов залишається однією з найактуальніших у сучасній педагогіці та психології освіти. Особливої значущості вона набуває на етапі старшої школи, коли відбувається професійне самовизначення учнів і формуються стійкі життєві орієнтири. Англійська мова як міжнародна мова комунікації відіграє ключову роль у підготовці молоді до успішної інтеграції у глобалізоване суспільство.

Мотиваційна сфера старшокласників характеризується складністю та неоднорідністю. Водночас із позитивною мотивацією, спрямованою на досягнення успіху та особистісний розвиток, у навчальній діяльності може проявлятися мотивація уникнення, яка зумовлена страхом невдачі, покарання чи негативної оцінки [3, с. 274–278]. Розуміння механізмів впливу цих типів мотивації на навчальний процес є необхідним для розроблення ефективних педагогічних стратегій.

Мотивація як психологічний феномен є сукупністю спонукальних чинників, що визначають активність особистості, спрямованість її діяльності та вибір конкретних форм поведінки. У контексті навчальної діяльності мотивація є спонуканням, направленням та регуляцією [2, с. 156–162].

Дослідники розрізняють два основні типи навчальної мотивації: позитивну мотивацію (мотивацію досягнення) та негативну мотивацію (мотивацію уникнення). Позитивна мотивація характеризується прагненням до успіху, самореалізації, отримання нових знань та умінь. Учні з високим рівнем позитивної мотивації сприймають навчання як можливість особистісного зростання, проявляють ініціативу та наполегливість у подоланні труднощів [4, с. 201–205].

Натомість мотивація уникнення ґрунтується на страху перед невдачею, негативними наслідками або покаранням. Учні з переважанням цього типу мотивації прагнуть уникнути низьких оцінок, критики вчителя чи осуду однокласників, що призводить до формування тривожності, зниження пізнавальної активності та розвитку захисних механізмів поведінки.

Старший шкільний вік є критичним періодом у формуванні мотиваційної сфери особистості. У цей період відбувається інтенсивний розвиток самосвідомості, формуються життєві плани та професійні орієнтири. Ставлення старшокласників до англійської мови значною мірою визначається

усвідомленням її практичної значущості для майбутньої кар'єри та самореалізації [1, с. 189–194].

Позитивна мотивація до вивчення англійської мови у старшокласників формується під впливом різноманітних чинників. Зовнішня мотивація пов'язана з розумінням необхідності знання мови для вступу до закладу вищої освіти, працевлаштування, можливості подорожувати та спілкуватися з іноземцями. Внутрішня мотивація виявляється у справжньому інтересі до мови, культури англomовних країн, бажанні читати оригінальну літературу, дивитися фільми без перекладу.

Учні з високим рівнем позитивної мотивації демонструють кращі результати у засвоєнні мовного матеріалу, демонструють більшу готовність до комунікативної діяльності, активніше використовують додаткові ресурси для самостійного навчання. Такі учні сприймають помилки як природну частину навчального процесу і можливість для вдосконалення, не бояться висловлювати свої думки іноземною мовою.

Мотивація уникнення деструктивно впливає на процес опанування іноземною мовою. Страх припуститися помилки під час усного мовлення призводить до формування мовного бар'єру, який значно гальмує розвиток комунікативної компетентності [6, с. 47–52].

Учні з переважанням мотивації уникнення часто відчують тривожність перед відповідями біля дошки, контрольними роботами, тестуванням. Це може призводити до таких негативних наслідків, як когнітивні порушення, уникаюча поведінка, зниження самооцінки.

Когнітивні порушення: тривожність погіршує концентрацію уваги, знижує продуктивність пам'яті, ускладнює актуалізацію знань у стресовій ситуації. Учень може знати матеріал, але не здатний його відтворити через психологічний дискомфорт.

Уникаюча поведінка: прагнення уникнути ситуацій, що викликають страх, призводить до пропусків занять, відмови від участі в усних вправах, ігнорування домашніх завдань. Це створює замкнене коло: недостатня практика призводить до низьких результатів, що посилює страх і тривожність.

Зниження самооцінки: постійні невдачі та негативний емоційний досвід формують в учня переконання у власній неспроможності опанувати іноземну мову. Це може призвести до відмови від спроб поліпшити свій рівень і повної втрати інтересу до предмета.

Розвиток позитивної мотивації та подолання мотивації уникнення вимагає комплексного підходу з боку вчителя. Насамперед, необхідно створити психологічно безпечне навчальне середовище, де помилки сприймаються як природна частина процесу навчання, а не привід для критики чи насмішок.

Важливим чинником є персоналізація навчального процесу. Врахування індивідуальних інтересів, здібностей та темпу засвоєння матеріалу дає змогу кожному учню відчувати успіх і прогрес. Використання автентичних матеріалів,

що відповідають інтересам старшокласників (музика, фільми, молодіжні блоги, соціальні мережі), підвищує внутрішню мотивацію та робить навчання більш осмисленим. Також, учитель може надати старшокласникам можливість самостійно обирати формат виконання завдання: хтось краще пише есе, хтось віддає перевагу відеопрезентації, хтось комфортніше почувається у груповій роботі. Така свобода вибору підвищує відчуття контролю над власним навчанням та розвиває внутрішню мотивацію.

Проектна діяльність та інтерактивні форми роботи сприяють розвитку внутрішньої мотивації, оскільки надають учням можливість для творчої самореалізації, співпраці з однолітками, вирішення практичних завдань. Робота над проектами дозволяє побачити конкретний результат своїх зусиль, що підвищує впевненість у власних силах.

Формуюче оцінювання, яке акцентує увагу на прогресі учня, а не лише на його помилках, допомагає зменшити тривожність і сформувати позитивне ставлення до навчальної діяльності. Учитель може використовувати зелену ручку для підкреслювання правильно написаних фрагментів тексту, вдалих граматичних конструкцій чи влучно підібраних слів. Це дозволяє учню побачити, що він робить добре, а не концентруватися виключно на недоліках. Коли старшокласник бачить у своїй роботі більше зелених відміток, ніж червоних виправлень, це формує впевненість у власних силах та бажання вдосконалюватися далі [5].

Відкладене виправлення помилок під час усного мовлення: замість того, щоб перебивати учня під час усної відповіді чи презентації, вчитель занотовує типові помилки та обговорює їх після завершення виступу. Такий підхід дозволяє старшокласнику зберегти хід думки, не втратити впевненість і повноцінно висловити свої ідеї. Після відповіді відбувається конструктивне обговорення: спочатку вчитель відзначає сильні сторони виступу, а потім делікатно звертає увагу на моменти, які можна покращити, пропонуючи конкретні варіанти корекції. Конструктивний зворотній зв'язок, що містить конкретні рекомендації щодо вдосконалення, орієнтує учня на розвиток і подолання труднощів.

Публічне визнання прогресу дуже важливе для формування позитивного ставлення до навчання. Учитель регулярно відзначає не лише абсолютні досягнення, а й індивідуальний прогрес кожного учня. Навіть якщо старшокласник перейшов з рівня «слабкий» на рівень «задовільний», це заслуговує на похвалу та визнання його зусиль. Можна створити в класі «стіну досягнень», де відображатимуться успіхи учнів у різних аспектах вивчення мови: участь у мовних конкурсах, цікаві проекти.

Гарним прикладом позитивної мотивації є створення ситуацій успіху для кожного учня. Вчитель диференціює завдання за складністю, пропонуючи кожному старшокласнику таке завдання, яке буде для нього викликом, але поси́льним викликом. Учень з базовим рівнем може отримати завдання скласти

діалог з опорою на фрази-кліше, а учень з високим рівнем – імпровізувати дискусію на складну тему. Головне – щоб кожен міг відчувати радість від подолання труднощів і досягнення результату.

Мотивація є ключовим чинником успішності вивчення англійської мови учнями старших класів. Позитивна мотивація, що ґрунтується на прагненні до успіху, самореалізації та справжньому інтересі до мови, сприяє ефективному засвоєнню мовного матеріалу, розвитку комунікативних навичок, формуванню готовності до подальшого самостійного вдосконалення мовної компетентності.

Натомість мотивація уникнення, що ґрунтується на страху невдачі та негативних наслідків, деструктивно впливає на навчальний процес, призводячи до формування мовного бар'єра, тривожності, зниження самооцінки й унікаючої поведінки.

Подолання мотивації уникнення та розвиток позитивної мотивації вимагає цілеспрямованої роботи вчителя щодо створення психологічно безпечного навчального середовища, персоналізації навчання, використання інтерактивних методів та формуючого оцінювання. Лише комплексний підхід, що враховує психологічні особливості старшокласників та специфіку оволодіння іноземною мовою, може забезпечити формування стійкої позитивної мотивації до вивчення англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балл Г. О. Психологія освітнього процесу в Україні : теорія і практика : монографія. Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2010. 368 с.
2. Ільїн Є. П. Мотивація і мотиви : навчальний посібник, 2013. 512 с.
3. Максименко С. Д. Загальна психологія : навчальний посібник. Центр учбової літератури, 2008. 472 с.
4. Савчин М. В. Педагогічна психологія : навчальний посібник. Академвидав, 2007. 424 с.
5. Стручаєв О. Курс «Емоційний інтелект», модуль 5 «Мотивація» : онлайн-семінар. Освітній хаб міста Києва. Київ, 2019. URL : <https://eduhub.in.ua/courses/emocijniy-intelekt> (дата звернення: 25.09.2025).
6. Шевченко Н. Ф. Формування позитивної мотивації до вивчення англійської мови в учнів загальноосвітньої школи : методичний посібник. К. : Педагогічна думка, 2011. 168 с.

Осипенко Віра Юрївна,
доцент кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ELEMENTS AND CATEGORIES OF DISCOURSE ANALYSIS

A comprehensive study of discourse requires not only the examination of its manifestations but also the identification of the analytical units that allow scholars to describe, interpret, and classify communicative phenomena. Discourse analysis, therefore, operates with both categories and elements, each of which contributes to understanding its multidimensional structure and functions.

Before turning to the categories and elements of discourse analysis, it is necessary to outline how discourse itself has been defined across different scholarly traditions, since these definitions provide the conceptual foundations for subsequent classifications.

The International Encyclopedia of the Social Sciences (Sills & Merton 1968) emphasizes that discourse may be viewed as a systematic arrangement of sentences, in the same way that a sentence represents an ordered arrangement of words. The scope of discourse covers genres such as narrative, epic, journalistic, and poetic, together with registers ranging from high to low, technical to colloquial, and allegorical. It also encompasses different modes (spoken and written, monologic and dialogic) and functional orders (referential, heuristic, imperative, connotative).

The Concise Oxford Companion to the English Language (McArthur 1998) defines discourse as a broad, often formal term that includes conversation, dialogue, lecture, and report. More broadly, it refers to linguistic phenomena in general, including philosophical discourse. In linguistics, discourse is typically understood as a connected stretch of speech or writing that goes beyond the sentence level; the study of such fragments is the domain of discourse analysis.

S. Carling (2004) interprets discourse as a generally accepted concept referring to oral or written texts introduced for discussion, such as a dissertation or treatise. Earlier definitions stressed its processual nature, referring to sequences of actions, events, or phenomena. Contemporary perspectives, however, often reduce discourse to concrete linguistic units (words, sentences) studied in semantics and syntax. Unlike the abstract system of language, discourse in this sense designates actual instances of speech and writing.

J. Hall (1999) underlines that no discursive field is governed by a single coherent logic; instead, multiple approaches coexist within it, generating heterogeneity. For this reason, scholars often distinguish foundational discourses—those that shape conceptual frameworks for perceiving social reality and define dominant values, norms, and modes of knowledge representation within particular cultural, political, or scientific contexts. Such discourses are “foundational” not only because they dominate at a given moment but also because they provoke the emergence of alternative or reactive discourses.

O. Kessler and Ch. Daase (2008) point out that the notion of discourse is frequently invoked to highlight the role of language in political processes, yet its meaning remains contested and is often conflated with “conversation”, “discussion”, or “speech”. K. Tracy and K. Haspel (2006) stress that the use of referential terms in discourse provides insights into both speaker identity and the characterization of the addressee. P. Cap (2003) observes that discourses familiar to the analyst allow functional and structural conclusions at relatively early stages of inquiry. J. Klumpp (n.d.) adds that rhetorical situations play a constitutive role: they give rise to discourse and give it with a strategic orientation aimed at particular goals.

Taken together, these definitions demonstrate the heterogeneity of discourse and reveal that different traditions accentuate either its external, typological dimension (genres, registers, discursive fields, rhetorical situations) or its internal, structural dimension (themes, participants, intentions, interpretive conditions). This variety of perspectives justifies the need to distinguish between categories and elements.

Categories constitute the main conceptual and analytical tools through which discourse is classified and interpreted. Among the most significant are:

- genre and stylistic diversity—the capacity of discourse to combine multiple genres, styles, and registers;
- rhetorical strategies—deliberate linguistic and stylistic choices designed to influence the audience;
- social identification through referential terms—lexical items that mark roles, statuses, or objects, thereby positioning both speaker and audience;
- rhetorical situations—communicative circumstances that give rise to discourse and determine its orientation.

Viewed in this way, categories present discourse not only as text or utterance but as a means of shaping social interaction and constructing shared realities. They highlight that discourse is more than a linguistic construct, since it links language to cultural practices, ideological frameworks, and institutional processes.

Categories constitute the external analytical framework of discourse, while elements constitute its internal organization and dynamics:

- thematic component—the central meaning or subject matter that organizes a text or utterance;
- communicants (speaker and addressee)—participants whose interaction gives discourse its dialogic character;
- intention (illocutionary aim)—the pragmatic orientation of the speaker, manifested through speech acts;
- conditions of interpretation—social, cultural, and situational factors that shape how discourse is understood.

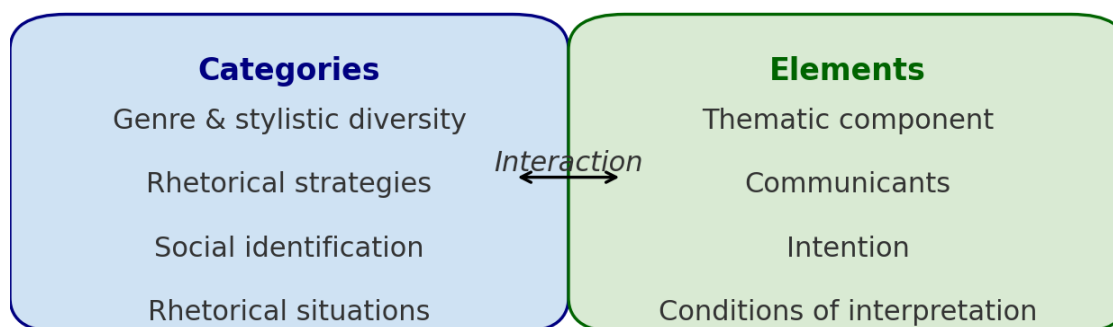
These elements underscore discourse as a multidimensional entity where linguistic form interacts with pragmatic purpose, social roles, and interpretive frameworks.

To illustrate the relationship between categories and elements more clearly, the following scheme presents them side by side. It highlights their interaction and shows

how categories provide an external framework while elements reveal the internal structure of discourse. Such a representation is particularly relevant for current discourse studies, where external frameworks and internal mechanisms need to be analysed in close connection.

Scheme 1.

Elements and Categories in Discourse Analysis

Discourse analysis thus requires attention to both categories and elements. Categories provide a typological and classificatory framework, whereas elements disclose the internal mechanisms through which discourse is produced and interpreted. This dual perspective allows scholars to explore discourse as a communicative practice embedded in social, cultural, and ideological dimensions.

REFERENCES

1. Cap P. The Mental Construction of Determination of Discourse Analysis. *11th Annual Meeting of the European Society for Philosophy and Psychology*. 2003. P. 23–60.
2. Carling S. Discourse. Theories of Media Keywords Glossary. University of Chicago. URL: <https://csmt.uchicago.edu/glossary2004/discourse.htm> (дата звернення: 01.09.2025).
3. Hall J. R. *Cultures of Inquiry: From Epistemology to Discourse in Sociohistorical Research*. Cambridge, New York, Cambridge University Press, 1999. 171 p.
4. Kessler O., Daase Ch. From Insecurity to Uncertainty: Risk and the Paradox of Security Politics. *Alternatives: Global, Local, Political*. 2008. Vol. 33(2). P. 211–232.
5. Klumpp J. F. *Analyzing Strategic Discourse*. University of Maryland. URL: https://terpconnect.umd.edu/~jklumpp/comm401/lectures/analyze.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 15.06.2025).
6. McArthur T. *Concise Oxford companion to the English language*. Oxford University Press, 1998. 692 p. URL: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780192800619.001.0001/acref-9780192800619-e-369?rskey=DblRBL&result=374> (дата звернення: 18.08.2025).

7. Sills D, Merton R. K International Encyclopedia of the Social Sciences. Macmillan, 1968. 820 p.

8. Tracy K., Haspel K. Language and Social Interaction: Its Institutional Identity, Intellectual Landscape, and Discipline-Shifting Agenda. *Journal of Communication*. 2006. Vol. 54. P. 788–816.

*Петрищева Катерина Геннадіївна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО МЕДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Медичний переклад є одним із найскладніших видів перекладацької діяльності, оскільки включає велику кількість спеціалізованих термінів, ідіом і мовних конструкцій, що часто не мають точних відповідників у мові перекладу. Успішне виконання такого перекладу потребує не лише ґрунтового володіння мовами, але й спеціальних знань у сфері медицини, адже від точності переданих смислів залежить ефективність лікування та безпека пацієнта. Актуальність дослідження зумовлена потребою забезпечення максимальної точності, достовірності та адекватності медичних текстів у міжмовній комунікації.

Мета дослідження – проаналізувати особливості англо-українського медичного перекладу, зокрема застосування різних перекладацьких стратегій і трансформацій у процесі перекладу медичних текстів. Так, у дослідженнях І. В. Сапожник, Т. В. Суродейкіної та Б.-О. В. Урсакія розглянуто перекладацькі трансформації на матеріалі серіалу *House, M.D.* [3]. В. В. Лобанова звертає увагу на труднощі перекладу англomовних медичних текстів, серед яких виділяє термінологічну насиченість, наявність ідіом і «фальшивих друзів перекладача» [2]. Попри наявність досліджень у цій галузі, проблема системного аналізу трансформацій у медичних текстах залишається недостатньо опрацьованою.

Згідно з класифікацією Н. П. Нагорнюк і Ю. М. Нідзельської, перекладацькі трансформації поділяються за характером мовних одиниць оригіналу на стилістичні, морфологічні, синтаксичні, семантичні та граматичні [1, с. 191]. Стилiстичні трансформації передбачають зміну стилістичного забарвлення одиниці мови, морфологічні – перехід однієї частини мови в іншу, синтаксичні – зміну синтаксичних функцій. Семантичні трансформації полягають у перетворенні змісту окремих слів або висловлювань, а граматичні – у зміні структури речення для відповідності нормам мови перекладу.

За формальними ознаками трансформації поділяються на перестановку, заміну, додавання й вилучення. До лексичних трансформацій відносять транскрипцію, транслітерацію та калькування. Граматичні включають дослівний переклад, об'єднання та заміну речень. Комплексні лексико-граматичні трансформації об'єднують описовий переклад, компенсацію, а також антонімічний переклад [1, с. 192–193]. Дослідниці також відносять конкретизацію й генералізацію до лексико-семантичних трансформацій [1, с. 194]. Зазначені класифікації стали методологічною основою цього дослідження.

Практичний аналіз здійснено на матеріалі тексту *Як використовувати інсуліновий шприц-ручку* [4], обсяг якого становить 636 слів. У результаті аналізу виявлено 73 випадки застосування різних типів перекладацьких трансформацій. Їхня частотність і функціональне навантаження демонструють складність медичних текстів і необхідність використання змішаних перекладацьких прийомів.

Вилучення спостерігається у фрагменті *Let go of the pinch of skin – Відпустіть шкіру*, де слово *pinch* було пропущено як таке, що не несе змістовного навантаження. Заміна граматичної форми відбувається в реченні *Throw it into your needle disposal container – Помістіть її в контейнер для використаних голок*, де однину замінено на множину відповідно до норм української мови. Додавання характерне для перекладу *Stay 1 inch away from previous injections – Вибирайте місце уколу на відстані 1 дюйма (2,5 см) від попереднього уколу*, що робить інструкцію більш конкретною й зрозумілою для читача.

Морфологічна трансформація простежується у фрагменті *Do not use sites that are bruised, tender or swollen – Не використовуйте ділянки, на яких є синці, припухлості або які болять*, де відбувається перехід частин мови. Синтаксичні зміни проявляються в перекладі *Put the cover back on your insulin pen – Закрийте інсуліновий шприц-ручку кришкою*, де спрощено структуру речення. Антонімічний переклад реалізується у реченні *You may need to repeat this step until you see the drop on the needle – Вам може знадобитися повторити цю маніпуляцію, доки ви не побачите краплю на голці*. Конкретизацію виявлено в *Using your thumb, push the end of the pen down slowly until your dose of insulin is in – Повільно натискайте на кінець шприца великим пальцем, поки не буде введено потрібну дозу інсуліну*, де уточнено зміст за допомогою прикметника *потрібну*. Прикладом транслітерації є *insulin – інсулін*.

У процесі перекладу медичних текстів ключовими є три принципи: контекст, точність і зрозумілість. Контекст визначає змістову інтерпретацію, адже одне слово може мати різні значення залежно від ситуації. Так, *operation* може означати як *операційне втручання*, так і *функціонування органу*, а *tablet* – *лікарський засіб* або *планшет*. Розуміння контексту є необхідною умовою правильного вибору еквівалента й уникнення смислових помилок.

Точність у медичному перекладі передбачає не лише коректне передавання термінів, а й відповідність міжнародним стандартам.

Так, аббревіатури *ECG*, *ICU* та *OR* перекладаються як *електрокардіограма*, *відділення інтенсивної терапії* та *операційна* відповідно. Вираз *flagrant error in dosing* має український відповідник *груба помилка в дозуванні*, а *blood count* перекладається як *показники крові*, а не *кількість крові*. Такі приклади демонструють, що навіть незначна термінологічна неточність може призвести до помилкової інтерпретації результатів або рекомендацій.

Зрозумілість тексту є не менш важливим принципом перекладу, адже медичні повідомлення адресуються різним групам реципієнтів. Для медичного персоналу прийнятні технічні формулювання на зразок *monitor vital signs*, тоді як для пацієнтів доречні прості інструкції, наприклад *take with a meal* – *приймати під час їжі*. У разі перекладу фразеологізмів, як-от *to be on the mend*, варто добирати відповідники, що зберігають зміст і природність українського мовлення – *відновлюватися після хвороби*. Уміння адаптувати реєстр і стиль до цільової аудиторії підвищує ефективність міжмовної комунікації.

Лексико-семантичні особливості медичних термінів потребують особливої уваги до нюансів значення. Так, слово *fatigue* у клінічних звітах перекладається як *втома*, а не як *байдужість* чи *летаргія*. Аналогічно, *angina* у кардіологічному контексті позначає *стенокардію*, а не запальне захворювання горла. Такі приклади свідчать про необхідність поєднання лінгвістичних і фахових знань для забезпечення адекватності перекладу.

Професійний медичний перекладач повинен володіти комплексом компетенцій, серед яких – глибоке знання медичної термінології, уміння користуватися спеціалізованими глосаріями та довідковими ресурсами, а також уважність до скорочень і одиниць виміру. Крім цього, важливими є навички дослідження, критичний аналіз контексту та адаптація стилю до рівня реципієнта. Саме така інтеграція мовної, предметної та комунікативної компетенцій забезпечує якість, точність і безпечність перекладу у сфері охорони здоров'я.

Отже, переклад медичних текстів вимагає ретельного використання перекладацьких трансформацій, що забезпечують точність і зрозумілість змісту. Буквальний переклад у медичній галузі є неприйнятним, оскільки може спотворити інформацію та поставити під загрозу правильність застосування лікарських засобів чи процедур. Застосування перекладацьких прийомів дає змогу передати семантику, термінологічну точність і комунікативну функцію оригіналу, що є основою адекватного й безпечного медичного перекладу.

Аналіз конкретних прикладів із практики перекладу медичних текстів демонструє, що найбільш ефективними є трансформації, які враховують контекст, адаптують стиль до цільової аудиторії та забезпечують зрозумілість інструкцій для пацієнтів і точність для медичних працівників. Виявлені труднощі – багатозначність термінів, специфічна аббревіатура, фразеологічні відмінності та національні стандарти вимірювань – підкреслюють необхідність комплексної підготовки перекладача, що поєднує лінгвістичні, медичні й комунікативні компетенції.

Перспектива подальшого дослідження полягає у вивченні впливу різних перекладацьких стратегій на точність і зрозумілість медичних текстів, а також у порівнянні результатів перекладу англomовних матеріалів різними методами. Такий підхід допоможе виявити ефективні способи перекладу та забезпечить науково-аналітичну й практичну цінність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лобанова В. В. Деякі проблеми перекладу англійських медичних текстів українською мовою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія* 2019. Вип. 39(2). С. 53–55. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2019_39\(2\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2019_39(2)_15) (дата звернення: 03.10.2025).

2. Нагорнюк Н. П., Нідзельська Ю. М. Класифікація перекладацьких трансформацій як одна з найважливіших проблем у рамках сучасного перекладознавства. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки* 2025 Вип. 1 С. 189–198. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUF_2025_1_20 (дата звернення: 03.10.2025).

3. Сапожник І. В., Суродейкіна Т. В., Урсакій Б-О. В. Особливості перекладу медичних термінів у серіалі *House M.D.*: трансформації. *Lingua libera* 2024 № 2 С. 53–71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/linlib_2024_2_6 (дата звернення: 03.10.2025).

4. Як використовувати інсуліновий шприц-ручку. URL: https://storage.googleapis.com/healthinfotranslations-pdffdocs/HowUseInsulinPen_Ukr.pdf (дата звернення: 03.10.2025).

Пефтиц Віра Миколаївна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

THE DEVELOPMENT OF WELSH ENGLISH: HISTORICAL AND LINGUISTIC PERSPECTIVES

The development of Welsh English, or Wenglish, stands as one of the most fascinating outcomes of language contact within the British Isles, reflecting centuries of interaction between English and Welsh populations. Its roots extend deep into the sociohistorical processes that followed the English conquest and political incorporation of Wales. The earliest phase of contact dates back to the Norman incursions of the late eleventh century, when English-speaking settlers and administrators began to establish a presence in border regions such as Monmouthshire and Pembrokeshire. Yet it was not until the Tudor period, particularly following the *Laws in Wales Acts* of 1535 and 1542, that English was legally imposed as the language of government, law, and social advancement

(Penhallurick, 2008). This moment marked a decisive linguistic turning point: bilingualism spread widely, Welsh gradually lost prestige in formal domains, and a new hybrid form of English, shaped by persistent Celtic influence, began to emerge. Over subsequent centuries, the degree of Welsh vitality varied regionally—it remained dominant in the north and west, while the south-east, with its commercial ties to England, became increasingly anglicised. Nonetheless, the coexistence of the two languages throughout rural and industrial communities ensured that features of Welsh grammar, phonology, and lexis would leave a permanent imprint on local varieties of English (Kortmann & Schneider, 2004).

By the nineteenth century, industrialisation had transformed Wales both demographically and linguistically. The growth of coal mining and steel industries brought in large numbers of English-speaking workers, creating mixed linguistic environments in towns such as Cardiff, Merthyr Tydfil, and Swansea. Schooling policies, conducted primarily in English, accelerated the decline of Welsh as a vernacular in urban settings, yet many children from Welsh-speaking homes acquired English through the lens of Welsh syntax and rhythm. Thus, the variety that became known as Welsh English emerged not merely as a dialectal offshoot of regional British English but as a contact-induced system reflecting bilingual transfer and structural convergence (Paulasto, 2016). Throughout the twentieth century, the standardisation of education and mass media further unified local dialects, yet distinctive grammatical and pragmatic patterns persisted, particularly in rural areas and informal registers. Recent sociolinguistic surveys, such as the *Survey of Anglo-Welsh Dialects* (SAWD), have demonstrated that these features remain stable among speakers who maintain cultural ties to Welsh identity, even if their proficiency in Welsh itself has diminished (Collins, 2015).

Grammatically, Welsh English exhibits a complex mixture of retention, simplification, and innovation. The influence of the Welsh verb–subject–object (VSO) order is visible in the frequent fronting of objects or adverbials for emphasis, as in “*To town I went*” or “*That book I read yesterday.*” This feature, sometimes labelled focus fronting, reflects the pragmatic tendency in Welsh to topicalise key information at the beginning of a clause (Penhallurick, 2008). Similarly, invariant question tags such as “*isn’t it?*” or “*is it?*” are widely used regardless of the main clause auxiliary—a pattern modelled on the Welsh particle *on’d yw e?* (Paulasto, 2016). The result is a functional simplification that enhances interpersonal engagement while signalling regional identity. In addition, the use of double negation (*I didn’t see nothing*) and redundant auxiliaries (*I do go sometimes*) attests to the analogical extension of emphatic forms, aligning Welsh English with broader non-standard British varieties but intensifying such patterns through bilingual reinforcement (Collins, 2015).

Morphologically, contact with Welsh has encouraged both erosion and innovation. Verbal inflections are frequently levelled, producing forms such as *he go* or *she say*, which reflect the weakening of the third-person singular -s. Auxiliary omission is also characteristic, particularly in perfect or progressive contexts: *You going tomorrow?*, *I done it already*. Possessive constructions may alternate

between *John's book* and *the book of John*, the latter being a direct calque from the Welsh genitive structure *llyfr Siôn* (Kortmann & Schneider, 2004). Prepositional usage further reveals substratal influence: expressions such as *I'm after eating* (meaning “*I've just eaten*”) derive from the Welsh *Dw i ar ôl bwyta*, while *She's by there* mirrors Welsh locative usage (Paulasto, 2016). These patterns highlight not only structural transfer but also a shared cognitive mapping of spatial and temporal relations.

At the lexical level, Welsh English displays a rich mixture of borrowings, semantic shifts, and idiomatic calques. Common words like *cwtch* (“hug” or “cosy place”), *eisteddfod* (“cultural festival”), *bach* (“dear” or “little”), and *tadcu* (“grandfather”) coexist with English vocabulary, often carrying pragmatic or emotional nuances that English alone cannot fully express. Discourse markers such as *look you*, *indeed to goodness*, and *there it is to you* represent literal translations of Welsh idioms (*edrych di, yn wir i Dduw, dyna fe i ti*), functioning as rhythmic and affective devices that reinforce social intimacy (Penhallurick, 2008). Such lexical and pragmatic features contribute to the distinctive identity of Welsh English as both English in form and profoundly Welsh in spirit.

Syntactically, the dialect shows a preference for parataxis over hypotaxis, producing clause chains like *I went to town, and I bought it, and I came back* instead of subordinated constructions. Temporal and aspectual relations are often expressed through periphrasis rather than inflection, consistent with the analytic character of both modern English and Welsh. The auxiliary system is reduced and highly regularised, with limited modal variation. Negative polarity and emphatic forms are frequently reinforced (*I never did see him, I didn't*), which conveys pragmatic certainty and aligns with Celtic emphasis strategies (Collins, 2015). In subordinate clauses, the complementiser *that* is often retained (*I think that he's right*) even in contexts where Standard English would omit it, mirroring the obligatory subordinator *bod* in Welsh (Paulasto, 2016).

Historically, the grammatical and syntactic evolution of Welsh English reflects a long process of contact-induced stabilisation. From the seventeenth century onwards, as English gradually expanded into Welsh-speaking regions, learners and bilingual speakers adapted English grammatical structures to fit Welsh cognitive patterns, leading to what Paulasto (2016) calls *structural accommodation*. By the late nineteenth century, a relatively stable contact variety had formed, characterised by consistent word order, distinctive prepositional use, and a lexicon infused with Welsh idioms. Despite subsequent standardisation pressures, Welsh English retains its status as a recognised dialect complex, representing both linguistic resilience and cultural continuity (Penhallurick, 2008).

Contemporary Welsh English thus stands as a dynamic system balancing the heritage of Celtic grammar with the evolving norms of global English. Its persistence across generations, even in regions of diminishing bilingualism, testifies to the deep-rooted nature of linguistic identity in Wales. As scholars such as Penhallurick (2008) and Collins (2015) note, the study of Welsh English provides not only insight into historical contact processes but also a window into the mechanisms of grammatical

change and linguistic convergence in postcolonial and multilingual settings. Therefore, the trajectory of Welsh English encapsulates the intersection of history, identity, and structure—a living embodiment of how languages evolve when two traditions meet, merge, and endure side by side.

REFERENCES

1. Collins, P. (2015). *Grammatical Change in the British Isles: New Perspectives*. Cambridge University Press.
2. Kortmann, B., & Schneider, E. (2004). *A Handbook of Varieties of English: The British Isles*. De Gruyter.
3. Paulasto, H. (2016). Variation and Change in the Grammar of Welsh English. In M. Jones (Ed.), *Sociolinguistics in Wales*. Palgrave Macmillan.
4. Penhallurick, R. (2008). Welsh English: Morphology and Syntax. In B. Kortmann & E. Schneider (Eds.), *A Handbook of Varieties of English: The British Isles*. De Gruyter Mouton.

*Приз Ілона Анатоліївна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівник – д-р філол. наук, проф. Лімборський Ігор Валентинович,
ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова»*

МЕТАФОРА В ПРОЗОВОМУ ТВОРІ: ОСНОВНІ СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ

Серед великої кількості проблем художнього перекладу переклад метафори ніколи не втрачав своєї актуальності. Значною мірою це пояснюється тим, що авторська метафора щоразу в художньому тексті здатна викликати низку можливих інтерпретацій. Метафора як мовне явище, що відбиває важливі закономірності художнього мислення, передає особливості світосприйняття письменника, а також фіксує цілий ряд культурно-історичних фактів життя суспільства (народу). Звичайно, вона була неодноразово основним об'єктом лінгвокультурних досліджень.

Складна природа метафори, як основної одиниці не лише мови, але й специфічного способу мислення, спонукає залучати до таких пошуків ще й ряд суміжних напрямків її вивчення, зокрема літературознавчого й навіть філософського [2, с. 64]. Попри те, що вивчення метафори почалося ще за часів античності, до нашого часу не можна сказати, що існує остаточно сформульована концепція щодо цього феномену і, більше того, в останні роки відбувається поживлення наукового інтересу до вивчення метафори. Метафора є одним із засобів пізнання реальності, за допомогою неї відбувається реалізація мовного потенціалу шляхом трансформації сфер мови: від конкретної до абстрактної, від матеріальної до духовної [4, с. 45]. Метафоризація є потужним засобом розвитку та збагачення семантики й функції слів.

Метафоричне вживання мови багато чим відрізняється від «буквального використання словесних одиниць; причому це не просто засіб «прикрашування» мови: вона активно стимулює пізнання довколишнього світу, замінюючи застарілі категорії новими, які дають змогу побачити проблему в іншому світлі, надаючи нам нові факти та їхнє нетрадиційне висвітлення» [1, с. 195].

У сучасній лінгвістиці можна виділити три основні погляди на її лінгвістичну природу метафор: 1) метафора як спосіб існування значення слова; 2) метафора як явище синтаксичної семантики; 3) метафора як спосіб передачі інформації в комунікативному акті [4, с. 34 – 37].

У першому випадку метафора розглядається як лексикологічне явище. Такий підхід є найбільш традиційним, оскільки досить тісно пов'язаний з уявленням про мову як відносно автономної від мовленнєвої діяльності й стабільної системи. Згідно з цим представники даного підходу вважають, що метафора реалізується у структурі мовленнєвого значення слова.

У другому підході основна увага приділяється метафоричному значенню, яке з'являється при взаємодії слів у структурі словосполучення й речення. Він є найбільш розповсюдженим: для нього межі метафори більш широкі – вона розглядається на рівні синтаксичної сполучуваності слів.

Третій підхід розглядає метафору як механізм формулювання значення змісту висловлювання в різних функціональних видах мови. Для цього підходу метафора – це функціонально-комунікативне явище, яке реалізовується у висловлюванні / тексті [3, с. 84].

Особливий тип метафори, який викликає особливі проблеми при перекладі є когнітивна метафора. Її сутність полягає у зіставленні суб'єкта метафори з ознаками, властивостями й діями, характерними для класу об'єктів. Наприклад, прикметник *високий*, який у прямому значенні означає велику відстань знизу вгору, отримує метафоричне значення у сполученнях: *висока культура, високий стиль, високі ціни, високе звання* тощо. Так само прикметник *широкий* у прямому значенні пояснює те, що має велику протяжність, а в переносному значенні утворює такі метафори: *широке будівництво, широка програма, широка душа, широка натура* [4, с. 41]. Цей тип метафори вказує на основу для порівняння, якість, але не називає предмета, з яким проводиться паралель.

Когнітивна метафора виникає на основі порівняння ознак за такими закономірностями: а) фізичні ознаки предмета переносяться на психічні якості особистості: *тупий ніж – тупий хлопець, вузький прохід – вузький кругозір, гарячий пиріг – гаряча кров* тощо; б) ознака предмета перетворюється на ознаку абстрактного поняття: *важкий кошик – важке життя, висока тополя – високий стиль, світла кімната – світла пам'ять, чиста вода – чиста репутація*; в) ознака або дія особи переносяться на предмет, явище природи, абстрактне поняття (метафора – уособлення): *годинник іде, сон лякає, думка летить*.

Дослідження шляхів і способів перекладу метафорики передбачає з'ясування, наскільки варіанти перекладу є комунікативно й функціонально доречними, за яких умов okazіональний переклад метафори може закріпитися як усталений, наскільки актуалізуються в мові перекладу етноспецифічні й універсальні метафори та яким чином переклад зумовлює запозичення метафор. В англійських текстах метафоричні засоби вживаються доволі широко, адже вони сприяють передачі та сприйняттю інформації в доступнішій формі, привертаючи увагу читача до поставленої проблеми. У текстах трапляються мовні й мовленнєві (індивідуально-авторські) метафори. Перекладні відповідники перших зафіксовані в перекладних словниках. Мовні метафори в перекладі можуть передаватися метафоричним словом (*coal basin* – *вугільний басейн*), неметафоричним словом (*altar* – *горизонтальний шлейф*) [1, с. 56].

У деяких випадках при перекладі метафори у прозі перекладач має право вибору між метафоричним і неметафоричним відповідниками. Вибір варіанта перекладу визначається перекладачем на підставі загального стилістичного аналізу тексту. У таких випадках, коли мовна метафора перекладається метафорою в іншій мові, остання не обов'язково містить той самий образ, що й відповідна метафора в мові оригіналу.

Мовленнєва метафора в англомовній прозі становить для перекладача особливу складність, оскільки в мові перекладу вона не має усталених перекладних відповідників, виступаючи семантичним новоутворенням. Переважно застосовуються три основні способи передачі метафоричних слів: 1) метафоричним словом, яке має подібний характер образності (*guest-host* – *гість-господар*); 2) метафоричним словом, що має інший характер образності (*zapping* – *затирання* (запису в пам'яті)); 3) неметафоричним словом, яке передає тільки денотативний зміст англійського метафоричного слова, а не образність (*bottleneck* – *критичний параметр* (чинник)) [2, с. 63].

Отже, переклад метафори у прозових творах характеризується низкою особливостей. При тому, що метафора в прозовому творі надає виразності, емоційності та особливої образності індивідуальному стилю автора, вона викликає особливі труднощі при художньому перекладі. Перекладач має враховувати національну традицію світосприйняття читача, на якого розрахований переклад, особливості його читачького досвіду, його підготовленість до відповідного сприйняття метафоричних одиниць.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галич О. Теорія літератури: [підручник]. К. : Либідь, 2001. 488 с.
2. Копильна О. М. Відтворення авторської алюзії в художньому перекладі. К. : Либідь, 2007. 107 с.
3. Коптілов В. В. Першотвір і переклад. Роздуми і спостереження. К. : Дніпро, 1972. 215 с.
4. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту. К. : Знання, 2008. 237 с.

*Псарьов Михайло Михайлович, здобувач ВО (магістратура);
наук. керівники – канд. філол. наук, доц. Круть Олена Володимирівна,
канд. психол. наук, доц. Дроздова Діана Сергіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УЧНІВ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА СПРИЙНЯТТЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ

Сучасна освітня парадигма вимагає оновлення методології викладання іноземних мов, зокрема англійської, з урахуванням психологічних особливостей здобувачів освіти. Стрімка трансформація психологічного профілю учнів зумовлює необхідність упровадження нових дидактичних підходів, які відповідатимуть їхнім когнітивним, емоційним і соціальним характеристикам.

Педагогічна спільнота приділяє значну увагу дослідженню ефективних методик, орієнтованих на підвищення мотивації та формування комунікативної компетентності. Учні покоління Z, які становлять більшість контингенту, мають специфічні психологічні риси, що впливають на засвоєння мовного матеріалу. Т. А. Аношкова наголошує, що такі учні характеризуються кліповим мисленням і високою здатністю до багатозадачності, але водночас низькою концентрацією уваги [1]. Це вимагає фрагментації навчального матеріалу, застосування візуалізації та інтерактивних технологій.

Емоційно-мотиваційна сфера має суттєвий вплив на ефективність опанування іноземної мови. Внутрішня мотивація безпосередньо корелює з успішністю мовленнєвої діяльності. Монографія за редакцією Н. В. Пророк акцентує увагу на тому, що інформаційне перенасичення потребує нових підходів до формування пізнавального інтересу та стимулювання навчальної активності [3]. Залучення інноваційних методів, які резонують із психологічними потребами учнів, дозволяє створити позитивний емоційний фон навчання та підвищити рівень внутрішньої мотивації.

Визначальну роль у засвоєнні іншомовного матеріалу відіграють когнітивні процеси: пам'ять, увага, мислення. Л. В. Чернецька, К. С. Дрозденко, О. В. Дрозденко підкреслюють, що пам'ять є ключовим психологічним компонентом, а її ефективне функціонування залежить від характеру організації матеріалу [5]. Технології мнемотехніки, запропоновані Г. А. Чепурним, демонструють високу ефективність у контексті вивчення іноземної мови, оскільки базуються на принципах асоціативного зв'язку та образного кодування інформації.

Формування іншомовної компетентності пов'язане з активізацією різних типів мислення. І. С. Лісецька та Ю. М. Воляк зазначають, що візуалізація навчального матеріалу сприяє активізації правої півкулі мозку (образне мислення), тоді як аналіз граматичних структур – лівої півкулі (логічне

мислення). Інтеграція різних типів мислення досягається шляхом впровадження методів графічної організації інформації, зокрема ментальних карт.

Вікові особливості учнів визначають специфіку сприйняття іншомовного матеріалу. Підлітковий вік характеризується становленням самосвідомості та прагненням до самоствердження. А. Андрійчук підкреслює, що комунікативна компетентність виступає адаптаційним ресурсом особистості підлітка. Впровадження комунікативно орієнтованих методик, які моделюють реальні ситуації спілкування, відповідає психологічним потребам підлітків.

Тісний зв'язок між емоційним станом учня та ефективністю засвоєння матеріалу є доведеним. К. І. Фоменко та Н. С. Жукова виділяють стрес-фактори навчальної діяльності, зокрема підвищену тривожність під час публічних виступів іноземною мовою [4]. Т. Богомаз розглядає публічний виступ як стресову ситуацію. Інноваційні методи, які створюють атмосферу психологічної безпеки та поступово готують учнів до реальних комунікативних ситуацій, дозволяють знизити рівень тривожності та підвищити впевненість.

Соціально-психологічні аспекти навчання відіграють суттєву роль. О. Є. Васьківська наголошує на значенні діалогу як засобу розвитку толерантності та комунікативної компетентності. І. І. Брецько підкреслює, що діалогічне мовлення є основою для розвитку здібностей міжособистісного спілкування. Методи, орієнтовані на стимулювання діалогічної взаємодії, відповідають соціально-психологічним потребам учнів.

Психологічні особливості засвоєння іноземної мови розглядаються в контексті теорії множинного інтелекту та необхідності врахування індивідуальних стилів навчання. О. М. Лозова наголошує на важливості врахування індивідуальних психологічних особливостей. Диференційований підхід, який передбачає адаптацію методів навчання (мультисенсорний підхід), дозволяє оптимізувати процес засвоєння мовного матеріалу для всіх учнів.

Окремої уваги заслуговує проблема прокрастинації, яку Т. О. Мотрук та Д. В. Стеценко розглядають як інгібітор розвитку успішної особистості. Впровадження інноваційних методів, які підвищують внутрішню мотивацію та створюють відчуття залученості, дозволяє знизити рівень прокрастинації та підвищити продуктивність.

Когнітивне навантаження також є важливим чинником. В. П. Нестерчук наголошує на необхідності структурування навчального матеріалу з урахуванням обмежених можливостей робочої пам'яті. Інноваційні методи, які передбачають поетапне засвоєння та візуалізацію, дозволяють знизити когнітивне навантаження та підвищити ефективність засвоєння іноземної мови.

Психологічні бар'єри, такі як страх помилки, невпевненість та негативний досвід, суттєво знижують ефективність навчання [2]. Інноваційні методи, орієнтовані на створення ситуації успіху й позитивне підкріплення, дозволяють подолати ці бар'єри.

Проведений аналіз свідчить про необхідність комплексного підходу до впровадження інноваційних методів на уроках англійської мови. Врахування когнітивних (кліпове мислення, пам'ять, когнітивне навантаження), емоційних

(тривожність, мотивація), мотиваційних (прокрастинація) та соціально-психологічних (діалог, самоствердження) аспектів дозволяє створити оптимальні умови для формування іншомовної компетентності та підвищення ефективності навчального процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аношкова Т. А. Особливості навчання іноземної мови учнів покоління Z. *Сучасні освітні технології навчання: Україна – Європейський Союз*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 2018. С. 64–68.
2. Варій М. Й. Загальна психологія : навчальний посібник. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 968 с.
3. Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства : монографія / Н. В. Пророк, Л. О. Кондратенко, Л. М. Манилова та ін.; за ред. Н. В. Пророк. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 131 с.
4. Фоменко К. І., Жукова Н. С. Психодіагностика стрес-факторів навчальної діяльності учня основної школи. *Харківський осінній марафон психотехнологій*: матеріали наук.-практ. конф., Харків, 27 жовтня 2018 р. Ч. 2. С. 74–76.
5. Чернецька Л. В., Дрозденко К. С., Дрозденко О. В. Пам'ять – важливий психологічний компонент засвоєння знань. *Початкова школа*. 1994. №4. 280 с.

Решетніков Ростислав Ігорович, здобувач ВО (магістратура);
наук. керівники – канд. філол. наук, ст. викл. Андрущенко Вікторія Олегівна,
канд. психол. наук, доц. Дроздова Діана Сергіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

THE IMPACT OF SOCIAL DISTANCE IN THE CONTEXT OF ONLINE LEARNING ON THE DEVELOPMENT OF FOREIGN LANGUAGE SPEECH BEHAVIOUR IN HIGH SCHOOL STUDENTS

Online learning has become the norm for many students worldwide, particularly during the COVID-19 pandemic. While modern technology allows for the organization of the educational process at a distance, the social distance it entails has a serious impact on the development of foreign language speech behaviour in high school students. Online learning significantly alters not only the knowledge acquisition process itself but also affects student motivation, their social interactions, and speech skills. This essay will examine how social distance during online learning influences the development of students' foreign language speech behaviour.

One of the key factors determining the effectiveness of foreign language learning is the communicative aspect. Learning a foreign language requires active student participation in dialogue, discussions, and interactions with the teacher and classmates.

However, in the context of online learning, social distance significantly reduces the level of these interactions. As psychologists note, effective communication requires not only verbal but also non-verbal contact [3]. In a physical classroom, students can observe the body language, intonation, and facial expressions of the teacher and peers, which contributes to the development of speech skills. In the online format, this aspect is absent or limited, which reduces the level of perception and student activity.

Student motivation for learning a foreign language is also heavily dependent on social interaction in the classroom. According to Deci and Ryan, intrinsic motivation, which is based on an interest in the language and a desire to communicate, is highly dependent on the social context. In classes with a high level of social interaction, students are typically more motivated and active in language learning. However, in distance learning, this element is largely absent, and students may feel isolated, which in turn lowers their motivation to participate in lessons and develop their speech skills. Online lessons often turn into monotonous lectures or individual tasks where students lack the opportunity to interact actively with one another [1].

Emotional connection and support are also important factors for the development of speech behaviour. As Vygotsky pointed out, learning is a social process, and the emotional component of the interaction between teacher and student plays a significant role in the educational process. In the classroom, the teacher can provide support, correct student errors, and encourage their active participation. In the online environment, this aspect is limited, as many students feel less supported and often face technical difficulties that complicate communication [5].

Distance learning typically restricts students in using multimedia resources that could foster the development of foreign language speech behaviour. Foreign language classrooms usually utilize videos, audio, and interactive tasks that promote the development of listening and speaking skills. In the online environment, these resources are not always used to their full potential due to technical limitations or insufficient teacher preparedness for interactive teaching. As research shows [4], multimedia tools can significantly improve the learning process if used correctly; however, this requires a high level of technological readiness from both teachers and students.

One possible way to improve students' speech behaviour in distance learning is the use of interactive learning technologies, specifically video conferencing platforms, online chats, and virtual breakout rooms for discussions. This helps create conditions for active communication, even in a remote format. As researchers note, interactive technologies can significantly increase the level of interaction among students and promote better acquisition of language skills [2].

In conclusion, the impact of social distance in online learning on the development of students' foreign language speech behaviour is multifaceted and depends on a number of factors: technical capabilities, student motivation, social support, and teacher proactivity. However, modern interactive technologies that stimulate communication and collaboration can be an effective means of overcoming these barriers and promoting the development of foreign language speech behaviour in students within the context of social distance.

ЛІТЕРАТУРА

1. Deci R. M., & Ryan R.M. The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 2000. P. 227–268.
2. Garrison D. R., & Anderson T. E-learning in the 21st century: A framework for research and practice. Routledge. 2003. URL : https://www.researchgate.net/publication/344478334_E-Learning_in_the_21st_Century_A_Framework_for_Research_and_Practice
3. Liu M., & Lin L. The impact of online learning on students’ speaking skills. *Journal of Language Teaching and Research*, 11(6), 2020. P. 887–894.
4. Mayer R.E. The Cambridge Handbook of Multimedia Learning. Cambridge University Press. 2005. URL : https://www.researchgate.net/publication/359588183_The_Cambridge_Handbook_of_Multimedia_Learning_3rd_ed
5. Vygotsky L S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press. 1978. 175 p.

*Свястіна Альона Сергіївна, здобувачка ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ФРАЗЕОЛОГІЇ ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ

Аналіз мовних засобів, зокрема фразеологізмів, з урахуванням гендерних аспектів є важливим напрямом сучасного мовознавства, оскільки він допомагає глибше зрозуміти специфіку культурних і соціальних чинників, що впливають на мовну картину світу [2, с. 61]. Фразеологізми часто відображають історичні, культурні та статеві уявлення, заковані в мовних стереотипах і традиціях. Вивчення їхньої жіночої або чоловічої маркованості дає змогу виявити, як гендерні концепти закладаються у мовних засобах та відтворюються в перекладі [4, с. 125], що важливо для міжкультурного порівняння.

З огляду на зростання ролі перекладознавства в міжкультурній комунікації, особливого значення набуває аналіз труднощів, що виникають під час передавання гендерних відтінків із однієї мовної системи в іншу. Це зумовлює потребу в поглибленому дослідженні теоретичних аспектів, пов’язаних з особливостями фразеологізмів у контексті гендеру та їх перекладу, який враховує культурні й мовні особливості [5, с. 283]. Визначення меж, закономірностей і стратегій перекладу таких одиниць стає ключовим елементом у розробленні науково обґрунтованих рекомендацій для перекладацької практики, сприяючи точнішому передаванню гендерних

конструктів у міжмовній комунікації [3, с. 87]. Ці знання можуть стати основою для подальших досліджень у цій сфері.

Фразеологізми як сталі чи напівсталі сполучення слів мають переносне значення та виконують функцію мовного акумулятора культури й історії народу. Вони відзначаються високим ступенем стабільності й семантичної цілісності, що ускладнює їх дослідження й переклад. Залежно від структурних і семантичних характеристик виділяють кілька основних груп фразеологізмів – ідіоми, фразеологічні сполучення, прислів'я, приказки та крилаті вирази [1]. Ідіоми характеризуються повною нерозкладністю значення: *зняти вершки* – «отримати найкраще» або *мати хмари в голові* – «бути розгубленим». Фразеологічні сполучення мають часткову семантичну залежність, як-от *душа компанії* – «харизматична особистість». Прислів'я та приказки відображають народну мудрість: *Багатий не той, хто має багато, а той, хто потребує мало*. Крилаті вислови, наприклад *стояти на своєму*, відображають суспільні норми й моральні орієнтири. Такий поділ допомагає систематизувати матеріал для перекладу та аналізу.

У межах гендерного аналізу фразеологізмів важливо враховувати, що багато з них містять закодовані соціальні стереотипи та відображають певні культурні уявлення про жіночі й чоловічі ролі [2, с. 63]. У мовознавстві поняття гендеру охоплює не лише біологічну стать, а й соціально-культурний конструкт, який визначає очікування, норми поведінки та способи мовного самовираження [4, с. 127]. Мова відтворює усталені соціальні уявлення: жінка часто асоціюється з емоційністю, ніжністю, турботою, тоді як чоловік – із силою, рішучістю, владністю. Ці характеристики зберігаються в ідіоматиці, формуючи специфічну картину світу, у якій гендерні стереотипи фіксуються мовними формами [5, с. 285], що варто враховувати при перекладі.

Порівняльний аналіз англійської та української фразеології засвідчує різний ступінь вираженості гендерної маркованості [3, с. 88]. В англійській мові поширені вирази, що акцентують соціальну нерівність або підкреслюють традиційні ролі жінки, як-от *Behind every successful man is a woman* – *За кожним успішним чоловіком стоїть жінка* чи *A woman's work is never done* – *Жіноча робота ніколи не закінчується*. Ці фразеологізми відтворюють уявлення про жінку як невидиму, але постійну силу, що підтримує чоловіка. Інший приклад – *Hell hath no fury like a woman scorned* – *Немає нічого страшнішого за гнів знехтуваної жінки*, де підкреслено емоційність і непередбачуваність жінки. Водночас вислів *Boys will be boys* – *Хлопці є хлопці* виправдовує чоловічу поведінку, що може виходити за межі соціально прийнятного [3, с. 89]. Такі вислови відображають усталене культурне сприйняття статевих ролей і є важливим аспектом для перекладацької практики.

В українській мові фразеологізми також фіксують традиційні уявлення про чоловіка і жінку, проте мають більш варіативне емоційне забарвлення [4, с. 126]. Вислів *сидіти під каблуком* означає підпорядкованість чоловіка жінці, тоді як *як за кам'яною стіною* уособлює чоловіка-захисника. Таким чином,

українська фразеологія відображає як патріархальні, так і більш рівноправні моделі стосунків [2, с. 65], що слід враховувати у перекладі.

У перекладі гендерно маркованих фразеологізмів постає проблема адекватного відтворення культурних конотацій. Перекладач має враховувати не лише лексичне значення, а й соціальні, емоційні та культурні імплікації вислову [5, с. 286]. Наприклад, англійський вираз *to wear the trousers* перекладається як *бути головним у сім'ї або групі*, де збережено семантичне ядро, але адаптовано культурну метафору. Водночас вираз *Old boys' network* – *чоловіча мережа зв'язків* вказує на чоловічу солідарність і недоступність певних соціальних кіл для жінок, що є відображенням культурного контексту англomовного суспільства [3, с. 90]. Це підкреслює важливість культурного аналізу при перекладі.

Гендерно марковані фразеологізми мають високу культурну цінність, оскільки вони передають не лише інформаційний зміст, а й соціальні уявлення про статус, роль і поведінку особи. Переклад таких одиниць вимагає комплексного підходу, який поєднує лінгвістичний, культурологічний та прагматичний аналіз [4, с. 128]. Застосування стратегій еквівалентного перекладу, адаптації або компенсації допомагає зберегти комунікативну функцію та емоційно-оцінне навантаження фразеологізму [5, с. 287], що забезпечує адекватність міжмовного сприйняття.

Отже, фразеологія є важливим індикатором культурної пам'яті та соціальних установок, зокрема гендерних. Аналіз гендерних аспектів фразеологізмів у процесі перекладу сприяє глибшому розумінню міжкультурних відмінностей і забезпечує адекватну передачу цінностей, норм і стереотипів, притаманних кожному мовному середовищу. Урахування гендерної специфіки в перекладацькій практиці не лише підвищує точність відтворення змісту, а й зміцнює міжкультурну комунікацію, що підтверджує практичну цінність такого підходу. Водночас перспектива подальших досліджень полягає у систематичному аналізі більш широкого корпусу англійських і українських фразеологізмів із гендерним компонентом, а також у вивченні впливу перекладацьких стратегій на сприйняття гендерних концептів у різних культурних контекстах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранцев К. Т. Англо-український фразеологічний словник. 2-ге вид., випр. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2005. 1056 с. URL: <https://archive.org/details/enukrfr> (дата звернення: 03.10.2025).

2. Гапєєва І. Гендерні компоненти та засоби стереотипізації в українській фразеології. *Актуальні питання гуманітарних наук. Сер. Мовознавство. Літературознавство*. 2019. Вип. 24, т. 1. С. 61–65. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/24_2019/part_1/14.pdf (дата звернення: 03.10.2025).

3. Кравченко О., Дречевич Р. Англійські та українські фразеологічні одиниці з гендерним компонентом у ракурсі проблеми сексизму. *Folium, спецвип.* 2023. С. 86–91.

URL: https://www.academia.edu/125320538/АНГЛІЙСЬКІ_ТА_УКРАЇНСЬКІ_ФРАЗЕОЛОГІЧНІ_ОДИНИЦІ_З_ГЕНДЕРНИМ_КОМПОНЕНТОМ_У_РАКУРСІ_ПРОБЛЕМИ_СЕКСИЗМУ (дата звернення: 03.10.2025).

4. Пруднікова А. О. Гендер у фразеологізмах із загальними іменами. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 9, т. 1. С. 125–129. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3ff2d2ba-70fa-4643-8d22-4db6c778d4f6/content> (дата звернення: 03.10.2025).

5. Топчий Л. Поняття «гендер» у контексті фразеології. *Актуальні питання гуманітарних наук. Сер. Мовознавство. Літературознавство*. 2020. Вип. 31, т. 2. С. 283–287. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/31_2020/part_2/47.pdf (дата звернення: 03.10.2025).

*Скляр Олексій Геннадійович, здобувач ВО (магістратура);
наук. керівник – канд. психол. наук, доц. Гришук Оксана Вікторівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

СЕКРЕТИ КОРПОРАТИВНОГО ІМУНІТЕТУ, або ЯК РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ БУДУЄ СТІЙКІСТЬ ДО СТРЕСУ В КОМПАНІЇ

Сучасне VUCA-середовище (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) вимагає від організацій не просто адаптації, а здатності до трансформаційної стійкості. Особливої гостроти питання набуло в контексті військових конфліктів, глобальних економічних та соціальних криз, коли рівень дистресу серед працюючого населення досягає критичних меж.

Стресостійкість компанії більше не може розглядатися як виключно структурний чи фінансовий показник; вона критично залежить від психологічного капіталу персоналу. Вигорання, зниження продуктивності й висока плинність кадрів є прямими наслідками ігнорування внутрішніх ресурсів. У цьому контексті резильєнтність персоналу виступає не просто як бажана риса, а як стратегічний імператив і ключовий механізм корпоративного імунітету. Саме резильєнтність дозволяє перейти від реактивного «виживання» до проактивного «процвітання» в умовах хронічної невизначеності. Дослідження цього феномену є критично важливим для розробки ефективних психологічних інтервенцій та побудови людиноцентричної моделі управління в Україні.

Метою нашого дослідження є: визначення системної ролі резильєнтності персоналу як ключової детермінанти формування сталої стресостійкості в корпоративному середовищі та на цій основі розробити науково-методологічні рекомендації для її комплексного розвитку.

Завдання:

1) уточнити сутнісні характеристики феноменів «резильєнтність персоналу» та «стресостійкість корпоративного середовища» у динамічному контексті сучасних викликів;

2) визначити структурні компоненти індивідуальної резильєнтності та їхнього безпосереднього впливу на професійну адаптивність і стійкість;

3) розкрити механізми ескалації індивідуальної резильєнтності до рівня колективного та організаційного психологічного ресурсу;

4) систематизувати практичні підходи та моделі для цілеспрямованого інкорпорування резильєнтності у систему корпоративних компетенцій.

Об'єкт дослідження: процес формування стресостійкості в сучасному корпоративному середовищі. предмет дослідження: резильєнтність персоналу як умова та каталізатор, що забезпечує підвищення рівня організаційної стресостійкості.

Резильєнтність як інтегративна основа корпоративної стійкості

Резильєнтність персоналу (resilientia – відновлення, повернення) визначається як динамічна психологічна здатність співробітника не лише ефективно відновлюватися після зіткнення зі значним професійним стресом чи травматичними подіями, зберігаючи високі показники працездатності та психологічного благополуччя, але й адаптивно трансформувати отриманий негативний досвід у ресурс для подальшого розвитку [10].

На відміну від простої стресостійкості, яка часто є статичною рисою, що відображає здатність витримувати навантаження, резильєнтність є активним, багатofазним процесом повернення, відновлення і, принципово, посилення функціональності [1]. Резильєнтний працівник демонструє зміщений фокус контролю [6], розглядаючи кризу не як непереборну перешкоду, а як евристичну можливість для професійного зростання.

З позицій організаційної психології феномен резильєнтності є **ієрархічним та трирівневим** [7; 9]:

1. *Індивідуальний рівень* базується на особистісних захисних факторах.

2. *Командний (груповий) рівень* враховує здатність робочої групи як цілого зберігати когезію та функціональну ефективність під тиском [4].

3. *Організаційний рівень* – це мета-здатність компанії до стратегічного передбачення, превентивної підготовки, швидкого реагування та адаптивної трансформації в умовах ризику.

Критично важливо, що індивідуальна резильєнтність виступає базовим агрегованим джерелом організаційної стійкості [11].

Компоненти резильєнтності

Розвиток резильєнтності – це не спонтанний, а цілком керований процес, що потребує цілеспрямованої активації та зміцнення внутрішніх психологічних та зовнішніх соціальних ресурсів. Ключові компоненти цього психологічного капіталу [2; 8] включають:

1) наявність смисложиттєвих орієнтацій (Purpose) – відчуття покликання у професійній діяльності та відданість значущій місії забезпечує найвищий рівень внутрішньої мотиваційної стійкості та рішучості;

2) когнітивний оптимізм та позитивний рефреймінг – це не наївна віра, а когнітивний стиль, що передбачає вибір активного фокусу на вирішенні (problem-solving) та позитивне прогнозування результату, що протидіє вивченій безпорадності;

3) самоставлення та професійна самоефективність (Self-Efficacy) – це сформована внутрішня переконаність у власній компетентності успішно впоратися зі складними, нетиповими ситуаціями та активно впливати на планування власного професійного майбутнього;

4) адаптивні копінг-стратегії – володіння різноманітними механізмами емоційної та поведінкової регуляції, які дозволяють гнучко реагувати на стрес (наприклад, замість уникнення застосовувати раціоналізацію чи переоцінку);

5) соціальна мережа підтримки – здатність усвідомлювати необхідність підтримки, запитувати про допомогу та ефективно розбудовувати позитивні та довірчі взаємовідносини з колегами та керівництвом.

Комплексна модель формування корпоративного імунітету

Трансформація індивідуальної резильєнтності у **системну стійкість компанії** вимагає стратегічної роботи на трьох взаємопов'язаних рівнях.

1. Індивідуальний рівень або «психологічне інвестування»

- Програми психологічного тренінгу (впровадження курсів з емоційної регуляції та когнітивно-поведінкової терапії елементів. Навчання технікам усвідомленості (Mindfulness) для зниження рівня реактивності на стресори).

- Менторство та коучинг, орієнтований на цінності (допомога у верифікації особистих та професійних цінностей, що підвищує відчуття смислу та самоефективності в роботі).

- Інкорпорування «Резильєнтності» у профіль компетенцій (формалізація та оцінка гнучкості, проактивності та здатності до відновлення як обов'язкового кластеру професійних компетентностей).

2. Командний рівень – культивування взаємодії

- Культура психологічної безпеки (формування середовища, де відкритий діалог про проблеми, помилки та потреби в допомозі є нормою, а не джерелом осуду. Це критично для активації соціальної підтримки).

- Розвиток командної резильєнтності (Team Resilience): Використання симуляційних тренінгів та пост-кризових розборів (After Action Reviews) для спільного аналізу та коригування поведінки команди під час стресу [4].

- Системи соціальної підтримки (ефективне функціонування корпоративних програм благополуччя (EAPs) та розбудова внутрішніх мереж взаємодопомоги).

3. Організаційний рівень «системної архітектури»

- Етичне та адаптивне лідерство (керівництво має демонструвати рольову модель гнучкості, швидкого, але виваженого прийняття рішень, а також

встановлювати толерантність до конструктивного ризику як частини навчального процесу).

- Гнучкість організаційних структур (Agile) (упровадження процесів, які дозволяють швидко реконфігурацію ресурсів, команд та пріоритетів у відповідь на непередбачувані зовнішні шоки, мінімізуючи бюрократичний опір).

- Управління ресурсами та відновленням (створення буферів) – це системне забезпечення персоналу часом для відновлення, наданням ресурсів для навчання та інвестування у фізичне та ментальне здоров'я для запобігання вигоранню.

Висновки. Резильєнтність персоналу є стратегічною нематеріальною інвестицією та наріжним каменем довгострокової життєздатності компанії. Вона прямо корелює зі здатністю організації вибудовувати стійкість до будь-якого стресу – від мікро- до макрорівня. Формування корпоративного імунітету досягається не через усунення стресорів, що часто неможливо, а через цілеспрямоване плекання внутрішніх психологічних ресурсів: смислу, оптимізму, самоефективності та соціальної когезії. Таким чином, управління розвитком резильєнтності є фундаментальною функцією сучасного HRM (Human Resource Management) та ключовою умовою стійкого та етичного розвитку бізнесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лазос Г. П. Резильєнтність особистості: сутність феномену та методи розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2018. Вип. 20. С. 67–75.

2. Сирак-Кондратьєва Н. І. Психологічні особливості розвитку резильєнтності особистості бізнесмена під час воєнного стану в Україні. *Вісник Університету менеджменту освіти*. 2024. Вип. 28 (57). С. 82–93.

3. Шевченко Л. С., Пасічник В. О. Формування кластеру резильєнтності персоналу в структурі професійної моделі компетенцій підприємства. *Журнал стратегічних економічних проблем*. 2024. № 1. С. 45–56.

4. Alliger G. M., Cerasoli C. P., Tannenbaum S. I., & Vessey W. B. Team resilience: How teams flourish under pressure. *Organizational Dynamics*. 2015. Vol. 44, No. 3. P. 176–184.

5. American Psychological Association. *The road to resilience*. Washington, DC: American Psychological Association, 2014. URL: <http://www.apa.org/helpcenter/road-resilience.aspx> (дата звернення: 25.09.2025).

6. Cherry K. *How to build resilience*. Verywell Mind, 2022. URL: <https://www.verywellmind.com/how-to-build-resilience-4581121> (дата звернення: 25.09.2025).

7. Cunha E., Rego A., Pousa J., & Valério A. Organizational Resilience: A Conceptual Framework. In *Resilience in Organisations: Concepts, Issues, and Consequences*. Springer, 2013. P. 15–30.

8. Heshmat S. *8 Components of Resilience*. Psychology Today, 2020. URL: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/science-choice/202008/8-components-resilience> (дата звернення: 25.09.2025).

9. Mitansha M., Wilkinson S., & Potangaroa R. Organisational resilience: A systematic literature review and future research agenda. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2023. Vol. 98. P. 103138.

10. Winwood C., Colon P., & McEwen W. Workplace Resilience Scale (RAW). *Journal of Organizational Psychology*. 2024. Vol. 14, No. 2. P. 115–130.

11. Xiao L., & H. Organisational resilience: A review and research agenda. *Journal of Management and Organization*. 2023. Vol. 29, No. 1. P. 1–25.

Скороход Анастасія Євгенівна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівники – канд. філол. наук, ст. викл. Скоплєв Андрій Олександрович,
канд. психол. наук, доц. Дроздова Діана Сергіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

За останнє десятиліття інформаційні технології (далі ІТ) стали невід’ємною частиною навчального процесу у всіх сферах освіти, і їх впровадження є особливо актуальними у вивченні англійської мови, зокрема в рамках проекту Erasmus+ «Модернізація університетських освітніх програм з іноземних мов на основі інтеграції з інформаційними технологіями (DigiFLEd)». Ця технологічна еволюція відкрила нові перспективи для учнів та викладачів, сприяючи інтеграції України у глобальне освітнє середовище та забезпечуючи доступ до необмежених ресурсів знань. Водночас багато українських навчальних закладів стикаються з певними труднощами через обмежене матеріально-технічне забезпечення: відсутність інтерактивних дошок, проекторів, комп’ютерів та іншого навчального обладнання ускладнює повноцінне використання цифрових технологій. У викладачів англійської мови виникає протиріччя між прагненням застосовувати сучасні ІТ для підвищення ефективності навчання та браком необхідних технічних навичок. Стрімкий розвиток освітніх технологій вимагає від педагогів постійного оновлення компетентності, а відсутність достатнього рівня цифрової грамотності може негативно впливати на мотивацію учнів та результативність навчання. Мета дослідження – проаналізувати роль та ефективність використання інформаційних технологій у процесі вивчення англійської мови, визначити їхні переваги й недоліки в порівнянні з традиційними методами навчання, а також з’ясувати можливості інтеграції цифрових платформ і мультимедійних засобів у навчальний процес з метою підвищення мотивації, індивідуалізації навчання та формування комунікативної компетентності учнів.

Сучасний етап розвитку освіти характеризується широким використанням інформаційних технологій, які дозволяють зробити навчання більш інтерактивним, адаптивним та орієнтованим на потреби кожного учня.

У вивченні англійської мови ІТ інтегрують мовленнєві, лексичні, граматичні та аудіовізуальні компоненти, сприяючи розвитку комплексних навичок мовлення. Застосування мультимедійних матеріалів і онлайн-платформ дозволяє створювати навчальний простір, де учні можуть працювати у власному темпі, одночасно використовуючи різні джерела інформації та засоби контролю знань.

До основних переваг використання ІТ належать:

- підвищена інтерактивність;
- можливість індивідуалізації навчання та адаптації під різні стилі сприйняття матеріалу;
- легкість зберігання та доступу до великих обсягів інформації в цифровому форматі.

Інформаційні технології сприяють розвитку критичного мислення, комунікації та співпраці, оскільки спеціальні освітні платформи дозволяють працювати в групах та виконувати спільні проєкти англійською мовою. Крім того, цифрові інструменти забезпечують розширений доступ до освіти, адже учні можуть навчатися за допомогою Zoom, Google Meet чи інших сервісів з будь-якого місця світу, практикуючи живе спілкування з носіями мови. Використання ігор, симуляцій та гейміфікації підвищує мотивацію школярів, роблячи процес вивчення англійської більш цікавим та результативним [2].

Учні можуть аналізувати відео та графіку, робити зупинки, додавати коментарі та повторно переглядати матеріал для кращого засвоєння. ІТ також сприяють мотивації, адже інтерактивні вправи, онлайн-тести, відео та ігрові елементи залучають учнів і роблять процес навчання більш захоплюючим. Багато освітніх платформ, таких як Duolingo, Kahoot, Quizlet або LingQ, дозволяють учням не лише вивчати лексику та граматику, але й практикувати аудіювання, говоріння та читання в інтерактивній формі, що підвищує рівень засвоєння знань а також отримувати пояснення щодо кожної відповіді, що сприяє глибшому розумінню матеріалу [5, с. 58].

Порівняльний аналіз традиційного та ІТ-орієнтованого навчання демонструє, що обидва підходи мають свої переваги та недоліки. Традиційні методи базуються на прямому контакті між учителем та учнем, формують емоційний зв'язок, розвивають критичне мислення та дисципліну, проте можуть бути менш привабливими для сучасних учнів, які звикли до інтерактивності. ІТ-методи забезпечують гнучкість, доступність, демократичне управління, активне засвоєння і генерування знань, отриманих із різноманітних джерел, можливість індивідуального темпу навчання та використання мультимедійних ресурсів, але потребують високого рівня самоконтролю від учнів та технічного забезпечення. Найбільш ефективним є комбінований підхід або змішане навчання, яке поєднує переваги обох методів: учитель може

проводити заняття у класі, а закріплення матеріалу здійснювати за допомогою онлайн-тестів та відеоуроків [4].

Особливо актуальним у сучасній освіті є використання дистанційних платформ, таких як Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams або Edmodo [1, с. 15–16]. Вони дозволяють організовувати віртуальні класи, інтерактивні заняття й відеолекції, забезпечуючи комунікацію між учнем і викладачем незалежно від географії. Методи перевернутого навчання, наприклад Flipped Learning, сприяють персоналізації освіти, дозволяють студентам самостійно опрацьовувати матеріал і використовувати час уроку для практичних завдань та обговорень. Для цього важливе відповідне матеріально-технічне забезпечення, включаючи студії для запису лекцій, програмне забезпечення та веб-портали для доступу до матеріалів.

Використання цифрових платформ, таких як BBC Learning English, Grammarly, Memrise або Rosetta Stone, значно підвищує ефективність навчання англійської мови, що безпосередньо сприяє розвитку всіх мовленнєвих навичок, формує комунікативну компетенцію та знайомить із культурними особливостями англomовних країн. Соціальні мережі та VR/AR-технології створюють нові можливості для мовного занурення та практики реальних комунікативних ситуацій, що стимулює активне навчання та підвищує мотивацію учнів [3].

Отже, роль інформаційних технологій у вивченні англійської мови є надзвичайно важливою. Вони забезпечують доступ до багатого навчального контенту, сприяють розвитку когнітивних та мовленнєвих навичок, стимулюють мотивацію та індивідуалізацію навчального процесу. Майбутнє освіти пов'язане з подальшою інтеграцією штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності, що відкриває нові перспективи для ефективного та сучасного навчання англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лукаш Д. О. Застосування інформаційних технологій на уроках інформатики в умовах онлайн навчання : кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» ; наук. кер. Матвіїшина Н. В., 2024. 73 с. URL: <https://lnk.ua/LVbP6m94u> (дата звернення: 02.10.2025).

2. Роль інформаційних технологій у сучасному освітньому просторі. URL: <https://ituniver.com/blog/rol-informacijnih-tehnologij-u-suchasnomu-osvitnomu-prostorі> (дата звернення: 06.03.2025).

3. ТОП 10 додатків для вивчення англійської. URL: https://www.moyo.ua/ua/news/top_10_prilozheniy_dlya_izucheniya_angliysko-go.html?srsId=AfmBOorUFZIfzP9z536OOcRn28LUPBwhuThwoAboHz_8lQ0Of-E18SUq (дата звернення: 06.03.2025).

4. Традиційне та інноваційне навчання: порівняльний аналіз. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01005gpf-801c.docx.html#> (дата звернення: 02.10.2025).

5. Чернобай І. С. Ефективність використання інтерактивних методів навчання англійської мови для підвищення мотивації учнів базової школи : кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» ; наук. кер. Міщук І. М., 2024. 111 с.
URL: https://pidru4niki.com/14470309/pedagogika/traditsiyne_innovatsiyne_navchannya_porivnyalniy_analiz (дата звернення: 02.10.2025).

*Скуратівська Марина Олегівна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Круть Олена Володимирівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

Серед ключових вимог до випускників загальних закладів середньої освіти станом натеper висуваються питання ефективного оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю. У рамках діалогу культур та полікультурної освіти учні шкіл опановують сьогодні першу та другу іноземні мови.

Під полікультурною освітою розуміється «складне і багатоаспектне поняття, що означає цілеспрямований навчальний процес морально-етичного і громадянського виховання учнів, розвитку в них планетарної свідомості, долучення до культур інших народів, формування бажань і умінь мирно співіснувати в багатонаціональному середовищі» [2, с. 3]. Згідно з цим, знайомство з культурою країни, мова якої вивчається, виховання толерантного ставлення до представників інших культур сприяє опануванню учнями як мовною і мовленнєвою, комунікативною складовою, так й навчання через соціокультурний компонент.

Вирішення такого комплексного завдання здійснюється завдяки застосуванню комунікативного підходу в навчанні іноземної мови. Оволодіння учнями предметними та ключовими компетентностями є результатом навчання нової української школи. Компетентнісний потенціал у галузі «Іноземні мови» надзвичайно високий, що дозволяє формувати всі ключові компетентності комплексно засобами іноземної мови.

Слід зазначити, що за Державним стандартом базової середньої освіти ключові компетентності визначаються вільним володінням державною мовою, здатності спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, математичною компетентністю, компетентністю в галузі природничих наук, техніки й технологій, інноваційністю, екологічною компетентністю, інформаційно-комунікаційною компетентністю, навчанням впродовж життя, підприємливістю і фінансовою грамотністю, громадянськими та соціальними компетентностями, культурною компетентністю тощо [1].

Зрозуміло, що оновлений, осучаснений зміст шкільної освіти загалом та іншомовної освіти зокрема вимагає опанування новітніх підходів, інструментарію та технологій.

Актуальним на сучасному етапі розвитку методичної науки вбачається впровадження такого інструментарію на заняттях з іноземної мови: проєктні технології, проблемний виклад навчального матеріалу, активні методи навчання, широке впровадження технік формувального оцінювання та зворотного зв'язку тощо.

Активного поширення у вітчизняному освітньому просторі сьогодні набуває також метод CLIL (Content and Language Integrated Learning). Це нестандартна технологія, що передбачає використання іноземної мови як засобу для вивчення інших навчальних предметів. Зазначений метод сприяє розвитку міжпредметних зв'язків. Так, засобами іноземної мови учні засвоюють навчальний матеріал з історії, географії, фізики, хімії тощо. Такі заняття набувають більш практичного спрямування, оскільки учні навчаються вирішувати практичні завдання з інших галузей науки, послуговуючись іноземною мовою.

Впровадження CLIL методики, як підкреслюють В. Четверик та Т. Веретюк, мають передбачати «не просто поєднання частин, а саме їхню взаємодію, взаємовплив та взаємопроникнення, що формує своєрідний синергетичний ефект» [4]. Така інтеграція іноземної мови та іншої навчальної дисципліни має на меті максимально ефективно вирішення навчальних завдань із двох предметів одночасно.

Проте першочерговим завданням у ланці середньої освіти залишається цифровізація освіти. На нашу думку, цей процес має включати систематичне використання інтерактивних додатків до підручників, Інтернет-ресурсів, аудіо- та відеоматеріалів на заняттях з іноземної мови.

Заслугує на схвальний відгук, на нашу думку, класифікація цифрової трансформації в освіті. Остання включає такі сучасні технології, як *доповнена реальність* для здобуття навчального досвіду, технологія «розумний клас», *чат-боти* зі штучним інтелектом, *адаптивне навчання*, відеоконференції для онлайн-навчання, віддалений контроль [3].

Проте, незважаючи на достатньо широку актуалізацію цієї проблематики в наукових працях і наявність численних методичних розробок, щоденні реалії освіти сьогодні свідчать, що впровадження інноваційних технологій ще триває, у навчанні домінують пасивні репродуктивні методи навчання, відсутнє систематичне застосування цифрових засобів навчання тощо. Актуальним напрямком досліджень залишається також питання активізації, мотивації роботи педагогічних працівників у сфері впровадження освітньої інновації,

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової середньої освіти.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
(дата звернення: 01.10.2025).

2. Модельна навчальна програма «Друга іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти / В. Г. Редько та ін. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetar.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Druha.inoz.mov.5-9-kl.Redko.ta.in.14.07.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

3. Сучасні технології в освіті: потенціал та тенденції розвитку / О. М. Задоріна, Т. В. Качан, В. В. Задорін, Н. І. Варга. *Академічні візії*. 2023. № 19. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7936943> (дата звернення: 01.10.2025).

4. Четверик В. К., Веретюк Т. В. Переваги та виклики імплементації елементів методики CLIL у контексті вищої освіти. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія*. 2024. №4. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-4-08-01> (дата звернення: 02.10.2025).

Смірнов Нікіта Сергійович, здобувач ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. пед. наук, доц. Остапенко Світлана Анатоліївна,
Навчально-науковий інститут економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
Криворізького національного університету

ФОНЕТИЧНІ ТА ГРАФІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЯК СПОСІБ УТВОРЕННЯ ЖАРГОНІЗМІВ

У сучасному світі жаргон є невід’ємною частиною мовної культури, особливо серед молоді, професійних груп, інтернет-користувачів тощо. Жаргонізми виконують не лише функцію комунікації, а й є засобом соціальної ідентифікації мовців.

Жаргонізми – це слова та вирази, що використовуються певними соціальними групами, професійними спільнотами або віковими категоріями людей з метою мовного відокремлення, експресивного забарвлення мовлення та створення групової ідентичності. Вони складають особливий прошарок лексики, який відрізняється від літературної мови стилістичним забарвленням, експресивністю та обмеженістю вживання [2].

Жаргонна лексика становить динамічний та мінливий пласт мови, який надзвичайно чутливо реагує на різноманітні соціокультурні процеси та зміни, що відбуваються в суспільстві. Саме соціокультурні фактори значною мірою визначають напрями й інтенсивність розвитку жаргонізмів, їхню тематику, шляхи поповнення та особливості функціонування.

У сучасному світі з розвитком інформаційних технологій та глобалізацією посилюється роль жаргонізмів, особливо тих, що пов’язані з інтернет-комунікацією та соціальними мережами. Виникає особливий прошарок лексики – інтернет-жаргон, який швидко поширюється та впливає на загальнолітературну мову. Це свідчить про те, що жаргонізми є важливою і

невід'ємною частиною мовної системи, яка допомагає мові розвиватися й відповідати потребам сучасного суспільства.

Застосовуються різні способи утворення жаргонізмів: лексико-семантичні, морфологічні, словотвірні, запозичення, фонетичні та графічні трансформації.

В англійській мові фонетичні трансформації в жаргонному мовленні мають свою специфіку, зумовлену особливостями фонетичної системи. Характерним явищем є скорочення слів шляхом випадіння звуків, особливо в ненаголошених складах: *gonna* (going to), *wanna* (want to), *gotta* (got to). Ця тенденція відображає природне прагнення до економії мовленнєвих зусиль, характерне для неформального спілкування. Поширеним є також випадіння кінцевого [g] у словах із закінченням *-ing*, що графічно передається як *-in'*: *talkin'*, *walkin'*, *doin'*. Цей прийом часто використовується для стилізації мовлення представників певних соціальних чи регіональних груп.

Специфічною рисою афроамериканського варіанту англійської мови (African American Vernacular English), який суттєво вплинув на молодіжний сленг, є заміна звуку [ð] на [d] або [f]: *dis* (this), *wif* (with), *bruvver* (brother). Ця особливість набула широкого поширення через популярність хіп-хоп культури і стала впізнаваним маркером «вуличного» стилю мовлення. Іншою характерною рисою є метатеза – перестановка звуків у слові: *aks* замість *ask*, що також асоціюється з певними соціолектами.

Графічні трансформації в англійському жаргоні часто спрямовані на відображення фонетичних особливостей неформального мовлення. У текстових повідомленнях та онлайн-спілкуванні поширеним є фонетичне написання слів: *cuz* (because), *luv* (love), *nite* (night). Таке написання сприяє економії місця й часу, водночас сигналізуючи про неформальний характер комунікації. Креативне використання цифр і символів для заміни літер також характерне для англomовного інтернет-сленгу: *2day* (today), *b4* (before), *gr8* (great). Ця тенденція особливо яскраво проявилася в ранні періоди SMS-комунікації через технічні обмеження, але зберіглася як елемент мовної гри.

Важливою особливістю сучасного англomовного інтернет-жаргону є навмисне спотворення написання слів: *teh* замість *the*, *pwn* замість *own*, *n00b* замість *newbie*. Такі трансформації часто починаються як випадкові огріхи, але згодом набувають статусу впізнаваних маркерів певних субкультур, зокрема геймерської спільноти. Характерним для англomовного жаргону також є використання аббревіатур, які часто вимовляються як цілісні слова: *lol* (laughing out loud), *omg* (oh my god), *afk* (away from keyboard). З часом деякі з цих аббревіатур еволюціонували в повноцінні слова зі своєю морфологією: *lolled*, *lolling*.

В українському жаргонному мовленні фонетичні трансформації часто проявляються у навмисному спотворенні звукової форми слів. Поширеним явищем є пом'якшення приголосних: *дево́чки*, *паца́нчікі*. Таке пом'якшення часто використовується здебільшого з гумористичною або саркастичною метою. Інша характерна риса – заміна звуків, зокрема заміна [ф] на [х]: *хакт*

замість *факт*, *хігня* замість *фігня*. Ця фонетична особливість відображає специфічну вимову, характерну для певних соціальних груп, і часто стає об'єктом мовної гри.

Специфічною рисою українського жаргонного мовлення є гра з акцентуацією, коли наголос зміщується з нормативної позиції: *магАзин* замість *магазИн*, *дОкумент* замість *докумЕнт*. Ця особливість часто пов'язана з імітацією діалектного мовлення або мовлення низького соціального статусу й використовується для створення комічного ефекту. Фонетичні трансформації в українському жаргоні також включають редукцію звуків у ненаголошених складах (*здрасьте* замість *здрастуйте*), асиміляцію приголосних (*шо* замість *що*) та протезу – додавання звуків на початку слова (*гарбуз* – *гарбар*).

Графічні трансформації в українському жаргоні тісно пов'язані з фонетичними і часто відображають особливості розмовної вимови. У сучасному інтернет-спілкуванні поширені навмисні орфографічні помилки, що імітують просторіччя: *шо*, *нічо*, *тре* (треба). Такі написання часто мають іронічний характер і слугують маркерами неформального спілкування.

Особливий інтерес становить використання латиниці для запису українських слів, поширене в онлайн-комунікації молоді: *pryvit*, *dyakuuy*, *yak spravy*. Така транслітерація не лише виконує утилітарну функцію (наприклад, при неможливості використання кирилиці), але й стає елементом мовної гри, підкреслюючи сучасність і глобалізований характер спілкування. В останні роки набуло поширення змішане використання кирилиці та латиниці в одному слові або фразі: *4umak* (чумак), що відображає креативний підхід до графічного оформлення мовлення.

Порівнюючи фонетичні та графічні трансформації в жаргонах української та англійської мов, можна виявити спільні тенденції та відмінності. В обох мовах трансформації часто спрямовані на економію мовленнєвих зусиль (що проявляється в скороченні слів, випадінні звуків, спрощенні складних звукосполучень) та соціальної ідентифікації, розмежування «своїх» і «чужих». Водночас конкретні прояви цих трансформацій різняться через відмінності у системах мов та соціокультурному контексті.

Особливістю українського жаргону є активне використання елементів інших мов. В англійському ж жаргоні, особливо американському, важливу роль відіграють елементи афроамериканського варіанту та іспанської мови. В обох мовах графічні трансформації тісно пов'язані з розвитком цифрових технологій і онлайн-комунікації, хоча конкретні прояви мають національну специфіку.

Отже, фонетичні та графічні трансформації в жаргонах порівнювальних мов відображають динамічний характер мовних систем, їхню здатність адаптуватися до нових соціальних умов і комунікативних потреб. Ці трансформації не лише збагачують експресивний потенціал мови, але й слугують індикаторами соціальних змін, технологічного розвитку та культурних тенденцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Завальська Л. В. Дослідження стилістично зниженої лексики в мовленні українських політиків (на матеріалі інтерактивного спілкування в умовах. URL: <http://hdl.handle.net/11300/11372> (дата звернення: 25.04.2025).
2. Мисюра К. Використання жаргонів у суспільно-політичних виданнях. *Актуальні питання гуманітарних наук. Мовознавство. Літературознавство*. Дрогобич, 2015. Вип. 11. С. 123–127.
3. Офісна новомова. Корпоративний світ України переходить на новий сленг. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/noviy-ofisniy-sleng-anglicizmi-v-korporaciyah-novini-ukrajini-50052330.html> (дата звернення: 25.04.2025).
4. Examples of Jargon: Definition and Types. URL: <https://examples.yourdictionary.com/examples-of-jargon.html> (дата звернення: 25.04.2025).

*Тоценко Антон Юрійович, здобувач ВО (бакалаврат);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Круть Олена Володимирівна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

КОНЦЕПТ EDUCATION В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Дослідження концепту є одним із найактуальніших питань сучасної лінгвістики. Дискурс, як продуктивне середовище для актуалізації його релевантних когнітивних ознак, реалізує взаємозв'язки між ним і контекстом. Останнє надає можливість відтворити впорядкування інформації про освіту як одну з важливих сфер життя суспільства.

У сучасному англomовному дискурсі концепт EDUCATION набуває особливого значення, відображаючи трансформацію освіти в еру цифровізації. Метою цієї роботи є проаналізувати роль концепту EDUCATION в утворенні англomовного дискурсу. Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань: 1) встановлення імені концепту EDUCATION за допомогою компонентного аналізу, аналізу словникових дефініцій; 2) виокремлення понятійної складової концепту EDUCATION засобами аналізу внутрішньої форми, методів дефініційного та компонентного аналізу; 3) визначення складової концепту EDUCATION за допомогою дослідження концептуальних мікрополів концепту, що розглядається.

Концепт EDUCATION вважається багатокomпонентним, оскільки належить до соціального концептополя «людське життя» й до концептуальної системи «людина», де понятійний компонент характеризується великим об'ємом соціoетнокультурної інформації.

Лексема *education* є іменем й репрезентатором цього концепту, основним способом прямої номінації в англійській мові. Перші згадування цієї лексеми

належать початку 1500 років, частково лексема має латинське та французьке походження.

Звернемося до дефініції *education*: 1) “the process of teaching or learning, especially in a school or college, or the knowledge that you get from this”; 2) “the study of methods and theories of teaching”; 3) “the process of teaching and learning, or the organizations such as schools where this process happens” [1].

Згідно з цим, концепт охоплює такі аспекти: процес навчання в навчальному закладі, здобуті знання, місце здобуття освіти (об’єкт) тощо. Пор. “*освіта як процес навчання*”: *to brainwash, to drum into, to soak up/in, to put through the mill/grind, to take in*.

“*Освіта як результат*” реалізується одиницями *alumna / alumnus, diploma, doctorate, erudition, graduand, knowledge, PhD, qualification, treatise, erudite, graduate, knowledgeable*.

“*Освіта як фізичний об’єкт*” знаходить підтвердження у таких лексичних одиницях: *blackboard, classroom, laboratory, lecture room, library, polytechnic, reading room, stipend*.

Центральна роль у процесі навчання належить людині як суб’єкту цього процесу, а саме, мікрополію “*людина у сфері освіти*”: *academia, academic, academician, boarder, classmate, collegian, educationalist, educator, examinee*.

Концепт EDUCATION структурується як динамічна ментальна модель із ядром (*систематичне навчання*) та периферією (*соціальна мобільність, цифровізація*). Аналіз синонімічних рядів дозволяє виявити такі лексичні засоби: *education, learning, schooling*.

Реалізуючись в англomовному дискурсі, концепт EDUCATION набуває емоційної зафарбованості та є засобом для утворення концептуальних мікрополів: JOURNEY, COMMODITY, BATTLE тощо. Концептуальні метафори EDUCATION AS JOURNEY (наприклад, *path to knowledge*), EDUCATION AS COMMODITY (наприклад, *investment in future*), EDUCATION AS BATTLE (наприклад, *war on ignorance*) [3] лежать в основі формування концептуальних мікрополів та конструюють такі ідеологічні фрейми, як: *фінансування, доступність, цифровізація* [2].

Прагматичний потенціал концепт EDUCATION репрезентується в *репортажах* (функція – інформативна (нейтральні номінації)), *редакціях* (функція – переконувальна (модальні конструкції, типа *must invest*)), *колонках* (функція – критична (ірон. *failing schools*)). Більшість лексичних одиниць у дискурсі набувають позитивної оцінки та беруть участь у формуванні емоційного впливу.

Концепт EDUCATION відображає життя сучасної людини, формуючи думку про освіту (процес, результат, об’єкт навчання), набуває емоційної зафарбованості у дискурсі (JOURNEY, COMMODITY, BATTLE) і лежить в основі побудови фреймів (фінансування, доступність, цифровізація).

Перспективи дослідження вбачаються в порівняльному аналізі англomовного дискурсу з україномовним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cambridge Dictionary: EDUCATION – словник англійської мови. URL: <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/education> (дата звернення: 03.10.2025).
2. Fillmore C. J. Frames and the semantics of understanding. *Quaderni di Semantica*. 1985. Vol. 6, No 2. P. 222–254.
3. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press, 1980. 242 p.

*Федчун Катерина Сергіївна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівник – канд. філол. наук, доц. Ясинецька Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ЮРИДИЧНОГО ДИСКУРСУ В ПЕРЕКЛАДІ ПРАВОВОЇ РИТОРИКИ СУДОВИХ ДРАМ

Юридичний дискурс вирізняється унікальною стилістикою, що поєднує точність, нормативність і риторичну переконливість. У контексті глобалізації переклад правової риторики стає критично важливим, потребуючи від перекладача не лише лінгвістичної, але й юридично-стилістичної компетенції. Актуальність дослідження визначається зростанням потреби у створенні перекладів, зокрема кіноперекладів, які є не просто інформативно точними, а й функціонально еквівалентними. Тож зосередимо нашу увагу на виявленні й аналізі ключових стилістичних засобів для подальшої розробки ефективних стратегій передачі юридичного дискурсу та збереження прагматичного, функціонального й риторичного еквівалента під час перекладу судових драм.

Судова риторика характеризується широким використанням різноманітних стилістичних засобів для створення яскравих сцен і образів. Варто зазначити, що поняття стилістичного засобу є доволі широким має багато визначень і тлумачень. Стилiстичний засiб – це описовий засiб як аспект мовної системи (мовні одиниці мають додаткові експресивні відтінки значення, часом засвідчені навіть у нормативних словниках). Тобто стилістичний засіб – це той експресивний ступінь інтенсивності виражальних можливостей мови й мовців, який допомагає висловити думку [1, с. 34]. Простіше кажучи, стилістичними засобами є ті форми, які можуть увиразнити висловлювання [3, с. 39]. Тож у риторичній стилістичній засоби розглядаються щодо їхньої ролі в переконанні аудиторії, зокрема використанні спеціальних і специфічних мовних прийомів і стратегій комунікації [2, с. 209].

Стилiстичнi засоби англiйської мови можна класифiкувати за мовними рiвнями: **лексичнi** (метафора, епiтет, метонiмiя, антономазiя, персонiфiкацiя, синекдоха, евфемiзм, гiпербола, лiтота), що ґрунтуються на переносному значеннi слова; **синтаксичнi** (iнверсiя, риторичне питання, елiпс, апосiопеза,

ретардація, повторення, полісиндетон), пов'язані з особливостями побудови речень; **лексико-синтаксичні** (градація, порівняння, перифраз, антитеза), які поєднують семантичну та структурну виразність; **фонетичні й графічні** (алітерація, асонанс, ономатопея, анафора, епіфора, анадиплосис, інтонація, графон), що відображають звукову організацію або візуальне оформлення мовлення.

Наведемо приклади різних типів стилістичних засобів юридичної риторики в кіно:

Група засобів	Приклад із фільму	Цитата / ситуація	Пояснення
Терміни (точна юридична лексика)	The Judge («Суддя», 2014)	<i>felony DWI</i> – керування у нетверезому стані; <i>bailiff</i> – судовий розпорядник; <i>motion</i> – клопотання	Професійна юридична лексика. Мета засобу – надати точність і однозначність вислову.
Архаїзми й латинізми	The Devil's Advocate («Адвокат диявола», 1997)	<i>opiate (oniam)</i> – замість сучасного <i>opiod</i> ; <i>quiddle</i> – відмовка, виправдання – замість сучасного <i>quibble</i> ; <i>Diaboli virtus in lumbis est</i> (<i>The virtue of the devil is in his loins</i>) – фраза латинською мовою підкреслює спокусу й сексуальну маніпуляцію	Мета засобу – надати мові авторитетності й традиційності, наголосити на образі й історії героя.
Морфологічні (безособові пасивні форми)	Philadelphia («Філадельфія», 1993)	<i>Andrew Beckett was fired</i> – Ендрю Беккета звільнено; <i>objection sustained</i> – заперечення підтримую	Пасивна конструкція створює нейтральність і формальність – типовий прийом судової мови.
Синтаксичні (риторичні запитання)	The Verdict («Вердикт», 1982)	<i>How can I be merciful, and still be just? – Як можна бути співчутливими і водночас справедливими?</i>	Риторичне запитання підсилює аргумент, закликає до активних роздумів.

Група засобів	Приклад із фільму	Цитата / ситуація	Пояснення
Повтори (анафора)	Philadelphia («Філадельфія», 1993)	<i>fact–his performace...; fact–he claims...; fact–it was...; fact–he was...; fact–he is dying...</i>	Повтор однакової структури речення і слова «факт» створює ритм і емоційне напруження.
Метафора	The Lincoln Lawyer («Лінкольн для адвоката», 2011)	<i>Louis Roulet was out stalking his prey – Луїс Руле переслідував здобич</i>	Метафора виконує роль образного пояснення складного поняття та робить юридичну промову ближчою до звичайних людей.
Риторичне звернення	The Judge («Суддя», 2014)	<i>Your Honor! – Ваша честь!; Gentlemen! – Джентельмени!</i>	Влучне звертання створює повагу й контакт з аудиторією. Часто також має на меті привернути увагу.
Інтонаційні засоби (емоційна кульмінація)	A Few Good Men («Деякі хороших хлопців», 1992)	Крик полковника Джессепа – підвищення тону, паузи, різкі інтонаційні зміни	Інтонація передає владу, агресію й драматизм – емоційна складова риторики.

Риторика судової промови – це стратегія мовного впливу, спрямована на переконання аудиторії. Так, промова адвоката може водночас виконувати функцію доказу, морального апелювання й емоційного кульмінаційного моменту. Наприклад, у фільмі *A Few Good Men* ключова сцена з фразою «*You can't handle the truth!*» є не лише юридичною реплікою, а й риторичним вибухом, що демонструє конфлікт етичних позицій. У перекладі («*Ви не здатні прийняти правду!*») збережено семантику та риторичну напругу, однак втрачається частина культурного підтексту, пов'язаного з американською концепцією «*handling the truth*», однак більш влучним є переклад «*Вам правда не по зубах!*», який компенсує ситуацію з дієсловом *to handle*. На цьому прикладі бачимо, що переклад риторики є складним і потребує гарного володіння стилістичними засобами як мови оригіналу, так і мови перекладу.

Отже, стилістичні засоби є ключовими елементами юридичного дискурсу, оскільки вони забезпечують не лише точність і логічність викладу, а й емоційно-прагматичний вплив на аудиторію. Аналіз мовних прийомів у перекладі судових драм доводить, що збереження стилістичного потенціалу оригіналу потребує міждисциплінарного підходу, який поєднує лінгвістичну, культурну та правову компетенції. Перспективи подальших досліджень

полягають у поглибленому вивченні механізмів компенсації риторичних ефектів у перекладі, а також у розробці методичних рекомендацій для перекладачів правового аудіовізуального контенту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Матрей І. К. Вербальні засоби. Створення анімалістичних образів в сучасних англomовних художніх текстах: квал. робота магістра. Запоріжжя, 2020. 96 с.

2. Пастернак Т. А. До питання генези стилістичних засобів виразності. *Записки з романо-германської філології*. 2023. Вип. 1(50), С. 205–214.

3. Bozhana Hulian Approaches to Defining Stylistic Means and their Classification Science in the Modern World: Prospects and Directions of Development. Riga, Latvia, May 17–18, 2024. P. 39–40.

*Харківська Анастасія Віталіївна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівники – канд. філол. наук, ст. викл. Андрущенко Вікторія Олегівна,
канд. психол. наук, доц. Дроздова Діана Сергіївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Мотивація – це ключовий фактор, який визначає успіх у навчальному процесі. Вона не лише забезпечує активність здобувачів освіти, а й стимулює їх досягати високих результатів. У контексті дистанційного навчання мотивація набуває особливої значущості, оскільки відсутність прямого контакту з викладачем та однокласниками ускладнює підтримання активності й залучення студентів до навчання. Розглянемо, які психологічні чинники впливають на формування мотивації в дистанційному навчальному середовищі.

Першим і найбільш важливим чинником є внутрішня мотивація, яка базується на особистому інтересі здобувачів освіти до навчання. У контексті дистанційної освіти внутрішня мотивація стає основним рушієм, адже студенти мають більше самостійності в організації свого навчального процесу. Як зазначають Деці та Райан, внутрішня мотивація, яка виникає через інтерес і самореалізацію, є більш стійкою, ніж зовнішні стимули, такі як оцінки або нагороди. Дистанційне навчання дає можливість обирати темп, глибину та форму навчання, що дозволяє їм пристосувати освіту до своїх індивідуальних потреб і інтересів, тим самим підвищуючи їхню мотивацію до навчання [2].

Одним із важливих аспектів дистанційного навчання є самоконтроль та саморегуляція. У зв'язку з відсутністю постійного контролю з боку викладача, здобувачі освіти змушені розвивати здатність до самостійного організування своєї роботи, розподілу часу та встановлення особистих навчальних цілей.

За словами Зіммермана, високий рівень саморегуляції є важливим чинником успіху в умовах дистанційного навчання. Студенти, які здатні контролювати свої навчальні зусилля та самостійно оцінювати свій прогрес, зазвичай показують кращі результати [4].

Ще одним важливим фактором є зовнішня мотивація, яка пов'язана з прагненням досягти певних зовнішніх цілей, таких як оцінки, диплом або кар'єрні перспективи. Хоча зовнішня мотивація має менший вплив у порівнянні з внутрішньою, у дистанційному навчанні вона також відіграє свою роль, особливо в періоди, коли необхідно зберегти концентрацію на навчанні та дотримуватися встановлених дедлайнів. Слід зазначити, що студенти, які мають чіткі зовнішні цілі, наприклад, бажання отримати диплом чи забезпечити свою майбутню професійну кар'єру, можуть залишатися мотивованими навіть за відсутності прямого контролю.

Сучасні інтерактивні технології та цифрові платформи відіграють важливу роль у підвищенні мотивації до дистанційного навчання. Вони дозволяють створювати інноваційні форми навчання, зокрема через відеоуроки, інтерактивні вправи, онлайн-тести та групові проєкти (наприклад, за матеріалами в рамках проєкту Erasmus+ «Модернізація університетських освітніх програм з іноземних мов на основі інтеграції з інформаційними технологіями (DigiFLEd)»). Це не тільки збагачує досвід здобувача освіти, але й сприяє глибшому зануренню в матеріал завдяки залученню до активної взаємодії з навчальним контентом та іншими учасниками процесу. Як зазначає Майер, мультимедійні засоби навчання мають значний потенціал для стимулювання пізнавальної активності завдяки інтерактивним елементам, що дозволяють учням активно взаємодіяти з навчальними матеріалами [3].

Не менш важливим є соціальний аспект дистанційного навчання. Хоча цей формат передбачає обмежену безпосередню соціалізацію, соціальна підтримка з боку викладачів і одногрупників все ж залишається важливою. Дослідження показують, що соціальна взаємодія, навіть в онлайн-форматі, сприяє підвищенню мотивації та підтримці студентів у складних ситуаціях. Платформи для спільної роботи та онлайн-форуми дають можливість обговорювати матеріал, підтримувати один одного та знаходити допомогу у разі необхідності, що істотно знижує відчуття ізоляції, характерне для дистанційного навчання.

Нарешті, важливою є персоналізація навчання, яка допомагає адаптувати навчальний процес відповідно до своїх потреб та інтересів. Персоналізовані курси, індивідуальні плани навчання, можливість вибору теми для самостійного дослідження – все це є вагомими чинниками, які підвищують мотивацію до навчання. Це відповідає принципам соціального конструктивізму, згідно з якими активна участь у навчальному процесі і самостійне конструювання знань є основою ефективного навчання [1].

У висновку можна сказати, що мотивація студентів дистанційного навчання є багатогранним психологічним процесом, що залежить від різних чинників – внутрішніх і зовнішніх. Розвиток самоконтролю, соціальна

підтримка, використання інноваційних технологій та персоналізація навчання – усі ці аспекти сприяють підвищенню мотивації та успішності в дистанційному навчанні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bandura A. Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. Prentice-Hall. URL : <https://psycnet.apa.org/record/1985-98423-000> (дата звернення: 23.09.2025).
2. Deci R. M., & Ryan R. M. The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 2000.11(4), P. 227–268.
3. Mayer R. E. The Cambridge Handbook of Multimedia Learning. Cambridge University Press. 2005.
4. Zimmerman B. J. Attaining self-regulation: A social cognitive perspective. *Handbook of Self-Regulation*, 2000. P. 13–39.

Чирочкіна Ілона Олексіївна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівник – д-р філол. наук, проф. Лімборський Ігор Валентинович,
ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова»

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ ОБРАЗУ АВТОРА В ПЕРЕКЛАДІ

Образ автора – це є наскрізний образ твору, навколо якого об'єднуються та взаємодіють всі інші елементи твору. Це є одним із найважливіших елементів твору, а тому твір має бути перекладений так, щоб в ньому зберігся образ із його роздумами, цінностями, ідеями, світоглядом, а читач перекладеного твору так само побачив у своїй уяві образ автора, як його бачить читач оригіналу.

Образ автора сьогодні перебуває в центрі бурхливих дискусій серед науковців. Р. Барт, який не схиляється до пояснення літературного твору через авторську біографію чи авторську особистість, наголошує на тому, що вже сам процес письма нівелює індивідуальність, знеособлює письменника, оскільки «говорить не автор, а мова». Згідно з його концепцією, скриптор прийшов на місце автора. Цей скриптор несе в собі не пристрасті, настрої, почуття або враження індивіда, а лише створює лексичний словник, з якого він черпає своє письмо. Заміна автора скриптором усуває будь-які претензії на однозначність прочитання і встановлення остаточного, єдино правильного смислу тексту як художнього твору [1, с. 318]. Унаслідок «смерті автора» має відбутися «народження читача», що відтепер повинен розшифрувати множинність значень, виявляючи цілісну сутність письма і цілісність тексту. Звичайно, подібні процеси трансформації образу автора не можуть не позначитися на процесах його передачі в художньому перекладі.

Водночас, читаючи художній твір, у всьому зображуваному читач відчуває присутність думки автора, його почуттів, уподобань, бачить його намагання переборювати перешкоди на обраному ним шляху розповіді разом із зацікавленням, вдумливим і допитливим читачем. Отже, образ автора в художньому творі проявляється не лише в його світосприйманні, не лише в життєвих перипетіях сюжету, а він присутній в усьому тексті: у фабулі, композиції, пейзажі, портреті, деталі, у способах поєднання цих компонентів [2, с. 37].

Образ автора є глибинний сполучний елемент твору, який сприяє об'єднанню в єдине ціле окремих частин, пронизує його єдиною свідомістю, єдиним світоглядом, єдиним світовідчуттям. Дуже важливо пам'ятати, що автор як конкретна реальна особистість зі своєю біографією, власним характером, слабкостями й достоїнствами, і автор, представлений в образі автора, не є тотожними. Образ автора, на відміну від особистості письменника, входить нарівні з образами персонажів у художню структуру твору. Як і кожний образ, тут відбувається обов'язкове відхилення від біографічної реальності. Образ автора завжди трохи ідеалізований. Це скоріше те, до чого прагне даний конкретний художник, а не те, що він являє собою насправді, адже творчість – це процес пізнання та зростання художника, шлях самовдосконалення. Якщо читач у процесі читання порівнює себе з образом персонажа, то можна за аналогією припустити, що письменник робить те ж саме з образом автора.

Проблема відтворення образу автора в перекладі щільно пов'язана з рецепцією художнього тексту, у якому перекладач передає мовними засобами образ автора. Представники рецептивної естетики, зокрема Г. Р. Яусс, С. Фіш, В. Ізер, виходять з настанови, що свідомість людини є певним вмістилищем структур, які готують самий факт сприйняття художнього тексту в результаті його прочитання. Іншими словами, літературний твір можна представити як процес прочитання художнього тексту, смисл якого породжується під час «зустрічі» самого тексту зі свідомістю читача, що знайомиться через переклад з образом автора. Читач при цьому має певний індивідуальний досвід, знайомий або не знайомий з іншими творами літератури, наділений певним конгломератом знань і очікувань. «Очікування читача» може виступати як визначальний критерій для відбору художніх текстів для самого процесу прочитання, а відтак і для перекладу. Адже причина, яка спонукала перекладача здійснити саме той, а не інший переклад, полягає у тому, що він сам передусім ідентифікує себе як читача, який виявляється здатним, керуючись власним естетичним відчуттям, відібрати для перекладу низку художніх текстів, в якому він намагається передати специфіку погляду на світ автора, твір якого він перекладає [3, с. 210].

Отже, образ автора є такою категорією сучасного перекладознавства, яка охоплює різні сторони художнього тексту, пронизуючи всі його структурні компоненти. Образ автора має кілька домінантних ознак, які слід враховувати при перекладі, беручи до уваги те, наскільки важливу роль він відіграє в плані виявлення концепції людини та світу письменника, твір якого перекладається.

Особливо важливим аспектом є дотримання низки принципів відповідності, які допомагають перекладачеві донести до читача через переклад особливості світогляду письменника, який належить до іншої національної та культурної традиції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барт Р. Смерть автора. Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. С. 315–320.
2. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури. К. : Либідь, 2001. 488 с.
3. Лімборський І. В. Переклад художнього твору як проблема літературознавчої компаративістики. *Гуманітарний вісник. Серія: Іноземна філологія*. Черкаси : ЧДТУ, 2008. Т.1, № 12. С. 209–215.

Шаталова Валентина Владиславівна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівники – канд. філол. наук, доц. Шкуропат Марина Юрійвна,
канд. психол. наук, доц. Резнікова Олена Анатоліївна,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Вивчення іноземних мов є багатокomпонентним процесом, що охоплює когнітивні, емоційні та соціальні аспекти, які взаємодіють у формуванні мовної компетентності. Психолінгвістика досліджує механізми, які лежать в основі сприйняття, обробки та засвоєння мовного матеріалу, а також вплив психологічних факторів на ефективність цього процесу [3, с. 112].

Проаналізуємо психолінгвістичні процеси, пов'язані із засвоєнням іноземної мови. Психолінгвістика вивчає когнітивні та нейропсихологічні механізми мовленнєвої діяльності. Важливу роль у цьому процесі відіграють такі ключові аспекти, як сприйняття мови, запам'ятовування, автоматизація мовних навичок, а також процеси кодування та декодування мовної інформації.

Сприйняття мови є багаторівневим процесом, що включає слухове та візуальне опрацювання мовного матеріалу. У процесі сприйняття мови мозок аналізує як акустичні характеристики звуків (тембр, висоту, ритм, наголос) та лексичні одиниці (розпізнавання слів та їхніх значень у контексті), так і синтаксичні структури (граматичний аналіз речень).

Слухове сприйняття мови відбувається за рахунок розпізнавання фонем та їх комбінування у значущі мовні одиниці, тоді як візуальне сприйняття пов'язане з читанням та розпізнаванням письмових знаків.

Запам'ятовування мовного матеріалу відіграє вирішальну роль у процесі засвоєння іноземної мови, оскільки нові мовні одиниці повинні бути інтегровані у когнітивну систему [1, с. 59]. Воно здійснюється як за допомогою

короткочасної пам'яті, яка зберігає мовну інформацію на кілька секунд і забезпечує її первинну обробку, так і довготривалої пам'яті, що відповідає за тривале збереження лексичних, фонологічних і граматичних структур. Ефективне використання мнемонічних технік, асоціацій і контекстного навчання сприяє покращенню процесів запам'ятовування.

Автоматизація є необхідним етапом у вивченні мови, який дозволяє зменшити когнітивне навантаження під час мовленнєвої діяльності [2, с. 243]. Вона полягає в поступовому переході від свідомого контролю мовних операцій до їх автоматичного виконання. Цей процес відбувається у три етапи.

Перший етап – координація, при якому відбувається усвідомлене використання мовних правил. Другий етап, закріплення, вимагає повторюване використання мовних конструкцій. Заключний етап – автоматичне застосування; на цьому етапі відбувається використання мовних навичок без активного аналізу. Автоматизація особливо важлива у формуванні навичок говоріння, письма та розпізнавання мовлення.

Кодування та декодування є фундаментальними процесами у комунікації. Кодування – перетворення думок у мовні форми (усне чи писемне мовлення). Воно передбачає вибір відповідних слів, граматичних конструкцій і фонетичних засобів. Декодування – розпізнавання й інтерпретація отриманого мовного повідомлення (аудіювання або читання). Воно вимагає розуміння контексту, інтонаційних особливостей і синтаксичних структур. Ефективність кодування й декодування залежить від рівня мовної компетенції, контексту та когнітивних здібностей індивіда.

Ключові психолінгвістичні процеси відіграють вирішальну роль у вивченні та використанні мови. Взаємодія сприйняття, запам'ятовування, автоматизації та процесів кодування-декодування забезпечує ефективне формування мовних навичок. Врахування цих аспектів у навчальному процесі сприяє покращенню якості мовного засвоєння та розвитку комунікативної компетенції.

Вікові особливості відіграють важливу роль у процесі засвоєння іноземної мови, впливаючи на швидкість, ефективність і стратегії навчання [4, с. 301]. Основними групами, що мають суттєві відмінності в мовленнєвому розвитку, є діти та дорослі.

У дитячому віці мовне навчання відбувається природніше завдяки нейропсихологічним особливостям мозку. Основні чинники, що сприяють цьому процесу – висока пластичність мозку, здатність до імітації, несвідоме засвоєння правил, менший психологічний бар'єр. Розглянемо вищезгадані чинники трохи детальніше. Висока пластичність мозку проявляється в тому, що дитячий мозок легко адаптується до нової мовної інформації та швидко створює нейронні зв'язки, що полегшує засвоєння нових мовних структур. Здатність до імітації допомагає дітям активно використовувати механізм наслідування, відтворюючи вимову, інтонаційні особливості та граматичні конструкції природним шляхом. Крім цього в ранньому віці мова вивчається інтуїтивно, без усвідомленого аналізу граматичних закономірностей,

що забезпечує швидке формування мовної компетенції. Більшість дітей менше бояться помилок, що дозволяє їм активно використовувати мову в комунікативних ситуаціях.

У дорослому віці процес вивчення іноземної мови може бути складнішим через певні нейрофізіологічні обмеження, однак компенсується когнітивними перевагами. Основні фактори, що впливають на цей процес є знижена пластичність мозку, розвинені когнітивні стратегії, мета когнітивний контроль, а також соціальні та мотиваційні фактори. Розглянемо ці чинники детальніше. У дорослих, порівняно з дітьми, формування нових нейронних зв'язків відбувається повільніше, що ускладнює засвоєння фонологічних і граматичних аспектів мови. Проте дорослі активно використовують аналітичні здібності, логічне мислення та усвідомлене засвоєння мовних правил, що допомагає їм структурувати навчальний матеріал. Метакогнітивний контроль, здатність до самостійного навчання, корекції помилок і використання ефективних методик (асоціативне навчання, мнемонічні прийоми), також позитивно впливає на процес навчання. Не останніми є соціальні та мотиваційні фактори. Дорослі вивчають мову з чіткою метою (кар'єрні перспективи, подорожі, академічні досягнення), що підвищує їхню мотивацію до навчання.

Хоча діти мають природну перевагу в засвоєнні іноземної мови завдяки пластичності мозку та здатності до імітації, дорослі можуть компенсувати вікові обмеження за рахунок когнітивних стратегій, усвідомленого навчання та мотивації. Оптимальні методи навчання повинні враховувати ці особливості для підвищення ефективності мовної освіти у різних вікових групах.

У процесі вивчення мови важливим психолінгвістичним чинником є інтерференція – перенесення елементів рідної або іншої іноземної мови, що може ускладнювати формування нових мовних навичок. Учні часто переносять фонетичні, граматичні чи лексичні моделі з однієї мови на іншу, що призводить до помилок. Проте інтерференція може мати й позитивний ефект – полегшене засвоєння структур у близькоспоріднених мовах [5, с. 26].

Білінгвізм і багатомовність, за даними досліджень, підвищують когнітивну гнучкість і здатність до переключення між завданнями. Це означає, що розвиток іншомовної компетентності має не лише комунікативне, а й ширше пізнавальне значення.

Психолінгвістичні аспекти вивчення іноземних мов є ключем до розуміння того, як працює мовна освіта на практиці. Сприйняття мови, запам'ятовування, автоматизація мовних навичок, а також процеси кодування й декодування мовної інформації формують основу для оволодіння іншомовними навичками, а вікові особливості, явища інтерференції та білінгвізму демонструють складність цього процесу.

Отже, сучасна методика навчання має спиратися не лише на педагогічні принципи, а й на досягнення психолінгвістики, що дозволяє поєднувати лінгвістичні знання з розумінням когнітивних можливостей людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Baddeley A. Working Memory, Thought, and Action. Oxford: Oxford University Press, 2007. 412 p.
2. DeKeyser R. Practice in a Second Language: Perspectives from Applied Linguistics and Cognitive Psychology. Cambridge University Press, 2007. 315 p.
3. Ellis R. The Study of Second Language Acquisition. Oxford University Press, 2008. 824 p.
4. Lightbown P. M., Spada N. How Languages Are Learned. Oxford University Press, 2013. 345 p.
5. Odlin T. Language Transfer: Cross-linguistic Influence in Language Learning. Cambridge University Press, 1989. 210 p.

*Юрченко Марія Ігорівна, здобувачка ВО (магістратура);
наук. керівник – канд. пед. наук, доц. Поселецька Катерина Андріївна,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

РОЛЬ АВТЕНТИЧНИХ ТЕКСТІВ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Важливою складовою сучасної освіти є розвиток критичного мислення, особливо за умов інформаційного середовища, яке перенасичене суперечливою та різноманітною інформацією. Учням старших класів, які активно готуються до самостійного, дорослого життя та вибору майбутньої професії, необхідно не лише володіти знаннями з різних дисциплін, а й уміти аналізувати, логічно мислити та оцінювати достовірність запропонованої інформації.

Критичне мислення – це активний розумовий процес, під час якого людина активно аналізує, оцінює та інтерпретує інформацію для прийняття власних обґрунтованих рішень. У старшому шкільному віці учні досягають стадії формальних операцій (за Ж. Піаже), що дозволяє їм оперувати абстрактними поняттями, гіпотезами та логічними конструкціями. Едвард Глейзер аргументував гостру необхідність впровадження дисципліни про критичне мислення в освіту, описуючи, що для демократичного життя людина має володіти набагато глибшими навичками та вміннями аніж просто вміння читати та писати. За умов критичного мислення інформація не приймається на віру, вона перевіряється, ставляться запитання та шукаються докази для доведення поставлених тверджень [4, с. 4–6].

Потужним інструментом для розвитку критичного мислення є англомовні автентичні тексти, оскільки вони надають учням доступ до реальних джерел інформації, які мають не лише лінгвістичну, а й культурну цінність. У процесі читання матеріалів з різних джерел, учні мають можливість порівнювати подачу події, звертати увагу на позицію автора, використану лексику, стиль

викладу. Тим самим, виявляти можливу упередженість автора чи навіть приховані маніпуляції [3, с. 23–33].

Виявлення суб'єктивності та об'єктивності англомовних автентичних текстів включає розвиток навичок розпізнавання мови оцінки та мови фактів. Важливо розвивати в учнів вміння розпізнавати фрази, що вказують на суб'єктивні судження (наприклад, «It is widely believed», «It seems that», «critics argue») та порівнювати їх із об'єктивними формулюваннями («According to recent studies», «The data indicates»). Виявлення подібних «маркерів» допомагає учням зрозуміти, як особисті погляди автора впливають на тон тексту та може вплинути на аудиторію в прийнятті певної точки зору [2, с. 15–17].

Автентичні тексти активно поглиблюють культурне розуміння й підвищують мотивацію до вивчення мови. У процесі взаємодії наявних знань учнів та нової інформації, формулюється критичне й аналітичне мислення. Працюючи з текстом, учні опановують уміння регулювати стиль читання, залежно від поставлених цілей та осмислювати прочитане на різних рівнях, що позитивно впливає на розвиток мовних компетентностей [1, с. 28–37].

Найбільший потенціал для розвитку навичок аналізу, оцінки та аргументації мають такі види автентичних текстів: публіцистичні статті та колонки думок, науково-популярні та аналітичні матеріали, короткі оповідання та уривки з художніх творів, блоги, рецензії, полемічні коментарі в соціальних мережах, а також відео- та подкасти з актуальних соціальних проблем. Такі матеріали часто включають специфічну лексику, професіоналізми та фразеологізми, які рідко зустрічаються в адаптованих матеріалах. Учні не лише запам'ятовують нові слова, а й вивчають їх у природному середовищі, що сприяє глибшому й довготривалішому запам'ятовуванню. Це підсилює лексичну компетенцію учнів і робить їхнє володіння мовою багатшим і точнішим [2, с. 18–23].

Отже, розвиток критичного мислення у старшокласників є невід'ємною складовою в умовах сучасного інформаційного середовища, насиченого різноплановою та суперечливою інформацією. Використання англомовних автентичних текстів у навчальному процесі дає можливість не лише опановувати мовні компетентності, а й розвивати аналітичне та критичне мислення, оцінювати достовірність джерел і виявляти суб'єктивність або упередженість авторів. Робота з різноплановими текстами стимулює здатність учнів регулювати стиль читання залежно від поставлених цілей, аналізувати аргументацію та найважливіше – формувати власну обґрунтовану позицію. Застосування публіцистичних, науково-популярних, художніх і мультимедійних матеріалів сприяє розвитку лексичної, комунікативної та культурної компетентності, що є важливим фактором підготовки учнів до самостійного життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Поселецька К., Боровський Н. Використання автентичних країнознавчих текстів у процесі формування іншомовної компетентності у читанні. *Журнал крос-культурної освіти. Journal of Cross-Cultural Education*. Вінниця : ВДПУ. 2023. № 2. С. 28–37. URL: <https://drive.google.com/file/d/1EZc-hPWZjW6BA5JUJntIRbrY6W6BKz9/view> (дата звернення: 19.09.2025).
2. Akbari O., Razavi A. Using authentic materials in the foreign language classrooms: Teachers' perspectives in EFL classes. *International Journal of Research Studies in Education*. 2015. № 4. P. 15–23.
3. Browne M. N., Keeley S. M. Asking the Right Questions. *A Guide to Critical Thinking*. Pearson Education. 2015. P. 23–33.
4. Cambridge English. Developing Critical Thinking Skills in the ESL Classroom. Cambridge University Press. 2019. P. 4–6.

